

***”Se on kai sama kuka palvelua järjestää, kunhan sitä järjestetään”
– vai onko?***

Asiakastutkimus Tuusulan kansalaisopiston ja Tuusulan liikuntapalveluiden ohjaustoiminnasta

Risto Kanerva

Tekijä(t) Risto Kanerva	
Koulutusohjelma Liikunnan kehittämisen ja johtamisen koulutusohjelma	
Raportin nimi Asiakastutkimus Tuusulan kansalaisopiston ja Tuusulan liikuntapalveluiden ohjaustoiminnasta	Sivu- ja liitesivumäärä 55 + 20
<p>Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli vertailla Tuusulan kunnan kansalaisopiston ja liikuntapalveluiden ohjaustoiminnan palveluita. Tarkoituksena oli tunnistaa kahden eri palveluntuottajan vahvuuksia, heikkouksia, kehittämiskohteita ja mahdollisia päällekkäisyyksiä teetetyin asiakaskyselyn avulla. Tutkimusta hyödynnetään kahden liikunnanohjausta järjestävän tahon toiminnassa siten, että niiden tavoitteet, vastuut ja roolit voidaan kuvata tarkoituksenmukaisella tavalla.</p> <p>Tutkimus oli ajankohtainen, koska kuntien talous heikkenee ja kuntien liikuntaan liittyvien palvelujen tuottaminen edellyttää kustannustehokkaita ja perusteltuja valintoja. Kyselyn avulla voidaan päätellä palvelujen sisältöjen muutostarvetta, perustella tuottamistapoja ja hinnoittelua. Tutkimuksen suunnittelu ja toteutus tapahtuivat syksyllä 2014 ja keväällä 2015, samaan aikaan, kun Tuusulassa valmisteltiin toimialan vastualueiden uudelleen organisointiin tärkeitä toimenpiteitä. Sekä kansalaisopisto että liikuntapalvelut järjestävät ohjattua liikuntatoimintaa kuntalaisille.</p> <p>Asiakaskysely kohdennettiin maaliskuussa 2015 viidelle liikuntapalveluiden järjestämälle ja viidelle kansalaisopiston järjestämälle liikuntaryhmälle. Vertailtavat ryhmät olivat sisällöltään samankaltaisia, ohjattuja kunto- ja terveysliikuntaan painottuvia. Kyselytutkimuksesta käy ilmi, että Tuusulan kunnan järjestämään liikunnanohjaustoimintaan oltiin pääasiassa hyvin tyytyväisiä. Oman kunnan hoitaminen oli tärkein motiivi ohjauspalveluihin hakeutumiseen (52 % vastaajista).</p> <p>Vastaajista 33 % koki, että ohjaajalla on oman liikuntakokemuksen kannalta ratkaiseva merkitys. Yli 85 % vastaajista eivät nähneet esteitä osallistua toisen tahon järjestämään toimintaan. Järjestävien tahojen eroavaisuudet kumpuavat toiminnan arvopohjasta. Liikuntapalveluiden toiminnassa korostuvat sovellettavuus ja ohjaajan tuen merkitys erityisesti vähän liikkuneiden keskuudessa. Kansalaisopiston toiminnassa korostuvat uusien liikuntamuotojen oppiminen ja yksilön kehittyminen oppiaineessa.</p> <p>Ilmoittautumisjärjestelmää, kurssi- ja kausiohjelmaa sekä palveluista tiedottamista tulee kehittää edelleen siten, että ne edesauttavat palveluihin hakeutumista ja niiden löytymistä. Osallistujien aktiivisuutta ja tyytyväisyyttä tulee seurata säännöllisesti ja systemaattisesti ohjaustoiminnalle soveltuvien mittareiden avulla.</p>	
Asiasanat Palvelut, liikunta, tutkimus, kyselylomake, vertailututkimus	

Author Risto Kanerva	
Training programme Training programme for the development and administration of sports activities	
The title of thesis Client survey of Tuusula's Adult Education Center and Tuusula's Physical Activity Service department's instructed exercise services	Number of pages and appendices 55 + 20
<p>The aim of this thesis was to compare the instructed exercise services of the local adult education center and of the municipality of Tuusula. The objective has been to identify the strengths, weaknesses, development opportunities and possible overlapping areas of these two service providers through a client survey. This study will be implemented to describe the objectives, responsibilities and roles of the two physical activity services providers in an appropriate way.</p> <p>The topic of this survey is a very current topic due to the fact that the municipal economy is facing a downward trajectory and providing the physical activity services related to the municipalities requires cost-effective and justifiable choices. With the help of this survey it is possible to conclude modification needs, to justify pricing and ways of producing the services. Planning and executing the survey was done during the autumn of 2014 and spring of 2015, at the same time as the municipality of Tuusula was preparing actions to re-organize the areas of responsibility in its branches. Both the adult education center and the municipality are providing instructed physical activities to the municipal citizens.</p> <p>The survey was allocated in March 2015 to five different groups of instructed physical activities organized by both the municipality of Tuusula and the adult educational center in Tuusula. The compared groups were similar in their contents; instructed exercise groups emphasizing the health and keeping fit aspect. The survey shows that majority of people using the municipality of Tuusula's instructed physical activities services were very satisfied. The most important factor in their decision to take part in an instructed group exercise was to take care of their own health (52% of the respondents). 33% of respondents felt that the instructor had a crucial role impacting the user experience. Over 85% of respondents didn't feel that there was any reason not to participate in other organisations' activities.</p> <p>The difference between organizing parties is mainly due to foundational values. Physical education services emphasize the applicability and importance of the support given by the instructor, especially amongst those who are not accustomed to physical exercise. The policy within adult education centres is to emphasize the learning of new forms of physical activity and the development of individual subjects in these activities.</p> <p>The registration system, course and season schedules and communicating about the services should be further developed in a way that supports enrollment to the services and makes the services easier to find. Activity and satisfaction of the participants should be followed regularly in a systematic way with indicators suitable for the instructed exercise services sector.</p>	
Key words Services, physical activity, research, questionnaire, bench marking	

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Tutkimuksen sisältö.....	2
2.1	Tutkimusmenetelmä.....	2
2.2	Tutkimusongelmat.....	2
2.3	Tutkimuksen vaiheet	3
3	Julkinen talous	3
3.1	Kuntatalous.....	4
3.2	Liikunnan valtionosuudet ja normiohjaus kunnissa.....	5
4	Liikunnan rahoitus Suomessa	6
4.1	Liikuntalaki.....	8
4.2	Laki vapaasta sivistystyöstä	10
4.3	Kuntien liikunnan investoinnit ja käyttökustannukset	11
5	Liikunta yhteiskunnassa	12
5.1	Erytisryhmien liikunta	14
5.2	Terveyttä edistävä liikunta.....	15
6	Tuusulan kunta ja toimintaympäristö	16
6.1	Kasvatus- ja sivistystoimen organisaatio	17
6.2	Kansalaisopiston liikuntaryhmät	18
6.3	Liikuntapalveluiden liikuntaryhmät.....	19
6.4	Kansalaisopiston ja liikuntapalveluiden yhteistyö Tuusulassa.....	20
7	Palvelun laadun kehittäminen.....	21
7.1	Laadun hallinta.....	21
7.2	Laadun arviointi.....	22
8	Tutkimustulokset	24
8.1	Vastaajatiedot	24
8.2	Liikuntapalvelujen käyttö	27
8.3	Odotuksien täyttyminen liikuntaryhmän osalta.....	33
8.4	Esteet osallistua ohjaustoimintaan	35
8.5	Avoimet vastaukset.....	38
9	Pohdinta.....	39
10	Tutkimuksen reliabiliteetti ja validiteetti.....	45
10.1	Työn arviointi.....	50
	Lähteet	52
	Liitteet.....	56
	Liite 1. Apukuviot.....	56
	Liite 2. Kyselylomake Liikuntapalvelut	62
	Liite 3. Kyselylomake Kansalaisopisto.....	69

1 Johdanto

Liikuntalaki velvoittaa kuntia järjestämään erilaisia liikuntamahdollisuuksia asukkailleen. Kunnat järjestävät elämän eri vaiheissa oleville asukkaille liikunnan olosuhteita ja paikalliset tarpeet huomioiden monipuolisia liikuntapalveluja. Liikunnan edistäminen on olennainen osa julkisia hyvinvointi- ja terveystalouksia.

Terveyttä edistävästä liikunnasta voi nostaa esiin kaksi erityistä piirrettä; kuormittavuuden kohtalaisuus ja liikunnan suuri toistotiheys. Ensiksi mainittu mahdollistaa tehokkaan ja turvallisen liikunnan valtaosalle aikuisväestöstä, mikä on kansanterveyden edistämisen kannalta merkityksellistä. Jälkimmäinen tarkoittaa siitä, että terveystalouksien tulee olla lähes päivittäistä ja liikunnan voi jakaa useampaan osaan. (OKM 2011:6, 14). Piirteistä voidaan perustellusti ajatella, että liikunnan edistäminen tulee nähdä laaja-alaisemmin kuin esimerkiksi liikuntapalveluja suoraan tuottavien tahojen näkökulmasta. Erilaisia toimenpiteitä liikkumisen edistämiseksi ja istumisen vähentämiseksi voidaan tehdä missä tahansa ja kenen toimesta tahansa.

Tuusulan kunnan kasvatus- ja sivistyspalvelut tuottavat palveluja opetuksen, varhaiskasvatuksen, kulttuurin, nuorison ja liikunnan tarpeisiin. Kuntalaisten hyvinvointia edistetään Tuusulan kunnan strategian tavoitteen mukaisesti. Tarkoituksena on turvata tulevien sukupolvien mahdollisuudet hyvään elämään tekemällä ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestäviä päätöksiä ja toimenpiteitä. Tämä tutkimus liittyy kunnan kasvatus- ja sivistystoimen toimialan organisaation laajaan kehittämistyöhön, jonka tarkoituksena on tarkastella palvelujen sisältöä ja laatua käyttäjän näkökulmasta.

Tämän tutkimuksen tärkein tavoite oli kahden, Tuusulan kunnassa liikunnanohjaustoimintaa järjestävän tahon toimintaa vertailemalla selvittää, miksi asiakkaat alun perin hakeutuivat liikuntaryhmiin ja minkälaisina he kokevat ohjauspalveluiden laadun. Tulosten avulla kirkastetaan kahden ohjauspalveluita järjestävän tahon tehtävänjakoa ja roolia kuntalaisten liikuttajina.

Tutkimuksessa luodaan katsaus julkisen talouden tilaan, joka on merkittävä kuntien palvelujen suunnittelua ohjaava tekijä. Vaikka heikkenevä julkinen talous määrittää raamit hyvinvointipalvelujen järjestämiselle, voi sen nähdä myös mahdollisuutena ja uusia ajattelu- tapoja tuottavana motiivina. Työssä tarkastellaan lisäksi hyvinvoinnin- ja terveyden edistämisen arvopohjaa ja kunnallista toimintaympäristöä. Tutkimuksen liitteissä on taulukoita, joita on käytetty apuna tulosten vertailussa.

2 Tutkimuksen sisältö

Tutkimuksen tavoitteena on vertailla kahden Tuusulan kunnan tulosityksikön järjestämiä liikunnanohjauspalveluita. Tutkimuksella selvitetään asiakkaiden motiiveja palveluihin hakeutumiseen. Lisäksi tutkitaan kahden palvelun eroavaisuuksia ja niiden laatua sekä asiakkaiden odotuksien täyttymistä palvelun suhteen.

2.1 Tutkimusmenetelmä

Tutkimus oli kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus, jossa oli kvalitatiivisia eli laadullisia elementtejä. Tutkimuksen työkaluksi valittiin kyselylomake, josta laadittiin molemmille vertailuryhmälle omansa. Lomakkeet poikkesivat toisistaan ainoastaan siten, että niistä kävi ilmi sen kohdistuvan joko kansalaisopiston tai liikuntapalvelujen liikuntaryhmissä liikkuville.

Kysymyslomakkeen sisältöä ja kielellistä oikeellisuutta tarkistettiin ennen varsinaisen kyselyn teettämistä. Lomake lähetettiin oikoluettavaksi ja tarkastettavaksi kansalaisopiston ja liikuntapalveluiden ohjauksen suunnittelijoille. Kyselystä teetettiin esitutkimus kolmelle eri koeryhmälle, jotka eivät osallistuneet varsinaiseen tutkimukseen.

Kysely suoritettiin pääasiassa yhden viikon aikana ryhmien kokoontumisaikoina. Vastaajille tarjottiin mahdollisuus palauttaa lomake myös jälkikäteen. Sekä kansalaisopiston että liikuntapalveluiden liikunnanohjauksen suunnittelijoiden asiantuntemusta toiminnasta hyödynnettiin tuloksien tulkinnassa.

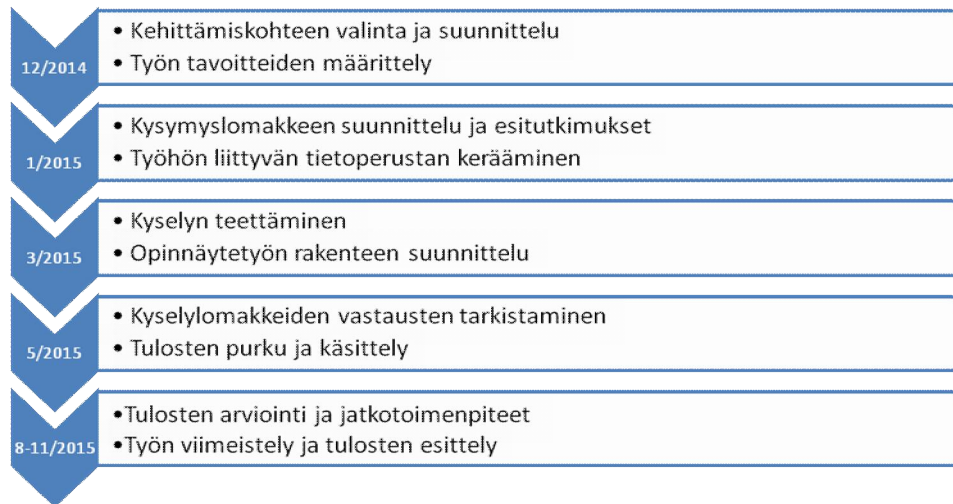
2.2 Tutkimusongelmat

Tutkimuksen tärkein tavoite oli kerättävää aineistoa hyödyntäen avata kahden samantyyppisen palvelun tuottajan tehtävän jakoa ja määrittellä ne tarkoituksenmukaisesti. Tutkimusongelmat liittyivät palveluihin hakeutumiseen, niiden laatuun ja sisältöön:

1. Mikä on kahden kunnassa liikunnanohjausta järjestävän tahon luonteva tehtävänjako ja rooli kuntalaisten liikuttajana?
2. Miksi asiakas on alun perin hakeutunut ohjattuun ryhmään ja estääkö jokin syy hakeutua toisen ohjattua liikuntaa järjestävän tahon ryhmiin?
3. Mitkä ovat Tuusulan kansalaisopiston ja liikuntapalvelujen ohjaustoiminnan eroavaisuudet/päällekkäisyydet?
4. Millaisina asiakkaat kokevat liikunnanohjauspalveluiden laadun odotuksiin nähden?
5. Onko kunnan liikunnanohjauksen palvelutuotannossa asiakkaan näkökulmasta erityisiä kehittämiskohteita?

2.3 Tutkimuksen vaiheet

Tutkimuksen suunnittelu aloitettiin kahden tulosityksikön, Tuusulan kansalaisopiston ja liikunnanohjauksen esimiesten toimesta syksyllä 2014. Suunnittelu koostui vertailtavien ryhmien valinnasta ja eteni kyselylomakkeiden suunnitteluun. Kysely teetettiin liikuntaryhmien osallistujille keväällä 2015. Tutkimus valmistui marraskuussa 2015.

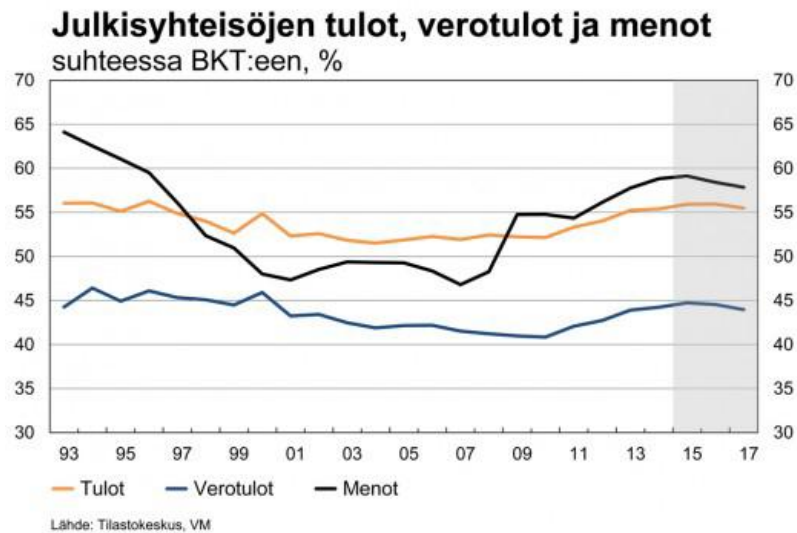
Kuvio 1: Tutkimuksen vaiheet

3 Julkinen talous

Vuonna 2015 julkinen talous on pysynyt selvästi alijäämäisenä jo kuusi vuotta peräkkäin, pitkään jatkuneen heikon suhdannetilanteen sekä pidempiaikaisten rakenneongelmien vuoksi. Aiemmin toteutetut sopeutustoimet ovat supistaneet alijäämän kasvua, mutta eivät ole pysäyttäneet sitä. Myös julkinen velka on kasvanut rivakkaa tahtia. Talouskasvu jatkuu vaimeana ennustejaksolla vuoteen 2017 (kuva 2), joten kasvu ei yksistään riitä korjaamaan julkisen talouden epätasapainoa tai kääntämään velkasuhdetta laskuun. (Tilastokeskus 2013).

Vuonna 2014 Suomen julkisyhteisöjen alijäämä ylitti kolmen prosentin viitearvon. Nykytiedon valossa viitearvo ylittyy vielä vuonna 2015, mutta alijäämä pienenee sopeutustoimien sekä viriävän talouskasvun myötä alle viitearvon vuonna 2016. Julkisyhteisöjen velkasuhde sen sijaan jatkaa kasvuaan, joskin hidastuvalla tahdilla. Valtiovarainministeriön katsauksen mukaan alijäämän ennakoidaan supistuvan maltillisesti ennustejakson aikana. Aiemmin toteutetut ja nyt sovitut sopeutustoimet hillitsevät menojen kasvua ja kasvattavat valtion tuloja ja siten osaltaan estävät alijäämän kasvua. Matalan talouskasvun johdosta

verotulot kasvavat ennusteajaksolla hitaasti. Myös valtionvelan ennustetaan jatkavan kasvuaan, vaikkakin aiempaa hitaammin. (Valtiovarainministeriö 24a/2015).

Kuvio 2: Julkisyhteisöjen tulojen, verotulojen ja menojen kehitys 2003-2017. Tilastokeskus, VM)

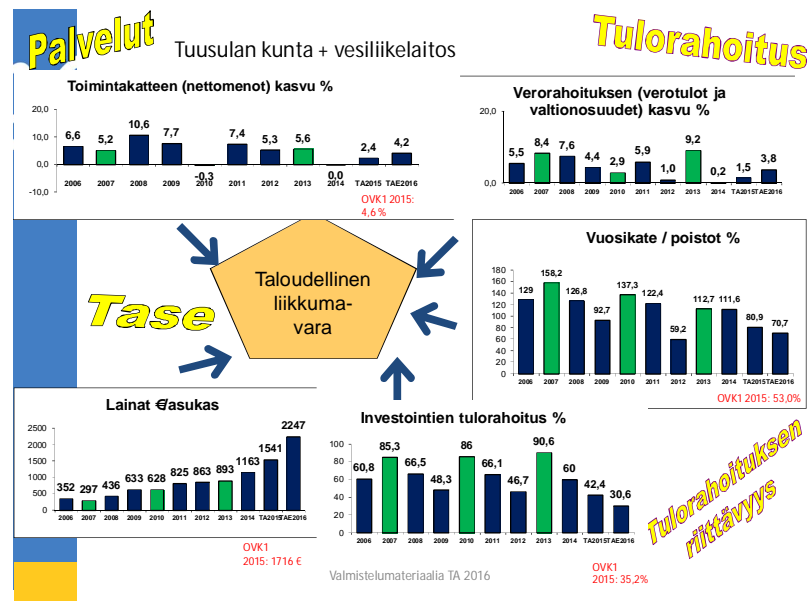
3.1 Kuntatalous

Suomen kauppatase ja vaihtotase ovat negatiivisia ja työllisyys on heikentynyt. Kuntien tehtävät ja palvelujen kysyntä ovat kasvaneet samalla kun tuloja on vähennetty valtionosuuksia leikkaamalla. (Suomen Kuntaliitto 2014, 4).

Kuntatalous vahvistui kuitenkin hieman vuonna 2013 kuntien säästötoimien, pääasiassa henkilöstömenojen säästöjen sekä erityisesti eräiden verotuksen kertaerien seurauksena. Kuntatalous oli vuonna 2012 noin 360 miljoonaa euroa alijäämäinen kuntien yhteenlasketulla tilikauden tuloksella mitattuna. Edellisen kerran kuntatalouden tilikauden tulos oli miinusmerkkinen vuonna 2004 ja sitä ennen vuonna 1997. Kunnat ovat pystyneet lisäämään investointeja vuonna 2012 suurten investointipaineiden sekä alhaisen korkotason takia. Kuntatalouden kiristyneessä paineet investointien vähentämiseen ovat suuret. (Suomen Kuntaliitto 2014, 5).

Kuntien nettomenojen (toimintakate) kasvu tulee mitoittaa pääasiassa verorahoituksen kasvun varaan. Kuntien kannalta huolestuttavaa on, että nettomenot kasvavat kiihtyvällä vauhdilla ja olemassa olevan palvelurakenteen ylläpitäminen on vaikeaa. Talouden suunnittelu edellyttää talouden tasapainottamista, koska kuntien poistot eivät vastaa vuotuista investointitasoa. Seurauksena voi olla liian nopea ja hallitsematon velan kasvu. Tulorahoi-

tuksesta saadaan ylijäämäinen, kun vuosikate ylittää poistot. Vuosikate, % poistoista kertoo, kuinka hyvin kunnan vuosikate riittää suunnitelmapoistojen rahoittamiseen. (Tuusulan kunta 2015).

Kuvio 3: Kunnan taloudellinen liikkumavara. Talousarvion valmistelun lähtökohdat. (Tuusulan kunta 2015)

3.2 Liikunnan valtionosuudet ja normiohjaus kunnissa

Kuntien asukaskohtainen valtionosuus nousi 10,9 eurosta 12 euroon vuoden 2009 valtion liikuntabudjetissa. Valtakunnan tasolla kokonaisvaikutus oli noin 1,8 miljoonaa euroa. Valtionosuutta ei ole tämän jälkeen nostettu. Valtionosuuden osuus kuntien käyttömenosta on ollut tarkastelukaudella 2007-2011 vain 3-4 %. Osuus vaihtelee merkittävästi; suurissa kunnissa vaikutus on vähäisempi kuin pienemmissä kunnissa (Tilastokeskus 2009). Liikunnan valtionosuuden luonne on yleiskatteellinen ja marginaalinen. Sen kuitenkin nähdään olevan perusta kunnallisen liikuntatoimen olemassaololle ja liikunnan peruspalveluluonteen tunnustamiselle. (Huhtanen, Kerkko & Pyykkö 2012).

	Ei merkitystä	Jonkin verran merkitystä	Paljon merkitystä	YHT.
kpl	51	149	68	268
%	19	55,6	25,4	100

Taulukko 1: Valtionosuuden merkitys kunnan mahdollisuuksiin turvata liikunnan peruspalveluiden saavutettavuus. (Valtion liikuntaneuvosto 2013:8, 31)

Valtionosuuden lisäksi valtio myöntää kunnille avustuksia liikuntapaikkarakentamiseen ja eri väestöryhmien liikuntaa edistäviin hankkeisiin. Suomessa on yli 30 000 liikuntapaikkaa (Lipas 2015), jotka ovat pääosin (n.75 %) kuntien omistamia ja hoitamia. Vuodesta 1980 lähtien valtio on tukenut noin 5 000 perustamishankkeen toteuttamista yhteensä noin 430 miljoonalla eurolla. Valtionrahoituksen osuuden arvioidaan olevan noin viidennes kaikesta liikuntapaikkarakentamisesta. Rakentamisavustuksilla on nähty olevan merkittävä kannustinvaikutus hankkeiden etenemiselle kunnallisessa päätöksentekoprosessissa, vaikka sen osuus hankkeiden kokonaiskustannuksista voi pienimmillään olla vain muutama prosentti. (Valtion liikuntaneuvosto 2013:8, 32-33).

Liikunnan toimialan valtionohjauspolitiikassa kuntaan suuntautuvalla informaatio-ohjauksella tähdätään liikunnan yhteiskunnallisen perustelun vahvistamiseen kunnallisessa päätöksenteossa. Poliitikalla tähdätään myös liikuntapalveluiden ja -paikkojen laadun parantamiseen. Arviointikauden (2007-2011) merkittävä liikuntatoimen asiakirja oli valtioneuvoston periaatepäätös liikunnan edistämisen linjoista, jonka taustalla oli kansallisen liikuntaohjelma –toimikunnan työ ja kehittämissesitykset. (Valtion liikuntaneuvosto 2013:8, 32-33).

Myös sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö valmisteli valtioneuvoston periaatepäätöksen terveyttä edistävän liikunnan ja ravinnon kehittämislinoista. Valtioneuvoston asettamien linjausten ja tavoitteiden pohjalta eri hallinnonalojen kesken on jatkettava ja tehostettava yhteistyötä. Samalla on sovittava vastuista ja varmistettava voimavarojen riittävyys ja niiden tarkoituksenmukainen käyttö. Toimien pohjaksi tarvitaan laadukasta tutkimusta ja kattavia seurantajärjestelmiä sekä niiden avulla saatujen tietojen jatkuvaa hyödyntämistä. Eri hallinnonalojen toimijoiden ja järjestösektorin yhteistyön onnistumisen edellytyksenä on tehokas vuorovaikutus. Tavoitteiden saavuttamiseksi on tarvittaessa vaikutettava lainsäädäntöön, myös Euroopan Unionissa, sekä edistettävä tietoisuutta liikunnasta ja ravitsemuksesta myös kansainvälisillä foorumeilla. (STM 2008:10, 9).

4 Liikunnan rahoitus Suomessa

Suurin osuus valtion liikuntamäärärahoista vuonna 2013 kohdistui liikunnan kansalaistoimintaan, jota tuettiin 48,8 miljoonalla eurolla. Määräraha jakautui lajiliittojen ja muiden liikuntajärjestöjen avustuksiin ja seuratuun kehittämissuunnitelmaan. Liikuntapaikkarakentamisen osuus valtion liikuntamäärärahoista oli 25,1 miljoonaa euroa. Tähän kokonaissuunnitelmaan sisältyvät liikuntapaikkarakentamisen avustamiseen ja liikuntapaikkarakentamisen tutkimukseen osoitettavat määrärahat. Vuonna 2013 liikuntapaikkarakentamisen määrärahat laskivat noin 4 miljoonaa euroa edellisvuodesta 2012.

Valtionosuudet kuntien liikuntatoiminnasta ovat pysyneet vuodesta 2008 lukien noin 19,5 miljoonassa eurossa, vuonna 2013 kokonaisuudessa (OKM) oli havaittavissa hienoista laskua. Liikunnan koulutuskeskuksille osoitettiin 22,6 miljoonaa euroa, josta 109 000 euroa muodostui valtion budjetin valtionosuuksista. Veikkausvoittovarojen osalta tämä jakautui alueellisten ja valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten toimintaan myönnettäviin vapaan sivistystyön valtionosuuksiin, koulutuskeskusten kehittämis- ja rakentamisavustuksiin sekä opintotietoliavustuksiin. Tiedolla johtamisen ja tietopohjan vahvistamiseen oli vuonna 2013 osoitettu 7,2 miljoonaa euroa. Tämä jakautui liikuntatieteellisiin tutkimusprojekteihin, Suomen Akatemian tutkimushankkeisiin, liikuntalääketieteellisille yhteisöille ja tiedonvälitysyhteisöille, liikunta-alan tiedolla johtamisen kehittämiseen sekä kansainvälisiin kongresseihin, Suomen Urheilumuseosäätiölle ja Suomen Urheiluilmailuopistolle myönnettäviin avustuksiin.

Huippu-urheilun kehittämiseen osoitetut kuusi miljoonaa euroa jakoutuivat urheilijoiden apurahoihin ja valmentajien tukiin, huippu-urheilun osaamisen kehittämiseen ja urheilijoiden kaksoisurajärjestelmän tukemiseen sekä arvokisoihin. Lasten ja nuorten liikunnan kehittämiseen oli valtion liikuntamäärärahoista erikseen osoitettu 5,3 miljoonaa euroa. Terveyttä edistävän liikunnan kehittämiseen liikuntarahoista osoitettiin 3,8 miljoonaa euroa ”Kunnossa kaiken ikää” –ohjelmaan sekä poikkihallinnollisten terveystieteiden ohjelmiin. Muita valtion talousarvioon vuodelle 2013 sisältyviä liikuntatoimen momenteja olivat liikunnan antidopingtoiminta, maahanmuuttajien kotouttaminen liikunnan avulla, kansainvälinen yhteistyö, liikunnan aluehallinnon toiminta, Valtion Liikuntaneuvosto, Helsingin Olympiastadionin perusparannushanke sekä Opetus- ja Kulttuuriministeriön käytettäväksi osoitettu osuus, johon sisältyivät mm. liikunnan tunnustuspalkintoihin. (OKM 2013:22, 17).

Kohde	2012 %	2013 %
Liikuntapaikkarakentaminen	19	16
Kuntien liikuntatoiminta	13	13
Liikunnan kansalaistoiminta	29	32
Muut momentit	9	10
Huippu-urheilun kehittäminen	5	4
Terveyttä edistävän liikunnan kehittäminen	2	2
Lasten ja nuorten liikunnan kehittäminen	4	3
Tiedolla johtaminen ja tietopohjan vahvistaminen	5	5
Liikunnan koulutuskeskukset	14	15

Taulukko 2: Valtion liikuntamäärärahojen jakautuminen 2012 ja budjetoidut määrärahat 2013. (Liikunta tilastojen valossa 2012)

4.1 Liikuntalaki

Valtion talousarvioesityksen 2015 valmistelun yhteydessä Valtiovarainvaliokunta on mietinnössään todennut, että voi olla tyytyväinen liikunnan rahoituksen lisäämiseen tiukasta taloudesta huolimatta. Valtaosa väestöstä liikkuu suositukseen nähden riittämättömästi ja istuu liikaa, mistä johtuen väestön fyysinen kunto on keskimäärin heikentynyt ja elintapa-sairaudet ovat yleistyneet. Tästä aiheutuu kansantaloudelle erittäin suuria kustannuksia. Liikkumattomuuden kustannusten arvioidaan olevan lähes 2 miljardia euroa terveydenhuollon vuotuisista kokonaiskustannuksista (VaVM 37/2014). Valiokunta korostaa mietinnössään tiivistä poikkihallinnollista työtä, terveydenhuoltosektorin vahvempaa roolia liikuntaneuvonnassa ja yhteistyötä kaikkien niiden tahojen välillä, joilla on mahdollisuus vaikuttaa terveyttä edistävän liikuntakyvyn koulutuksen lisäämiseen. (STM 2013:10,)

Kumotussa liikuntalaissa (1054/1998) mm. liikunnan yleisten edellytysten luominen oli annettu sekä valtion että kunnan tehtäväksi. Uusi liikuntalaki täsmentää tehtävänjakoa, mikä on aikaisemmin aiheuttanut liikuntaväessä sekä epätietoisuutta että kritiikkiä: ”Kun valtion tulee liikuntalain mukaan luoda ”vain” yleisiä edellytyksiä, niin kuinka paljon on syytä yrittää tarkastella lopputuotosta (liikunnan määrää)? Liikuntaan kohdistetut taloudelliset panostukset valtiotasolla selviävät kyllä, mutta tuotokset tuskin koskaan, sillä ketju valtionavustuksista yksittäisen ihmisen liikuntakäyttäytymiseen on pitkä ja monille muuttujille altis. Lopulliset tulokset syntyvät vasta järjestöjen ja kuntien toiminnan kautta. Arjen liikkuminen on useiden hallintosektoreiden päätösten yhteistulosta, mikä sekin mutkistaa arviointia.” (Pyykkönen 2014).

Uusi liikuntalaki astui voimaan 1.5.2015 ja lain tavoitteena on edistää:

- eri väestöryhmien mahdollisuuksia liikkua ja harrastaa liikuntaa;
- väestön hyvinvointia ja terveyttä;
- fyysisen toimintakyvyn ylläpitämistä ja parantamista;
- lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä;
- liikunnan kansalaistoimintaa mukaan lukien seuratoiminta;
- huippu-urheilua;
- liikunnan ja huippu-urheilun rehellisyyttä ja eettisiä periaatteita; sekä
- eriarvoisuuden vähentämistä liikunnassa.

Tavoitteen toteuttamisessa lähtökohtina ovat tasa-arvo, yhdenvertaisuus, yhteisöllisyys, monikulttuurisuus, terveet elämäntavat sekä ympäristön kunnioittaminen ja kestävä kehitys.

Liikuntalaissa liikunnalla tarkoitetaan kaikkea omatoimista ja järjestettyä liikunta- ja urheilutoimintaa paitsi huippu-urheilua. *Huippu-urheilulla* tarkoitetaan kansallisesti merkittävää sekä kansainväliseen menestykseen tähtäävää tavoitteellista urheilutoimintaa sekä *terveyttä ja hyvinvointia edistävällä liikunnalla* elämäntapojen eri vaiheissa tapahtuvaa kaikkea fyysistä aktiivisuutta, jonka tavoitteena on terveyden ja toimintakyvyn ylläpitäminen ja parantaminen. (Liikuntalaki 2015).

Valtion vastuu liikunnan edistämisessä:

Opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa liikuntapolitiikan yleisestä johdosta, yhteensovittamisesta ja kehittämisestä sekä liikunnan yleisten edellytysten luomisesta valtionhallinnossa. Liikunnan aluehallinnon tehtävistä vastaavat aluehallintovirastot. Tehtävistä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Valtion tulee tehtävää hoitaessaan olla tarpeen mukaan yhteistyössä kuntien, kansalaisjärjestöjen ja muiden liikunta-alan toimijoiden kanssa. (Liikuntalaki 2015).

Kunnan vastuu liikunnan edistämisessä:

Yleisten edellytysten luominen liikunnalle paikallistasolla on kuntien tehtävä. Kunnan tulee luoda edellytyksiä kunnan asukkaiden liikunnalle:

- järjestämällä liikuntapalveluja sekä terveyttä ja hyvinvointia edistävää liikuntaa eri kohderyhmät huomioon ottaen;
- tukemalla kansalaistoimintaa mukaan lukien seuratoiminta; sekä
- rakentamalla ja ylläpitämällä liikuntapaikkoja.

Edellä tarkoitettujen tehtävien toteuttamisen kunnassa tulee tapahtua eri toimialojen yhteistyönä sekä kehittämällä paikallista, kuntien välistä ja alueellista yhteistyötä sekä huolehtimalla tarvittaessa muista paikallisiin olosuhteisiin ja tarpeisiin sopivista toimintamuodoista. (Liikuntalaki 2015).

Kunnan tulee kuulla asukkaitaan liikuntaa koskevissa keskeisissä päätöksissä osana kuntalain (365/1995) 27 §:ssä säädettyä kunnan velvollisuutta huolehtia asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista. Kunnan tulee arvioida asukkaitensa liikuntaaktiivisuutta osana terveydenhuoltolain (1326/2010) 12 §:ssä tarkoitettua terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä. Kunnan hoitaessa tarkoitettuja tehtäviä kunta ei toimi kilpailutilanteessa markkinoilla, ellei niitä toteuteta liiketoiminnallisilla tavoitteilla ja perusteilla. (Liikuntalaki 2015).

Uusi liikuntalaki vahvistaa kunnan peruspalveluluonnetta täsmentämällä kunnan vastuita liikunnassa. Tehtävien toteuttaminen kunnassa tulee tapahtua eri toimialojen yhteistyönä sekä kehittämällä paikallista ja alueellista yhteistyötä. Laissa säädetään myös kunnan vastuusta arvioida asukkaidensa liikunta-aktiivisuutta. Terveysten edistämisen vertailutietojärjestelmä (TEAvisari) vastaa osaltaan näihin haasteisiin ja tukee kuntia niiden toimeenpanossa. (TEAvisari 2014).

4.2 Laki vapaasta sivistystyöstä

Vapaa sivistystyö on lakiin perustuvaa opetusta, jonka tavoitteena on edistää ihmisten monipuolista kehittymistä, hyvinvointia sekä kansanvaltaisuuden, moniarvoisuuden, kestävän kehityksen, monikulttuurisuuden ja kansainvälisyyden toteutumista. Vapaassa sivistystyössä korostuvat omaehtoinen oppiminen, yhteisöllisyys ja osallisuus. Tarkoituksena on järjestää yhteiskunnan eheyttä, tasa-arvoa ja aktiivista kansalaisuutta tukevaa koulutusta elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta. (KoL kansalaisopistot.fi).

Vapaan sivistystyön oppilaitoksia ovat kansalaisopistot, kansanopistot, kesäyliopistot, liikunnan koulutuskeskukset ja opintokeskukset. Kansalaisopistot ovat paikallisiin ja alueellisiin sivistystarpeisiin pohjautuvia oppilaitoksia, jotka tarjoavat mahdollisuuksia omaehtoiselle oppimiselle ja kansalaisvalmiuksien kehittämiseksi. Vapaan sivistystyön oppilaitosten laissa säädetyn koulutuksen käyttökustannuksiin maksetaan valtionosuutta. vuotuinen peruste lasketaan kansalaisopistossa kertomalla niille vahvistetuilla opetustuntien määrillä opetustuntia kohden kullekin oppilaitosmuodolle määrätyt yksikköhinnat. Kansalaisopiston ylläpitäjälle myönnetään valtionosuutta 57 % lain § 8 mukaan lasketusta euromäärästä. (Finlex 632/1998).

Kansalaisopistojen rakenteiden määrittely ja voimavarojen yhdistäminen on leimannut yleisesti julkisten palveluiden kehittämistä 2000-luvulla. Tämä pyrkimys on tullut korostetusti näkyviin esimerkiksi jatkuvassa kuntien palvelurakenteiden uudistuksissa. Muiden julkisten palvelujen ohella myös vapaan sivistystyön rakennetta on pyritty määrittelemään uudelleen. Vapaan sivistystyön rakenteellisen kehittämisen on katsottu perustuvan yhtäältä julkisen vallan asettamiin taloudellisiin tehokkuusvaatimuksiin ja toisaalta oppilaitosten omiin strategiaan tavoitteisiin.

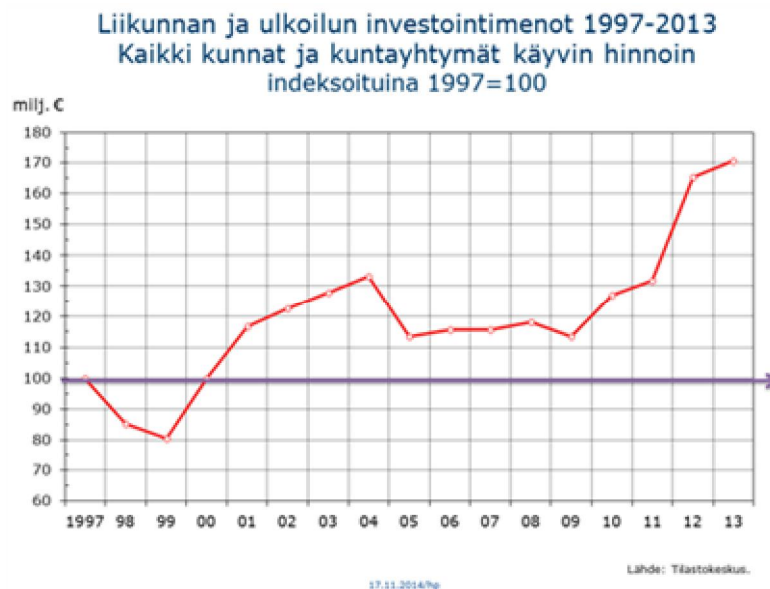
Kansalaisopistojen kaksiportaisesta valtionosuusperusteesta johtuen opistojen yhdistämiset ovat saattaneet asukastiheyden muutoksen seurauksena muuttaa myös kansalaisopistojen laskennallisten valtionosuuksien yksikköhintoja. Valtionosuusperusteella voitusten olla merkitystä kansalaisopistojen yhdistämispäätöksiin. Muutoksista (KAN 60) voi tehdä mm. seuraavia päätelmiä:

- Muutosten taustalla ovat vaikuttaneet niukkenevat taloudelliset resurssit
- Kansalaisopistot, jotka ovat jo tehneet yhdistämispäätöksen tai ylläpitäjämuutoksen, kokevat siitä seuranneen enemmän myönteisiä kuin kielteisiä vaikutuksia.
- Yhdistyneissä kansalaisopistoissa opetuksen tarjonnan on koettu monipuolistuneen, joskin samalla tarjonta on tavoittanut vain osan toiminta-alueen asiakkaista. Harvaan asutut alueet jäävät palvelujen katveeseen, joten vapaan sivistystyön lain (1998/632; 29.12.2009/1765) 2 § mukainen tavoite sivistystarpeen kattamisesta ei toteudu kaikilta osin tasa-arvoisesti.

4.3 Kuntien liikunnan investoinnit ja käyttökustannukset

Kuntien liikuntatoimen investointimenot ovat vuosittain yli 100 miljoonaa euroa. Lama piensumiä varsin merkittävästi vuosina 1992-1994. Vuonna 1998 kunnat investoivat noin 84,1 miljoonalla eurolla liikuntapaikkojen rakentamiseen. Vuonna 2004 kuntien liikunnan investointimenot olivat yli 100 milj. euroa ja vuonna 2013 n. 170 miljoonaa euroa.

Tilastokeskuksen taulukosta (kuvio 4) ilmenee, miten liikuntapaikkojen rakentamiseen ja peruskorjaukseen liittyvät investointimenot ovat vuosina 1997-2013 pysyneet selvästi yli 100 miljoonan euron tasolla. Liikunnan ja ulkoilun menoissa ovat mukana myös toimitila- ja vuokrauspalveluiden sekä kuntayhtymien liikuntainvestoinnit.

Kuvio 4: Kuntien liikunnan investointimenot 1997-2013 (Kaikki kunnat ja kuntayhtymät käyvin hinnoin). Tilastokeskus

Liikuntatoimen käyttökustannukset olivat vuonna 2013 keskimäärin 121 euroa/asukas. Vuosien 2014-2015 luvut (kuvio 7) ovat vielä arvioita, aikaisempien vuosien luvut perustu-

vat kuntien tilinpäätöstietoihin. Kunnissa siirryttiin hallinnollisesta kirjanpidosta kirjanpitolain mukaiseen järjestelmään vuonna 1997, mikä osaltaan muutti kuntien tilastointia. Käyttölouduksen kustannuksiin on laskettu mukaan toimintamenot, käyttöomaisuuden poistot sekä vyörytyserät. Laskennallisia korkoja ja poistoja sekä muita laskennallisia menoja ei ole otettu huomioon eikä myöskään liikelaitoksia.

Vuosi	Käyttökustannukset/v	Kasvu
	M€	%
2009	564	3,7
2010	575	2,0
2011	599	4,2
2012	637	6,3
2013	660	3,6
2014	680	3,0
2015	690	1,5

Taulukko 3: Kuntien liikuntatoimen käyttökustannukset (ei sisällä liikelaitoksia). Tilastokeskus

5 Liikunta yhteiskunnassa

Liikunta on peruspalvelu, joka kuuluu kuntien tehtäviin. Suomen perustuslain mukaan liikunta luetaan sivistyksellisiin perusoikeuksiin. Kysymys ei ole kuitenkaan subjektiivisista perusoikeuksista, vaan julkisen vallan velvoitteesta luoda edellytyksiä liikunnalle. Kunnat, jotka ovat lähinnä kansalaisia toimiva hallinnon taso, vastaavat palvelujen toteuttamisesta. Valtio myöntää kunnille valtionosuutta toimintaan sekä avustuksia liikuntapaikkarakentamiseen ja erilaisiin kehittämishankkeisiin.

Liikunnan edistäminen on osa kuntalaisten laajempaa terveyden edistämistä. Terveystieteiden tutkimukset tulevat ottaa huomioon kunnan kaikissa toiminnoissa tekemällä yhteistyötä muiden kunnassa toimivien tahojen kanssa. (STM 2010:3, 7-8).

Kunnan keskeinen tehtävä on aktivoida kuntalaiset liikkumaan ja edistämään hyvinvointiaan liikunnan avulla. Kunta toteuttaa tätä tehtävää järjestämällä erilaisia liikuntaolosuhteita ja -palveluja asukkailleen ja liikuntaa järjestäville yhdistyksille. (OKM 2014:14).

Noin neljäsosa valtion liikuntamäärärahoista osoitetaan kuntien liikuntatoimintaan. Valtionosuus on keskimäärin kolme prosenttia kuntien liikuntaan osoittamista käyttömenoista ja sen merkitys vaihtelee erikokoisissa kunnissa. Pienten kuntien liikuntatoiminta on riip-

puvaisinta valtionosuuksista. Vaikka valtionosuuden määrä kuntien kokonaiskäyttömenoista on marginaalinen, luo se perustan kunnallisen liikuntatoiminnan olemassaololle sekä liikunnan peruspalveluluonteen tunnustamiselle. Liikunnan toimialan osuus kuntien käyttömenoista on noin 1,8 prosenttia. Vuonna 2008 tehtiin kaksi valtioneuvoston periaatepäätöstä liikunnasta. Niiden tavoitteena oli, että liikunta sisältyy peruspalveluna kuntien hyvinvointipolitiikkaan.

Tätä kehitystä on vahvistettu sosiaali- ja terveysministeriön sekä opetus- ja kulttuuriministeriön yhteisissä vuonna 2013 tehdyissä terveyttä ja hyvinvointia edistävän liikunnan linjauksissa, joissa todetaan liikunnan olevan kunnan asukkaan perusoikeus, ja sille pitää rakentaa vahvat perusteet kuntakohtaisiin hyvinvointi-, terveys- ja liikuntastrategioihin. Yhtenä keskeisenä tavoitteena on, että liikunnan asema kunnissa vahvistuu osana asukkaiden hyvinvoinnin edistämisen kokonaisuutta. Kuntia kannustetaan nostamaan liikunnan edistäminen kunnan strategiseksi valinnaksi ja tukemaan liikunnasta vastaavan toimialan koordinaatiovastuuta kunnan poikkihallinnollisessa liikunnan edistämisessä. (OKM 2014:14).

Uuden liikuntalain (2015) yhtenä tavoitteena on eriarvoisuuden vähentäminen. Lähtökohdina tämän tavoitteen asettamiseksi olivat mm. tasa-arvo ja yhdenvertaisuus. Valo ry. ja Suomen Olympiakomitea toivoivat lausunnossaan (lakiesitys Sivistysvaliokunnalle) eriarvoisuuden tarkempaa määrittelyä, mitä kaikkea eriarvoisuuden vähentämisellä tarkoitetaan (Suomen Olympiakomitea 2014). Göran Therborn (2013) korostaa, että tasa-arvoa edistettäessä täytyy keskittyä kaikkiin niihin moniulotteisiin esteisiin, joilla poljetaan ihmisten oikeutta kehittyä ja kukoistaa. Hän viittaa tällä eriarvoisuuden ulottuvuuksiin ja erityisesti eksistentiaaliseen eriarvoisuuteen, joka tarkoittaa ihmisarvoon liittyvää eriarvoisuutta. Se koskee esimerkiksi riippumattomuutta, arvokkuutta, vapauden asteita sekä tulla kunnioitetuksi ja kehittää itseään. (Therborn 2013, 62-63).

Sosioekonomiset erot ovat lisääntyneet myös liikunnassa. Liikuntaharrastamisen kustannukset urheiluseuroissa ovat kallistuneet huomattavasti viimeisen kymmenen vuoden aikana, ja lasten ja nuorten liikuntaharrastukset vaihtelevat perheen sosioekonomisen aseman mukaan. Ammattiaseman mukaiset liikuntaerot ovat miehillä suuremmat kuin naisilla. Maahanmuutto on merkittävä väestötekijä Suomessa, vaikka luvut kansainvälisessä vertailussa ovat varsin pieniä. Vuoden 2014 tilastojen mukaan suuri osa maahanmuuttajista on lapsia ja nuoria. Kuten kantaväestön myös maahanmuuttajataustaisten keskuudessa liikunta on suosittu harrastus. Liikunnan positiiviset fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset vaikutukset tukevat kotoutumisprosessia sekä ehkäisevät syrjäytymistä. (OKM 2014:14).

Terveyden ja liikunnan edistäjien tarkoituksena on tavoittaa kansalainen ja varmistaa, että tämä käyttäytyisi tulevaisuudessa heidän toivomallaan tavalla. Esimerkiksi poliitikkojen on hyödyllistä puhua liikunnan lisäämisen puolesta, edustaahan liikunta yhteiskunnassa yleisesti hyväksyttyä aktiivisuuden muotoa. Ongelmaksi muodostuu kuitenkin se, että kansalaisten tottumuksiin ja käyttäytymiseen vaikuttavat lukuisat tekijät, kuten yleiset elämisen olosuhteet, varallisuus, asuinympäristö, koulutus, terveydentila, toimintakyky ja kokemukset. (Itkonen & Kauravaara 2015).

5.1 Erityisryhmien liikunta

Erityisryhmien liikunta tai soveltava liikunta on terveyttä tai toimintakykyä edistävää liikuntaa, joka on tarkoitettu henkilöille, joiden on vaikea osallistua yleisesti tarjolla olevaan liikuntaan vamman, sairauden, muun toimintakyvyn heikentymisen tai sosiaalisen tilanteensa vuoksi. Yli miljoona suomalaista kuuluu liikunnan erityisryhmiin korkean iän, sairauden tai vamman vuoksi. Osa heistä käyttää yleisiä liikuntapalveluja, osa tarvitsee kohderyhmän tarpeet huomioivaa soveltavaa liikuntaa, jossa vaaditaan erityisosaamista.

Vaikka esimerkiksi eläkkeelle siirtyvät ikäihmiset ovat terveempiä ja toimintakykyisempiä kuin aikaisemmin, terveyserot ovat kasvamassa. Ikäihmisistä lähes 90 % asuu itsenäisesti tai säännöllisen kotihoidon avulla, ja vain n. 10 % on tehostetun palveluasumisen tai laitoshoidon piirissä. Ikäihmisten liikunnan kansallisen toimenpideohjelman (2013) päämääränä on edistää liian vähän liikkuvien ikäihmisten mahdollisuuksia harjoittaa liikuntaa suositusten mukaisesti. Ikäihmisten liikuntatarjonta ei ole tasa-arvoista alueellisesti eikä suhteessa muihin väestöryhmiin. Toimintakyvyiltään heikentyneiden ikäihmisten liikkumista vaikeuttaa mm. esteellinen ympäristö ja kuljetusten puute. (Valtion liikuntaneuvosto 2013:5, 6-7).

Nykyisin ohjatussa erityisliikunnassa on mukana noin 250 000 henkilöä. Erityisryhmille soveltuvaa liikuntaa järjestävät etenkin kunnat, erityisryhmien liikuntajärjestöt, sosiaali- ja terveydenhuollon laitokset sekä koulut. Myös lajiliitot ja urheiluseurat osallistuvat erityisliikunnan järjestämiseen tekemällä yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa. Keskeinen tekijä erityisryhmien liikuntaa järjestettäessä on liikuntatilojen ja liikuntaympäristöjen esteettömyys. Erityisryhmien huippu-urheilu lasketaan mukaan erityisliikuntaan.

Liikuntaan liittyvät yleiset trendit, jotka osin eriarvoistavat ja polarisoivat liikkujia, ovat myös vähemmistöjen yhdenvertaisuusongelmia. Urheiluseuratoiminnassa, liikuntapaikoilla sekä koulu- ja opiskelijaliikunnassa ilmenee etniseen taustaan, seksuaaliseen suuntautumiseen ja uskontoon perustuvaa syrjintää. (OKM 2014:14).

5.2 Terveyttä edistävä liikunta

Liikunnan käsitettä on 2000-luvulla laajennettu kohti kokonaisvaltaista fyysistä aktiivisuutta. Huomiota kiinnitetään erityisesti terveytensä kannalta riittämättömästi liikkuviin. Fyysisen aktiivisuuden väheneminen on osa yhteiskunnallisten olosuhteiden suurta muutosta. Liikunnallisen elämäntavan edistäminen ja väestön terveyttä edistävän liikunnan kehittäminen edellyttää useiden toimialojen yhteistyötä. (OKM 2014:14).

Liikunnan edistämistä ja siihen liittyviä toimia voidaan tarkastella sosiaalisena kontrollina. Erimuotoista sosiaalista kontrollia harjoitetaan kaikissa yhteiskunnissa, ja jälkimoderneissa yhteiskunnissa yksi osa sosiaalista kontrollia on myös liikkumisen lisäämiseen tähtäävä valistus. Arkikielessä sosiaalinen kontrolli mielletään usein kielteiseksi, mikä johtuu kontrolli –sanaan liitetystä sävystä. Sosiaalisen kontrollin muodot ovat kuitenkin moninaiset ja se sisältää sanktioiden lisäksi myös suostuttelua ja palkitsemista. (Itkonen & Kauravaara 2015, 11).

Erityisesti korostetaan arkiliikunnan ja arjen fyysisen aktiivisuuden lisäämistä kaikissa ikä- ja väestöryhmissä. Liikenne- ja viestintäministeriön tavoitteena on terveellisiin liikkumistapoihin kannustavan arkiympäristön kehittäminen sekä etenkin kävelyn ja pyöräilyn aseman parantaminen. Ympäristöministeriön tehtävänä on luonnon virkistyskäytön edistäminen. Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa muun muassa työllisyydestä ja työhyvinvoinnin lisäämisestä sekä alueiden kehittämisestä.

Eri toimijoiden intressit ovat usein ristiriidassa keskenään myös fyysisen aktiivisuuden suhteen: autoteollisuus on tyytyväinen, jos ihmiset kulkevat välimatkoja mahdollisimman paljon autoillen. Terveiden ja liikunnan asiantuntijat puhuvat istumisen vähentämisen puolesta (esim. Vasankari 2014, Itkonen & Kauravaara 2015).

Terveytensä kannalta riittämättömästi liikkuvien aktivointi on hyvä esimerkki siitä, miten hallinto rationaalisesti ohjaa pitkäjänteisesti ja järjellä. Kansalaisten vähäinen liikunta on taas esimerkki irrationaalisesta elämisestä hetkessä ja tunteella. Tiedosta ei ole yksin sillanrakentajaksi järjen ja tunteen välille. Monet ihmisten arvot, tavoitteet ja merkitykset ajavat liikuntatiedon ohi. Sen sijaan, että liikuntasuosituksia jaetaan joka kotiin, tulisi ymmärtää miksi perheissä eletään niin kuin eletään.

Kulttuurimme ristiriitaiset tavoitteet tuottavat riittämättömästi liikkuvia. Liikunnan ja liikkumisen tavoitteet ovat alisteisia lukuisille muille kansakunnan pyrkimyksille, kuten taloudel-

liselle kilpailukyvyille. Fyysistä aktiivisuutta lisätään vain, jos perustehtävät työyhteisöissä ja hallinnonaloilla sitä edellyttävät. Yleensä eivät edellytä. Tunti näppäimillä tuottaa enemmän kuin tunti tossuilla. Talouselämän rattaiden pyörimistä ei liikunnalla saa haitata. (Rovio, Saaranen-Kauppinen & Pyykkönen 2014, 6-7).

Liikunta saa aikaan kuitenkin paljon merkityksiä ja se on tärkeää yksilön kokonaisvaltaiselle fyysiselle, psyykkiselle ja sosiaaliselle hyvinvoinnille sekä terveelliselle ja turvalliselle kasvulle ja kehitykselle. Liikunnan avulla voidaan parantaa monia sairauksia ja sen rooli sairauksien ehkäisyssä, hoidossa ja kuntoutuksessa on merkittävä. (OKM 2014:14).

6 Tuusulan kunta ja toimintaympäristö

Tuusulan kunta on 38 500 asukkaan kunta Uudellamaalla. Kunta koostuu kolmesta keskustaajamasta, Hyrylä, Jokela ja Kellokoski. Tuusulan kuntastrategia uudistettiin vuoden 2013 aikana. Työhön osallistui laaja joukko luottamushenkilöitä, kuntalaisia ja viranhaltijoita. Tuusulan strategian perustana toimivat kunnan arvot: Kestävästi kehittyvä, kehitymyönteisyys, suunnitelmallisuus, palveluhenkisyys ja luotettavuus.

Tuusulan kunnan visio, kunnan tulevaisuuden tahtotila, pohjautuu kunnan yhteisiin arvoihin. Tuusulan tavoitteena on, että sen palveluita leimaa kestävän kehityksen periaate ja kunta myös tunnetaan tästä. Tuusula jatkaa kasvuaan Helsingin ja maan suurimman lentokentän kupeessa. Kunnan kasvu rakennetaan taloudellisesti vakaalle pohjalle, kestävän kehityksen arvoja kunnioittaen.

Tuusulan kunnan visio on: ”Tuusula – palveleva, kestävästi kehittyvä kotikunta. Tuusula tunnetaan kestävästi kehittyvänä kulttuurikuntana metropolialueella. Vakaa kasvu varmistetaan yhdyskuntarakenteen ja palvelujen vastuullisella kehittämisellä.”

Kunnan missio kuvaa, mitä Tuusula kuntana haluaa pitkällä aikavälillä tarjota kuntalaisilleen: Tuusula antaa mahdollisuuden kasvaa ja kehittyä turvallisesti hyvään elämään kaupunkimaisessa kulttuurikunnassa metropolialueella. Tuusulan kunnan strategiassa kuvataan kunnan toiminta-ajatus, jonka tavoitteena ”on rakentaa yhteisö, jossa ihmisillä on hyvät edellytykset ottaa vastuu itsestään ja ympäristöstään ja yrityksillä on mahdollisuus menestyä.” Strategiatyössä keskeisimmäksi arvoksi nostettiin kestävä kehitys. Kestävän kehityksen tavoitteena on turvata tulevien sukupolvien mahdollisuudet hyvään elämään tekemällä ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestäviä päätöksiä ja toimenpiteitä. (Tuusulan kunta 2015).

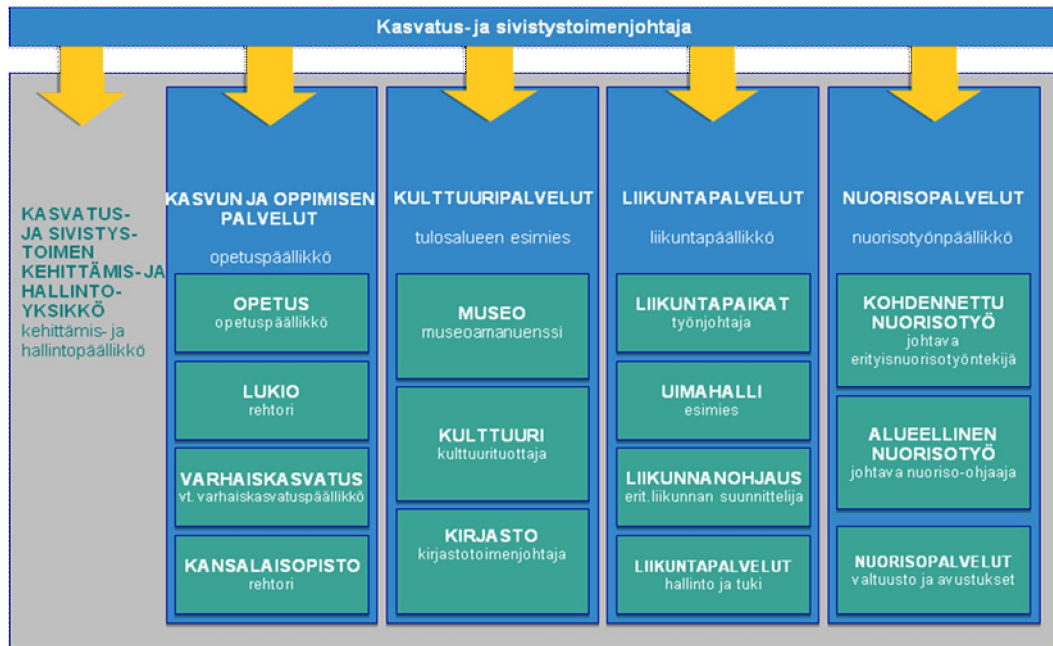
Metropoliselvityksessä (2014) mukana olleiden pääkaupunkiseudun kuntien mukaan metropolialueen suurimmat haasteet liittyvät taloudellisiin, sosiaalisiin ja ekologisiin näkökulmiin. Julkinen talous ei kestä nykyisellään. Suomen väestö ikääntyy nopeimmin koko Euroopassa. Palvelujen tarve ja talouden kestävyysvaje kasvavat jatkuvasti. Ratkaisuna ei voi olla palvelutasosta ja hyvinvoinnista tinkiminen, vaan rakenteiden uudistaminen, voimavarojen yhdistäminen ja uudet toimintamallit. Tärkeintä on varmistaa, että metropolialueen palvelut, asuminen ja liikkuminen järjestetään taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristön kannalta kestävästi. (Selvityskunnat 2014).

Kuvio 5: Tuusulan kunta rajattu kartalla (Google)

6.1 Kasvatus- ja sivistystoimen organisaatio

Tuusulan kunnassa on neljä toimialaa (2015), Sosiaali- ja terveystoimi, Tekninen toimi, Yleisjohto- ja konsernipalvelut sekä Kasvatus- ja sivistystoimi. Kasvatus- ja sivistystoimen toimialaan kuuluvat opetus- ja varhaiskasvatus, kulttuuri, liikunta ja nuorisopalvelut sekä hallinnon palvelut tuottava kehittämis- ja hallintoyksikkö. Toimialalla on neljä lautakuntaa, kasvatus- ja koulutuslautakunta, kulttuurilautakunta, liikuntalautakunta ja nuorisolautakunta. Tuusulan kansalaisopiston tulosyksikkö sijoittuu organisaatiossa kasvun ja oppimisen palveluihin, liikunnanohjauksen tulosyksikkö sijoittuu liikuntapalveluihin.

Kuvio 6: Tuusulan kasvatus- ja sivistystoimen organisaatio (Tuusulan kunta 2015)

Tuusulan kansalaisopiston ja liikuntapalveluiden palveluiden sisältöä tutkittiin (Rusanen) laajemmin vuonna 2013, jolloin kuntalaisia haastatteleamalla selvitettiin, mitkä ovat heidän odotuksensa omassa kunnassa ja omalla asuinalueellaan tarjottaville kulttuuri-, liikunta ja kansalaisopistopalveluille. Haastattelututkimus toteutettiin fokusryhmähaastattelulla.

Haastattelun tulosten mukaan Tuusulassa kuntalaisten liikunnan ja kulttuurin harrastaminen sekä vapaa opiskelu ohjautuvat etenkin omasta viitseliäisyydestä ja elämäntilanteesta. Esimerkiksi väsymys, pienet lapset, työkiireet tai muut vastaavat tekijät rajoittavat harrastuksiin osallistumista. Harrastamattomuus ei tavallisesti johdu harrastuspaikkojen tai tilaisuuksien puutteesta eikä niiden puutteellisesta järjestämisestä tai ylläpidosta. Harrastaminen ei myöskään kumpua loisteliaista olosuhteista vaan peruslaatuiset harrastuspaikat riittävät. Arkireittien ohella kirjastojen ja uimahallin merkitys korostuu. Kuntalaisille on tärkeää, että harrastuspaikka on saavutettavissa jalan, autolla tai bussilla ja että liikuntau-reitti, kirjasto tai opetusryhmä löytyy kohtuullisen etäisyyden päästä kotoa.

6.2 Kansalaisopiston liikuntaryhmät

Tuusulan kansalaisopiston liikunnanohjauksen tunnuspiirteitä ovat ammattimaiset kausi-työntekijät, joilla on opetettavaan liikuntamuotoon soveltuvia erityistaitoja. Opiston liikuntaryhmien hinnoitteluun vaikuttavia tekijöitä ovat mm. opettajan pätevyys, palvelun järjestämisen kustannukset, yksikön talouden reunatekijät (valtionosuusjärjestelmä), tilakustannukset ja osallistujien määrä. Kansalaisopiston kausiohjelma liikunnan osalta laaditaan

saatavilla olevan ohjaajaresurssin, toivomusten, osaamisen ja edellisen vuoden ohjelman pohjalta. (Tuusulan kunta 2015).

Haastateltavilta (fokusryhmä 2013) kysyttiin kansalaisopiston palveluita tarkasteltaessa aluksi heidän kokemuksiaan opiston toiminnasta. Suurimmalla osalla haastatelluista on kokemuksia kansalaisopistossa opiskelusta. Tyypillisesti kansalaisopiston toiminnassa on oltu mukana vuosikausia ja useimmat ovat olleet mukana myös edeltävänä lukuvuotena. Pieni osa haastatelluista on opiskellut vain satunnaisesti, osa vuosia sitten ja osa ei koskaan. Kansalaisopistossa mukana olemisesta tulee monille ”elämäntapa”, kun toimintaan on kerran lähtenyt mukaan.

Opintoryhmistä saadaan haastateltavien mukaan tuttavien ja ystäviä. Tämä on tärkeä näkökulma erityisesti kuntaan muuttaville uusille asukkaille. Ryhmissä tuttavuussuhteet syvenevät ja saadaan uusia ystäviä. Kuntaan muuttaneille ihmisille kansalaisopisto on paikka tutustua uusiin ihmisiin, paikalliseen elämäntapaan ja kommunikointikulttuuriin. Opintojaksojen opettajia pidetään pääsääntöisesti hyvin ammattitaitoisina ja opetustyöhön hyvin soveltuvina persoonallisuuksina.

Monille, vaikkapa lapsiaan kotona hoitaville tai ikäihmisille on tärkeää se, että pääsee välillä pois kotoaan ja ympäröidään tapaamaan ihmisiä. Erityisesti pienet lapset tekevät opintoihin osallistumisen usein hankalaksi. Ikäihmisille on tärkeää, että aikataulutettu opintoryhmä varmistaa sen, että tulee lähdettyä kotoa ”ihmisten ilmoille”. Tämä on opintojen lisähyöty myös niiden ihmisten kannalta, jotka ovat vaarassa syrjäytyä. Elämänsä ruuhkavuosia viettävät kokevat puolestaan, että opiskeluun ei ole käytettävissä tarpeeksi aikaa.

Opintoryhmiä pidettiin tasokkaina ja tarkoituksenmukaisina. Useat haastateltavat totesivat kuitenkin, että kielissä ei ole tarjolla itselle sopivaa ryhmää. Perusopinnoissa tai siitä välittömästi edistyneempien ryhmässä saattaa, englannin kielen ryhmiä lukuun ottamatta, olla mukana opiskelijoita, jotka taitavat kieltä jo ennestään. Tämä saattaa aiheuttaa vastaalkajalle tukalan olon. Useampia tasoryhmiä siis toivottiin, mutta toisaalta ymmärrettiin, että harrastajien määrä harvinaisemmissa kielissä ei salli useita tasoryhmiä. (Rusanen 2013).

6.3 Liikuntapalveluiden liikuntaryhmät

Liikuntapalvelujen liikunnanohjauksen tunnuspiirteitä ovat ammattimaiset vakituiset liikunnanohjaajat, joilla on ohjauksessa vaadittavat perustaidot ja soveltavat taidot. Liikuntapalveluiden ryhmien hinnoitteluun vaikuttavia tekijöitä ovat mm. työntekijöiden palkkakulut,

palvelun järjestämisen muut kustannukset ja maksuperusteet, joissa subventoidaan eläkeläisille ja erityisryhmille kohdennettuja palveluita. Liikuntapalveluiden tuntitoiminnan suunnitelma laaditaan käytettävissä olevan henkilöresurssin, toivomusten, osaamisen ja edellisen vuoden ohjelman pohjalta. (Tuusulan kunta 2015).

Fokusryhmässä haastattelussa (2013) olleet olivat sitä mieltä, että jos tuusulalainen ei käytä liikuntapalveluja, on kyseessä oma saamattomuus tai aikapula. ”Liikuntapalveluista löytyy vaikka mitä, jos on haluja”. Liikuntapalvelujen käyttämättömyys ei haastateltujen mukaan useinkaan johdu kunnan toimista tai toimimattomuudesta. Ongelmana voi tosin joskus olla se, että liikuntaryhmät ovat täynnä ja tarvittaisiin lisää ryhmiä esim. jumppaan. Kauemmas tai eri aikaan toimivaan ryhmään hakeutuminen voi olla vaikeaa. Tähän seikkaan kunta voi haastateltujen mukaan vaikuttaa.

Liikuntapalvelujen hinnat ovat kohtuulliset, etenkin kunnallisissa palveluissa, pääsymaksut eivät kukkaroa juurikaan kurita. Uimista pidetään varsin edullisena lajina, samoin muuta siihen liittyvää kuntoilua, kuten vesivoimistelua. Kustannusten suhteen ongelmana ovat lähinnä tiettyjen yksityisen sektorin tarjoamien palveluiden hinnat esim. kuntosalipalvelut. Toivottiinkin, että kunta voisi järjestää jotakin vastaavaa, esimerkiksi kuntosalitoimintaa. Tähän toiveeseen todettiin osittain vastattavan Tuusulan uimahallin kuntosalilla ja jumppatoiminnalla. Vastaavaa toimintaa haluttaisiin tarjolle myös Kellokoskelle ja Jokelaan. Samoin jumpparyhmiin toivottiin sisältyvän myös mahdollisuus kuntosalin käyttöön. (Rusanen 2013).

6.4 Kansalaisopiston ja liikuntapalveluiden yhteistyö Tuusulassa

Tuusulan kunnan kansalaisopiston ja liikuntapalveluiden työnjako liikunnanohjaustoiminnassa voidaan jakaa karkeasti kahteen osaan: Kansalaisopiston ohjaustoiminta keskittyy aikuisväestöön, kun taas liikuntapalveluiden kohderyhmänä ovat erityisliikunnan tarpeessa olevat kuntalaiset sekä ikääntyneempi väestö. Liikuntapalveluiden järjestämisestä toiminnasta merkittävä osa painottuu päivätoimintaan, kansalaisopiston toiminta on enemmän arki-iltoihin painottuvaa.

Yhteistyö liikunnanohjauksen suunnittelussa on käytännönläheistä ja vuosien saatossa vakiintunutta. Liikuntatilojen käyttöä suunnitellaan yhdessä ennen niiden julkista hakua, liikuntapalvelujen ohjelma julkaistaan kansalaisopiston oppaassa, käyttäjiä opastetaan heille sopiviin ryhmiin ja teemaviikoilla sekä tapahtumissa esitellään koko kunnan liikuntatarjontaa. Kansalaisopiston ja liikuntapalveluiden ohjaajat saavat vapaasti osallistua järjestettäviin liikuntaryhmiin ja uusia ohjaajia opastetaan tiloihin ja välineistöön. Toiminnot

pyritään aikatauluttamaan niin, etteivät samankaltaiset ryhmät mene päällekkäin. (Tuusulan kunta 2015).

7 Palvelun laadun kehittäminen

Laatu tarkoittaa mielenkiinnon kohteen ominaisuuksia, kvaliteettia. Laatu voi tarkoittaa esineen, aineen, asian, ilmiön, tapahtuman tyyppiä. Tuottajaorganisaatiossa kiinnostuksen kohteena ovat organisaation toiminta ja organisaation tuottamat hyödykkeet.

Hyödykkeiden ja toiminnan ominaisuudet ovat suhteellisen objektiivisia asioita. Ne voidaan usein tunnistaa, määritellä ja luetella hyvinkin tarkkaan. Subjektiiiviseksi laatu muuttuu vasta, kun erilaiset asiakkaat arvioivat sitä omien tarpeidensa ja kokemustensa pohjalta. Asiakkaalla on aina ennakko-odotuksia ostaessaan tuotteita tai palveluja. Tuotetta tai palvelua voidaan pitää laadukkaana, jos asiakas on tyytyväinen ja toteaa saaneensa raholleen täyden vastineen. Laadun määrittelyssä asiakkaan kannalta on aina kyse siitä, vastaako tuote niitä odotuksia, joita asiakkaalla on etukäteen tuotteen suhteen ollut. Tässä vertailussa on kysymys hinta-laatu-suhteesta. Asiakaskeskeinen laatu tarkoittaa sitä kuinka hyvin tuote menestyy siinä tarkoituksessa, jossa asiakas sitä käyttää. Suunnittelu-keskeinen laatu siis realisoituu luvattuun laatuun liittyvien odotusten ja todellisten kokemusten perusteella asiakkaan kokemaksi laaduksi. Asiakaskeskeinen laatu on siis tuotanto- tai kulutusprosessissa (riippuen siitä onko asiakas tuottaja vai kuluttaja) koettua laatua erotukseksi luvatuslaadusta. Asiakaskeskeinen laatu perustuu hyödykkeen koko käyttöön aikaiseen kokemukseen. Tuotantokeskeinen laatu on asiakaskeskeiseen laatuun sisältyvä elementti, osatekijä. (Wikipedia 2015).

7.1 Laadun hallinta

Palvelun laatu ja asiakaslähtöisyys ovat keskeisiä kuntien palvelutuotannon lähtökohtia. Laadunarviointi auttaa kuntia löytämään omat vahvuutensa ja keskeisimmät kehittämis-kohteensa. Kuntaliiton (2015) mukaan kuntaorganisaatiot tekevät toiminnan arviointia tällä hetkellä useilla erilaisilla kansainvälisillä toiminnan kehittämisen arviointimalleilla sekä itsearvioinneiksi kutsutuilla menetelmillä.

CAF (Common Assessment Framework) on EU-jäsenmaiden yhteistyössä kehittämä julkisen sektorin organisaatioiden laadunarviointimalli. CAF-mallia käytetään laajasti toiminnan kehittämisen työkaluna Suomen kaupungeissa ja kunnissa. *EFQM -malli* on käytännöllinen arvioinnin kehittämisen viitekehys, jonka avulla organisaatio voi mm. ymmärtää keskeiset vahvuutensa ja parantamisalueensa. EFQM-malli on käytössä useissa kaupungeissa ja kunnissa, mm. Helsingin kaupungilla.

Työkaluina voidaan pitää myös yksilöiden ja ryhmien käyttämiä luovia menetelmiä. Laadun arvioinnissa tärkeä merkitys on käytettävillä menetelmillä. Valittu menetelmä sitouttaa eri toimijat laadun kehittämiseen.

Laadunhallinta koostuu toiminnan suunnittelusta, ohjauksesta ja parantamisesta. Laadunhallinnan työkaluilla voidaan tehostaa näiden lisäksi myös johtamista. Kehittämistyössä hyödyllinen väline on esim. ns. Demingin ympyrä (PDCA-ympyrä). Ympyrä sisältää seuraavat vaiheet:

- Suunnittele (Plan)
- Kokeile (Do)
- Tarkista (Check)
- Toteuta (Act)

Laadun turvaamiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota muutostilanteessa sekä kunnan tilatessa palveluita yksityiseltä toimijalta. Parhaimmillaan laatutyö innostavaa ja sitouttavaa toimintaa, joka lisää kunnan kustannustehokkuutta ja vaikuttavuutta. (Kunnat.net 2015).

7.2 Laadun arviointi

Kuntien rakennemuutoksessa on erityisen tärkeää kiinnittää huomiota toiminnan ja palvelujen arviointiin. Arvioinnilla edistetään ja vahvistetaan palveluiden tuottamista kuntalaisille tehokkaasti ja kuntalaislähtöisesti.

Arviointi tulee nähdä kiinteänä osana kunnan toiminnan suunnittelua ja johtamista sekä strategisella että operatiivisella tasolla ja kytkeä osaksi toiminnan suunnittelun vuosikelloa. Kuntaorganisaatioiden arviointien tuloksia tulee voida jatkossa käyttää aiempaa helpommin tulevan vuoden toiminnan suunnittelussa ja resursoinnissa. Arviointi voidaan jakaa tarkoituksen mukaan mm. seuraavasti:

- Palveluiden ja tuotteiden arviointi
- Toiminnan arviointi
- Kehittämishankkeiden ja projektien arviointi
- Henkilöstö- ja henkilöarviointi

Systemaattisen arviointitoiminnan avulla voidaan kehittää asioiden valmistelua, päätöksentekoa ja palveluja. Arvioinnin tulokset ja johtopäätökset vahvistavat tiedolla johtamista, ohjaavat kunnan toimintaa, auttavat asettamaan uusia tavoitteita ja tarvittaessa tarkastamaan entisiä toimintatapoja. Jatkuva kehittäminen tarvitsee tuekseen jatkuvaa arviointia.

Arvioinnilla taataan myös päätöksenteon laadukkuus. Jotta kunnallinen toimielin voi kehittää työskentelyään, tarvitaan yhteinen näkemys kehittämistarpeista ja onnistuneista toimintakäytännöistä. Arviointiprosessi voidaan käynnistää esimerkiksi päättymässä olevan kauden hallitus- tai lautakuntatyöskentelyä tarkastelemalla. (Kunnat.net 2015).

Leena Oulasvirta (2007) kirjoittaa väitöskirjassaan ”Palvelun laadun arviointi moniportaisessa julkisessa organisaatiossa”, palvelujen laadun arvioinnissa vaikuttavan myös sen, mitä ”palvelulla” ja ”laadulla” tarkoitetaan hallinnon toimintaympäristössä. Molemmista käsitteistä on lukuisia määritelmiä. Erityisen moniulotteinen on laadun käsite. Puhuttaessa laadun arvioinnista ja vertailtaessa organisaatioiden tuottamien palveluiden laatua toisiinsa on välttämätöntä selvittää, mitä ”palvelu” ja ”laatu” kulloinkin tarkoittaa. Organisaation palvelun ja tuotteiden takana olevien taustaominaisuuksien hyvyys ei välttämättä näy suoraan asiakkaille, mutta se saattaa heijastua palveluiden kokemiseen joko myönteisellä tai kielteisellä tavalla. Oulasvirta käsittelee väitöskirjassaan palveluperiaatetta, jolla tarkoitetaan asiointin organisaatiossa olevan järjestetty mahdollisimman helpoksi, vaivattomaksi, yksinkertaiseksi ja sujuvaksi. Oulasvirran teoksessa Markku Kiviniemi erittelee M. Lipskyn (1980) ajatuksiin nojautuen palveluperiaatteen käsitettä ja toteaa, että se koskee taloudellisiin kustannuksiin, aikaan, tietoon ja psyykkiseen kuormitukseen liittyvien vaivannäön ja kuormituksen vähentämistä. Palvelua kohtaan asetetut toiveet ja odotukset eivät aina tule ilmaistuksi virallisia tavoitteita asetettaessa. Moniportaisessa julkisessa hallinnossa on tarpeen harkita sitä, että arvioinnille rakennetaan ”virallisten” tavoitteiden ohella tietopohjaa asiakkaiden ja sidosryhmien odotuksista. Asiakkaat ja sidosryhmät tekevät päätelmiä palvelusta heille näkyvien piirteiden ja ominaisuuksien perusteella. Tämän vuoksi on luonnollista, että palvelun laadun arvioinnin kriteerit valitaan näille tahoille näkyvistä tekijöistä. (Oulasvirta, 18-19, 21-24).

Menestyville organisaatioille tyypillistä on, että se kehittää innovatiivista toimintakulttuuria antamalla siihen liittyvää koulutusta, oppii alan parhaista käytännöistä ja soveltaa eri menetelmiä oppimiseen ja kehittämiseen. Kun keskinkertaisessa organisaatiossa muutokset tehdään sattumanvaraisesti, menestyvät organisaatiot mittaavat tuloksia koko muutoksen ajan. Tällä varmistetaan, että tehdyt muutokset ovat pysyviä ja kehittäminen jatkuu edelleen. (Tuominen 2013, 44-45).

8 Tutkimustulokset

Tuusulan kansalaisopiston ja liikuntapalveluiden liikuntaryhmien asiakkaille suunnattu kysely teetettiin maaliskuussa 2015. Kyselyyn valittiin yhteensä kymmenen liikuntaryhmää, viisi kummaltakin järjestävältä taholta. Kansalaisopiston ryhmien vastausprosentti oli 93,5. Liikuntapalveluiden ryhmien vastausprosentti oli 91,5.

Tuusulan kunnan ominaispiirteenä voidaan pitää kunnan kolmea keskustaajamaa, jotka sijaitsevat verrattain kaukana toisistaan. Hyrylästä on matkaa Kellokoskelle ja Jokelaan yli 20km. Jokelasta Kellokoskelle on matkaa yli 10km. Huomioitavaa on myös, että Kellokoskelta naapurikaupunki Järvenpäähän on matkaa vain muutama kilometri ja Jokelasta Hyvinkäälle on alle 10km matka. Kun Hyrylästä Keravalle on matkaa alle 10km, on selvää, että kuntalaiset ovat vuosien saatossa tottuneet luontevasti hakeutumaan tarvitsemiensa palvelujen pariin myös kuntarajojen yli. Jokelassa toimii lisäksi yksityinen kansalaisopisto, joka järjestää ohjattua liikuntaa paikallisille asukkaille, se ei ollut tutkimuksessa mukana. Kellokoskella järjestetään myös aktiivista, ohjattua liikuntaa järjestäviä yhdistyksiä. Kuntarakenne ei kuitenkaan häiritse tulosten yleistämistä eli se ei rajoita tulosten tulkintaa.

8.1 Vastaajatiedot

Kansalaisopiston vastaukset (n=116) jakautuivat seuraavasti:

- Vesijumppa (torstai-aamu) (n=19)
- Vesijumppa (torstai-ilta) (n=13)
- Kuntoilua kahvakuulalla (n=26)
- Miesten kuntojumppa (n=23)
- Kuntoliikunta 60 + (n=35)

Liikuntapalveluiden vastaukset (n=113) jakautuivat seuraavasti:

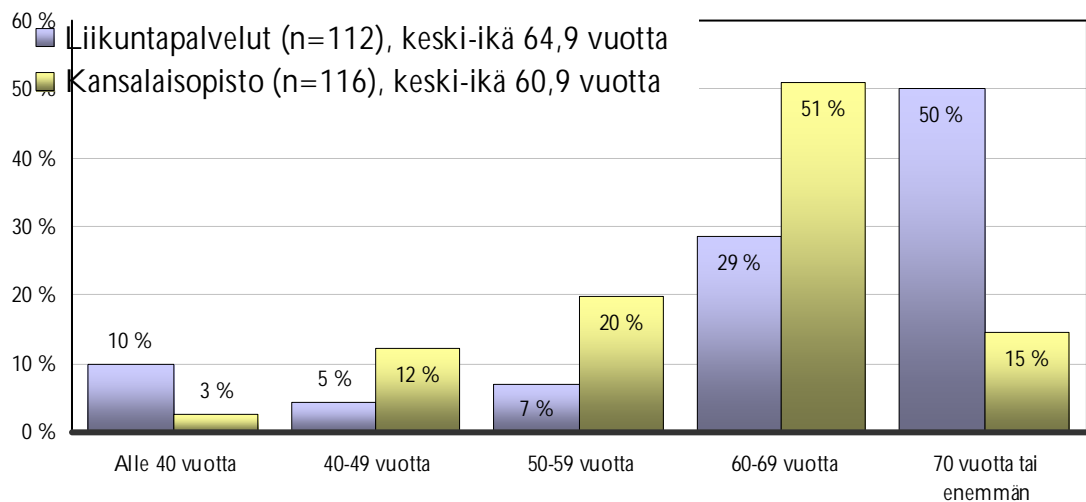
- Senioreiden kuntojumppa (n=54)
- Miesten kuntojumppa (n=14)
- Syvän veden jumppa (n=9)
- Senioreiden vesivoimistelu (n=20)
- Kahvakuula (n=16)

Vastaajat (n=229) jakautuivat järjestävien tahojen välillä lähes tasan, Kansalaisopiston ryhmien vastauksien määrä oli 51 % ja liikuntapalveluiden vastauksien määrä 49 % kaikista vastauksista. Kaikista vastaajista miehet muodostivat 28 % osuuden ja naiset 72 % osuuden. (liitekuviot 1-2).

Liikuntapalveluiden vastaajista 50 % oli yli 70-vuotiaita, 60-69-vuotiaita oli 29 %, 50-59-vuotiaita oli 7 %, 40-49-vuotiaita 5 % ja alle 40-vuotiaat muodostivat vastauksista 10 % osuuden. Liikuntapalveluiden vastaajien keski-ikä oli 64,9 vuotta (kuvio 7).

Kansalaisopiston vastaajista 15 % oli yli 70-vuotiaita, 60-69-vuotiaita oli 51 %, 50-59-vuotiaita oli 20 %, 40-49-vuotiaita 12 % ja alle 40-vuotiaat muodostivat vastauksista 3 % osuuden. Kansalaisopiston vastaajien keski-ikä oli 60,9 vuotta (kuvio 7).

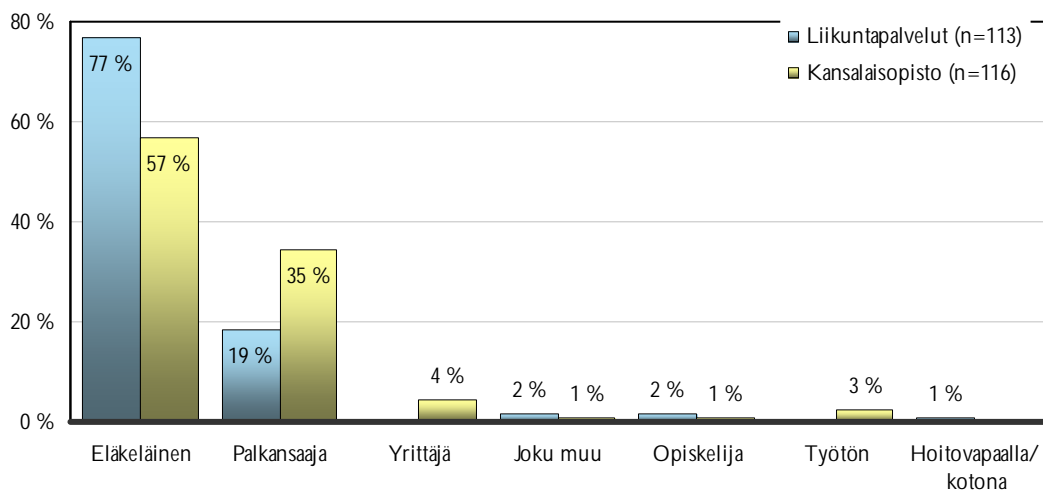
Paikkakuntalaiset muodostivat vastauksista pääosan, 89 % kaikista vastaajista. Ulkopaikkakuntalaisten vastausprosentti oli 11. Hyryläläisten osuus kaikista vastaajista oli 61 %. Haja-asutusalueiden ja muiden kuntakeskusten osuus vastauksista oli 28 %. Kansalaisopiston ja liikuntapalvelujen välillä ei ollut suuria eroja keskenään asuinpaikan suhteen. (liitekuvio 3).

Kuvio 7: Vastaajien ikäjakauma, vertailu ryhmien järjestäjän suhteen

Liikuntapalvelujen vastaajista eläkeläisten osuus oli 77 % ja palkansaajien osuus oli 19 %. Jonkin muun, opiskelijoiden ja hoitovapaalla/kotona olevien osuus muodostivat loput 4 % vastaajien elämäntilanteesta (kuvio 8).

Kansalaisopiston vastaajista eläkeläisten osuus oli 57 % ja palkansaajien osuus oli 35 %. Yrittäjät ja työttömät muodostivat loput vastaajien elämäntilanteesta (kuvio 8).

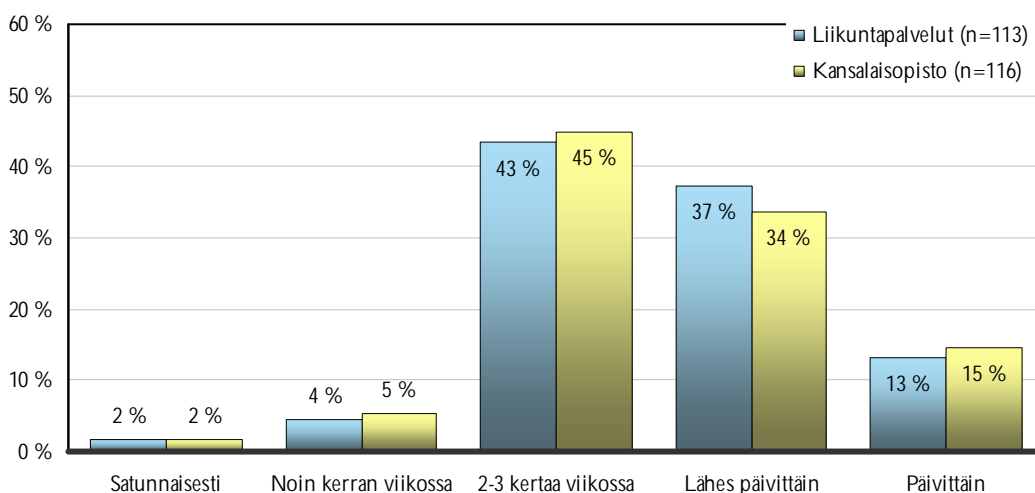

Kuvio 8: Vastaajien elämäntilanne, vertailu ryhmien järjestäjän suhteen

Järjestävien tahojen toimintakaudet ajoittuvat pääsääntöisesti syys-toukokuulle. Vastaajia pyydettiin valitsemaan vaihtoehto, joka kuvaa parhaiten heidän ympärivuotista liikkumistaan. Vastaajia pyydettiin valitsemaan keskimääräinen vaihtoehto siinä tapauksessa, jos henkilökohtainen liikkuminen muuttuu oleellisesti toimintakauden ulkopuolella. Liikunnan suoritusiheyttä/määrää tulkittiin tässä tutkimuksessa siten, että päivittäin liikkuvia verrattiin muihin liikkujiin.

Liikuntapalveluiden vastaajista 13 % ilmoitti liikkuvansa päivittäin, lähes päivittäin liikkuvien osuus oli 37 % ja 2-3 kertaa viikossa liikkuvien osuus oli 43 %. Kerran viikossa tai satunnaisemmin ilmoitti liikkuvansa 6 % vastaajista (kuvio 9).

Kansalaisopiston vastaajista 15 % ilmoitti liikkuvansa päivittäin, lähes päivittäin liikkuvien osuus oli 34 % ja 2-3 kertaa viikossa liikkuvien osuus oli 45 %. Kerran viikossa tai satunnaisemmin ilmoitti liikkuvansa 7 % vastaajista (kuvio 9).

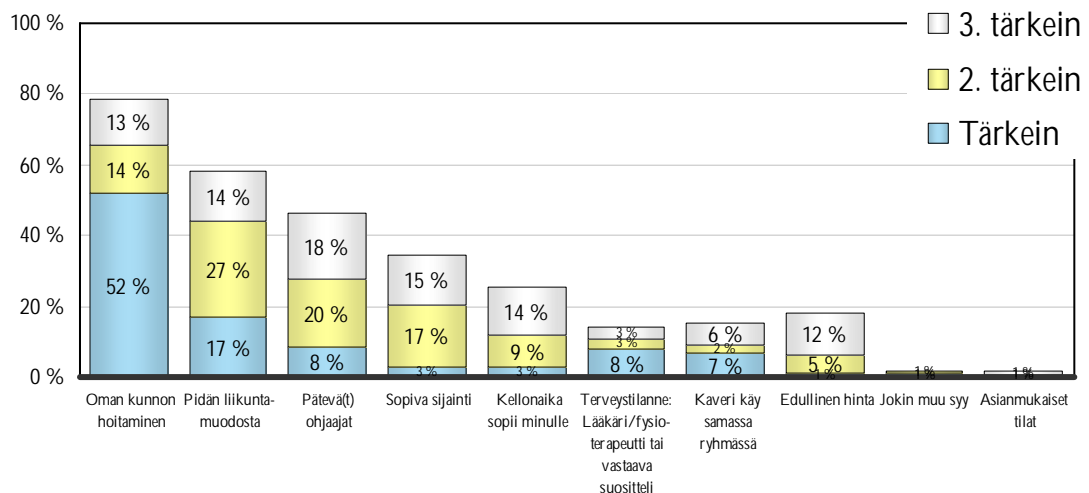
Kuvio 9: Vastaajien liikunnan suoritusiheyttä/määrää, vertailu ryhmien järjestäjän suhteen

8.2 Liikuntapalvelujen käyttö

Kysyttäessä, mitkä ovat kolme tärkeintä syytä hakeutua alun perin valittuun ryhmään, kaikista vastaajista 52 % ilmoitti oman kunnon hoitamisen olevan tärkein syy ryhmään hakeutumiseen (kuvio 10). Vastaajista 17 % ilmoitti pitävänsä kyseisestä liikuntamuodosta ja valinneensa sen tärkeimmäksi syyksi ryhmään hakeutumiseen. Kaikista vastaajista 8 % piti terveystilannetta ja pätevää ohjaajaa tärkeimpänä syynä palveluihin hakeutumiseen.

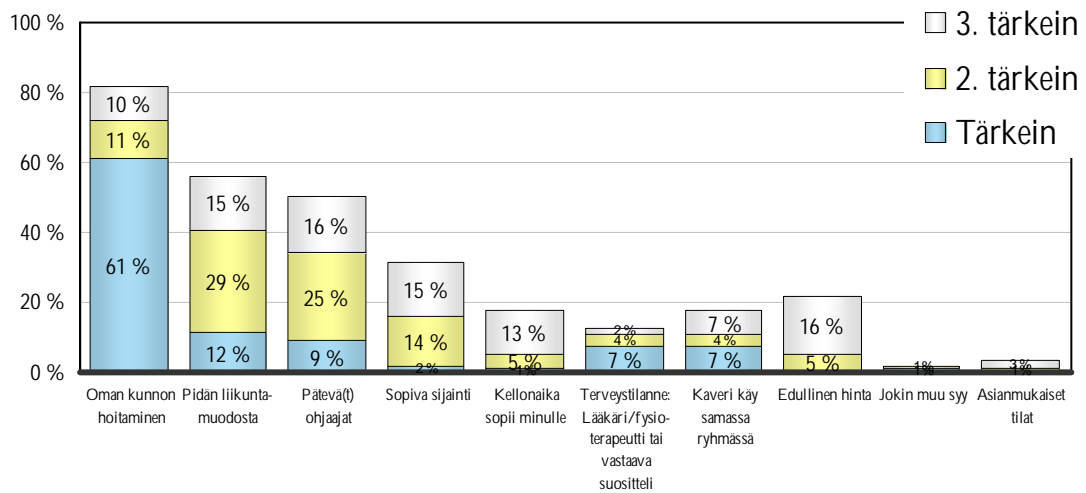
Vastaajista 14 % ilmoitti, että yhtenä palveluun hakeutumisen motiivina oli lääkärin / fysioterapeutin suositus liikuntaryhmään hakeutumisesta.

Päivittäin liikkuvien motiivit hakeutua palveluiden pariin eivät poikkea merkittävästi muihin liikkujiin nähden. Tuusulalaisista vastaajista (n=196) ensisijainen syy palveluihin hakeutumiseen oli oman kunnon hoitaminen 54 % osuudella, ulkopaikkakuntalaisten vastaava luku oli 35 %. Kaverin, liikuntamuodon ja terveystilanteen merkitys korostui ulkopaikkakuntalaisten vastauksista tuusulalaisiin verrattuna. (liitekuviot 4-7).

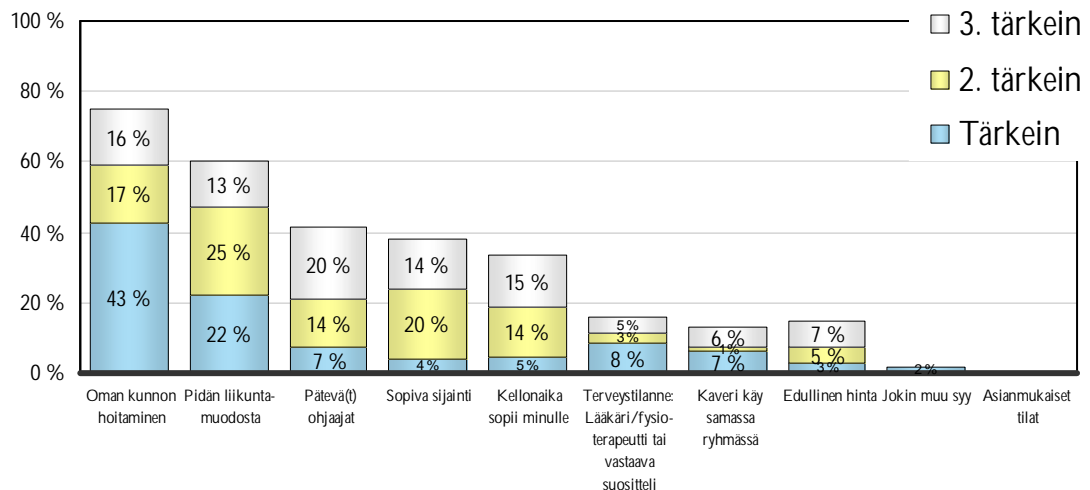
Kuvio 10: Mikä sai vastaajan hakeutumaan alun perin valittuun ryhmään? Kaikki vastaajat (n=219)

Liikuntapalveluiden vastaajista 61 % ilmoitti oman kunnon hoitamisen olevan tärkein syy palveluihin hakeutumiseen (kuvio 11). Liikuntamuodon tärkeimmäksi syyksi ilmoitti 12 % vastaajista ja pätevät ohjaajat 9 % vastaajista. Terveystilanne ja se, että kaveri käy samassa ryhmässä oli tärkein syy 7 %:lla vastaajista. 31 % vastaajista piti sijaintia yhtenä syynä palveluihin hakeutumiseen ja 21 % ilmoitti edullisen hinnan yhdeksi syyksi palveluihin hakeutumiseen.

Kuvio 11: Mikä sai vastaajan hakeutumaan alun perin valittuun ryhmään? Liikuntapalveluiden ryhmät (n=111)

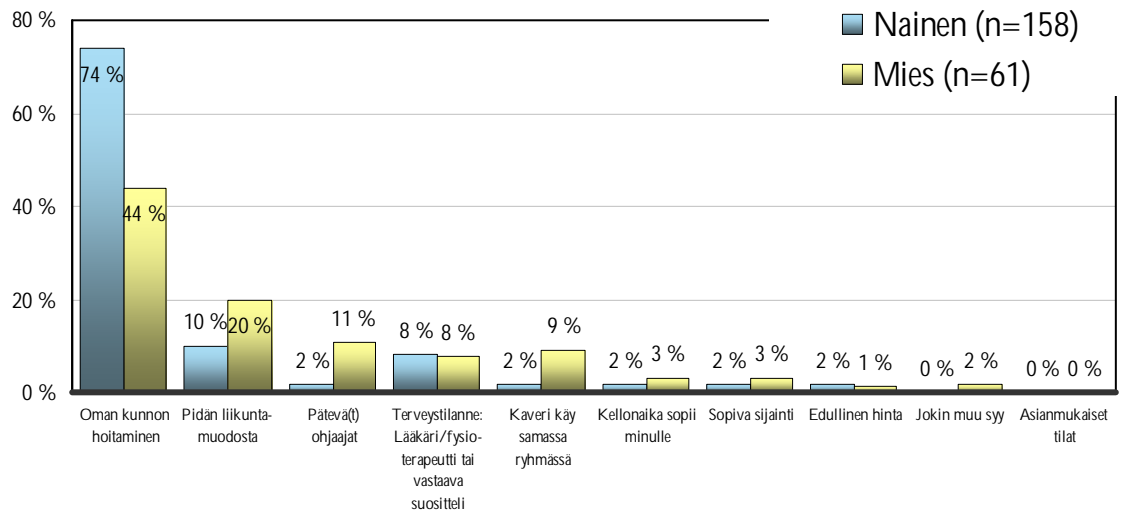
Kansalaisopiston vastaajista 43 % ilmoitti oman kunnon hoitamisen olevan tärkein syy palveluihin hakeutumiseen (kuviokuva 12). Liikuntamuodon tärkeimmäksi syyksi ilmoitti 22 % vastaajista ja terveystilanteen 8 % vastaajista. Pätevät ohjaajat ja se, että kaveri käy samassa ryhmässä ilmoitti tärkeimmäksi syyksi 7 % vastaajista. 38 % vastaajista piti sijaintia yhtenä syynä palveluihin hakeutumiseen ja 15 % vastaajista ilmoitti edullisen hinnan yhdeksi syyksi palveluihin hakeutumiseen.

Kuvio 12: Mikä sai vastaajan hakeutumaan alun perin valittuun ryhmään? Kansalaisopiston ryhmät (n=108)

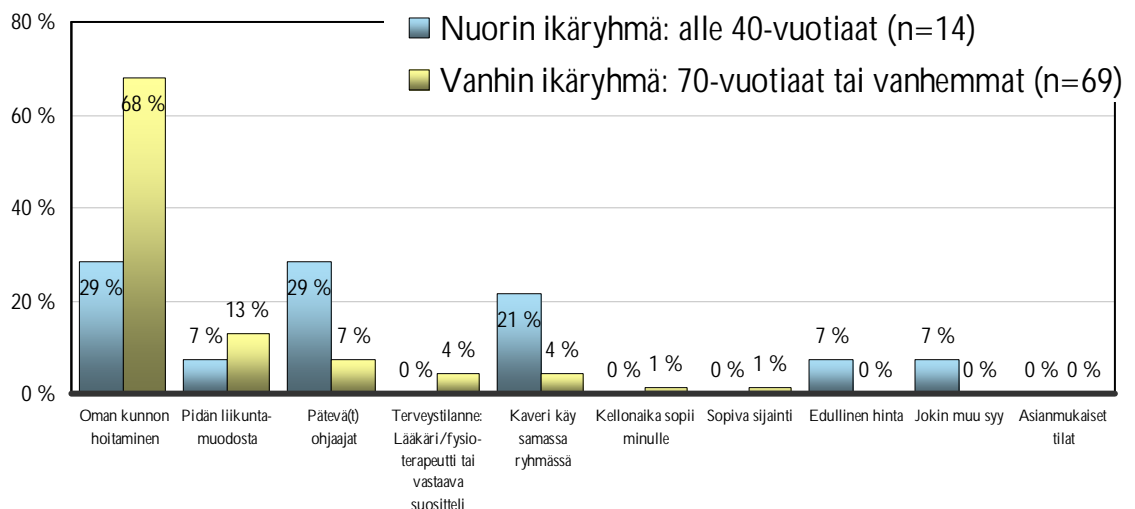
Naisten mielestä tärkein syy palveluihin hakeutumiseen (kuviokuva 13) on oman kunnon hoitaminen (74 %). Miesten vastaava luku on 44 %. Miehistä 20 % piti liikuntamuotoa tärkein

keimpänä syynä, naisten vastaava luku oli 10 %. Tärkeimpänä syynä miehet pitivät myös pätevää ohjaajaa (11 %) ja kaveria samassa ryhmässä (9 %). Naisista pätevä ohjaaja oli tärkein syy 2 %:lla vastauksista, kaverin samassa ryhmässä oli tärkein myös 2 % vasta-
uksista.

Kuvio 13: Mikä sai vastaajan hakeutumaan alun perin valittuun ryhmään? Ensisijaisten (1.tärkein) seikkojen jakauma. Vertailu sukupuolen suhteen, kaikki vastaajat

Yli 70-vuotiaat vastaajat pitivät oman kunnon hoitamista (68 % vastauksista) tärkeimpänä syynä ryhmään hakeutumiseen (kuvio 14), kun taas alle 40-vuotiaat pitivät sekä oman kunnon hoitamista että pätevää ohjaajaa tärkeimpänä syynä (29 %). Hinta vaikuttaa enemmän nuorimmassa ikäluokassa vanhimpaan nähden, alle 40-vuotiaista 7 % ilmoitti sen tärkeimmäksi syyksi ryhmään hakeutumiseen, yli 70-vuotiaista yksikään ei ilmoittanut sitä tärkeimmäksi syyksi.

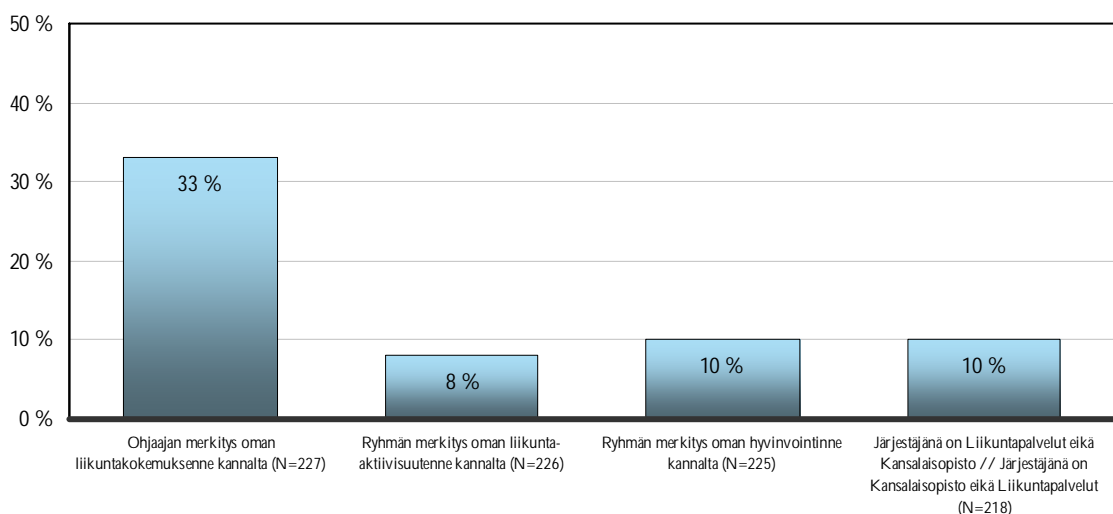

Kuvio 14: Mikä sai vastaajan hakeutumaan alun perin valittuun ryhmään? Ensisijaisten (1.tärkein) seikkojen jakauma. Vertailu nuorimman ja vanhimman ikäryhmän suhteen

Vastaajia pyydettiin arvioimaan asteikolla 1-5 vaihtoehtojen merkityksiä siten, että 1=ei merkitystä... 5=ratkaiseva merkitys. Alla mainitut tarkentavat ohjeet esiteltiin kaikille vastaajille kyselyn ohjeistuksessa. Väittämiä oli kaikkiaan neljä. Vastaajan tehtävänä oli arvioida:

- Onko ohjaajalla merkitystä tunnilta saadun ”fiiliksen”/kokemuksen kannalta?
- Omaa liikunta-aktiivisuuttaan yleisesti suhteessa kyseisen ryhmän merkitykseen.
- Omaa hyvinvointiaan yleisesti, mikä merkitys ryhmällä on siihen?
- Onko järjestävällä taholla merkitystä? (Esimerkiksi kansalaisopiston ryhmään osallistuva vastaaja pohtii, onko merkitystä, että järjestäjä on kansalaisopisto eikä liikuntapalvelut)

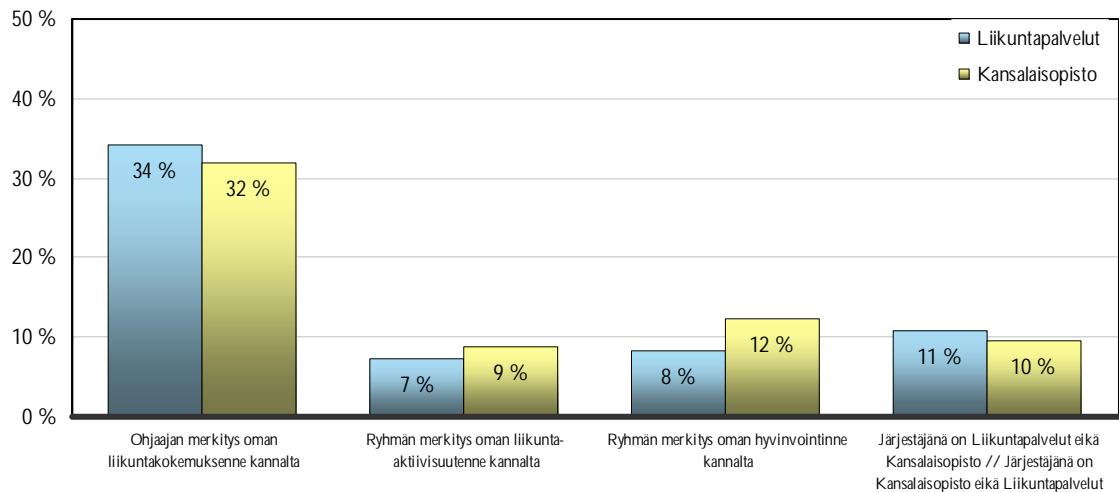
Vastaajista 33 % koki ohjaajan merkityksen oman liikuntakokemuksen kannalta ratkaisevaksi (kuvio 15). Ryhmän merkityksen oman liikunta-aktiivisuuden kannalta koki ratkaisevaksi 8 % vastaajista, ryhmän merkityksen oman hyvinvoinnin kannalta koki ratkaisevaksi 10 % vastaajista ja järjestävän tahon merkityksen koki ratkaisevaksi 10 % vastaajista.

Kuvio 15: Ratkaisevien merkitysten (arvosana 5) prosenttiosuudet osa-alueittain, kaikki vastaajat

Liikuntapalveluiden toiminnassa mukana olevista 34 % piti ohjaajan merkitystä ratkaisevana oman liikuntakokemuksen kannalta (kuvio 16). 11 % vastaajista koki ratkaisevaksi sen, että järjestävä taho on liikuntapalvelut. Ryhmän merkitystä ratkaisevana oman hyvinvoinnin kannalta piti 8 % liikuntapalveluiden vastaajista ja ryhmän merkitystä oman liikunta-aktiivisuuden kannalta piti ratkaisevana 7 % vastaajista.

Kansalaisopiston toiminnassa mukana olevista 32 % piti ohjaajan merkitystä ratkaisevana oman liikuntakokemuksen kannalta. 10 % vastaajista koki ratkaisevaksi sen, että järjestävä taho on kansalaisopisto. Ryhmän merkitystä ratkaisevana oman hyvinvoinnin kannalta piti 12 % kansalaisopiston vastaajista ja ryhmän merkitystä oman liikunta-aktiivisuuden kannalta piti ratkaisevana 9 % vastaajista.

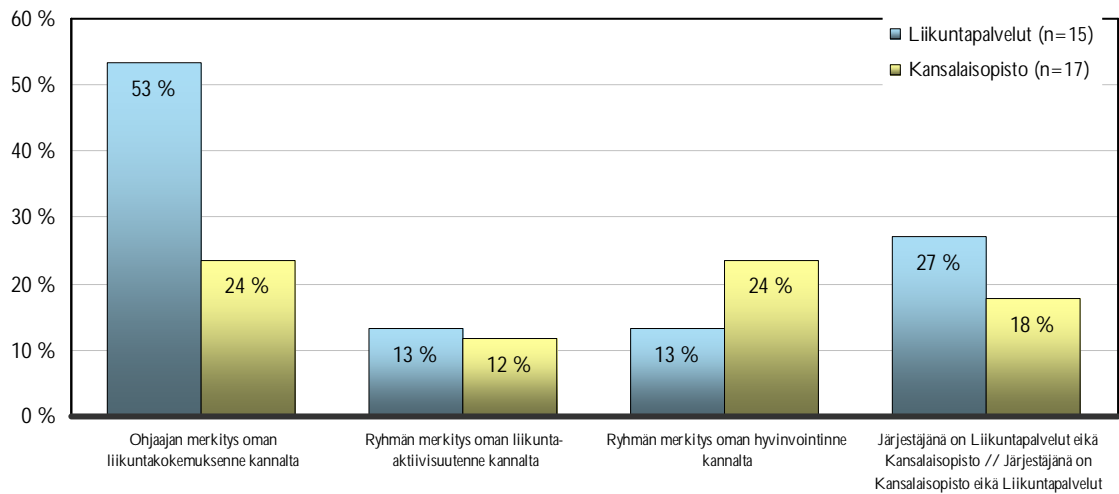
Kuvio 16: Ratkaisevien merkitysten (arvosana 5) prosenttiosuudet osa-alueittain, vertailu ryhmien järjestäjän suhteen

Päivittäin liikkuvista (n=32) 38 % piti ohjaajan merkitystä ratkaisevana, 13 % piti ryhmän merkitystä oman liikunta-aktiivisuuden kannalta ratkaisevana, 19 % ryhmän merkitystä oman hyvinvoinnin kannalta ratkaisevana ja 21 % piti ratkaisevana sitä, että järjestäjänä on valittu taho. Ei päivittäin liikkuvista vastaajista (n=195) 32 % piti ohjaajan merkitystä ratkaisevana, 7 % ryhmän merkitystä oman liikunta-aktiivisuuden kannalta ratkaisevana, 9 % ryhmän merkitystä oman hyvinvoinnin kannalta ratkaisevana ja 8 % piti ratkaisevana sitä, että järjestäjänä on valittu taho. Kaikkien vastaajien keskiarvot jakautuivat asteikolla 1-5 seuraavasti: ohjaajan merkitys oman liikuntakokemuksen kannalta (4.06), ryhmän merkitys oman liikunta-aktiivisuuden kannalta (3.11), ryhmän merkitys oman hyvinvoinnin kannalta (2.89) ja järjestävän tahon merkitys (2.20). (liitekuviot 8-9).

Päivittäin liikkuvien, ratkaisevien merkitysten osuudet olivat liikuntapalveluiden vastaajien keskuudessa ohjaajan merkityksen osalta 53 % ja ryhmän merkityksen sekä oman liikunta-aktiivisuuden että hyvinvoinnin osalta 13 %. Vastaajista 27 % koki ratkaisevaksi sen, että järjestävä taho on liikuntapalvelut.

Päivittäin liikkuvien, ratkaisevien merkitysten osuudet olivat kansalaisopiston vastaajien keskuudessa ohjaajan merkityksen osalta 24 % (kuviot 17), ryhmän merkitys oman hyvin-

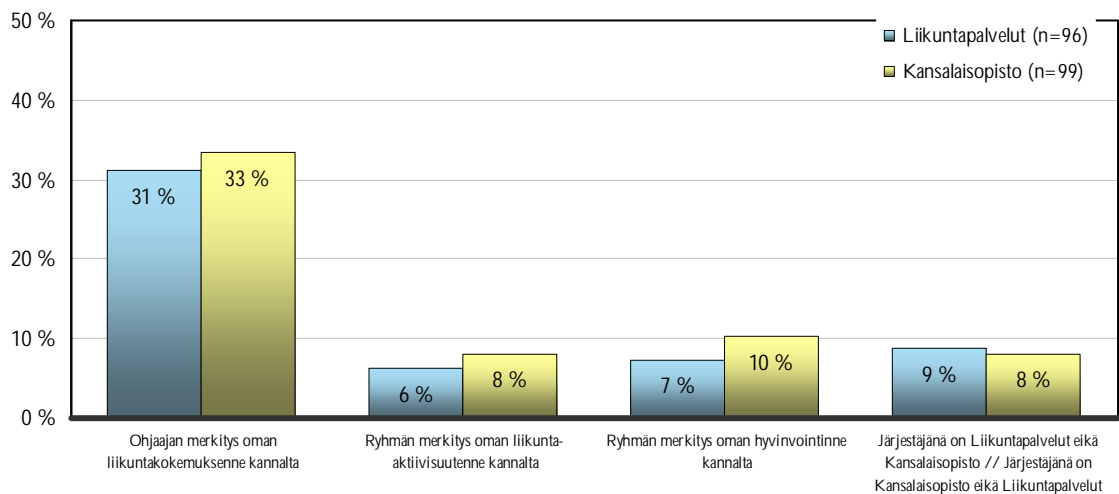
voinnin osalta 24 % ja ryhmän merkitys oman liikunta-aktiivisuuden osalta 12 %. Vastaa-
jista 18 % koki ratkaisevaksi sen, että järjestävä taho on kansalaisopisto.

Kuvio 17: Ratkaisevien merkitysten (arvosana 5) prosenttiosuudet osa-alueittain, päivittäin liikkuvat vastaajat, vertailu ryhmien järjestäjän suhteen

Ei päivittäin liikkuvien, ratkaisevien merkitysten osuudet olivat liikuntapalveluiden vastaaji-
en keskuudessa ohjaajan merkityksen osalta 31 %, ryhmän merkitys oman hyvinvoinnin
osalta 7 % ja ryhmän merkitys oman liikunta-aktiivisuuden osalta 6 %. Vastaa-
jista 9 % koki ratkaisevaksi sen, että järjestävä taho on liikuntapalvelut.

Ei päivittäin liikkuvien, ratkaisevien merkitysten osuudet olivat kansalaisopiston vastaajien
keskuudessa ohjaajan merkityksen osalta 33 % (kuviot 17 ja 18), ryhmän merkitys oman hyvin-
voinnin osalta 10 % ja ryhmän merkitys oman liikunta-aktiivisuuden osalta 8 %. Vastaa-
jista 8 % koki ratkaisevaksi sen, että järjestävä taho on kansalaisopisto.

Kuvio 18: Ratkaisevien merkitysten (arvosana 5) prosenttiosuudet osa-alueittain, ei päivit-
tään liikkuvat vastaajat, vertailu ryhmien järjestäjän suhteen

8.3 Odotuksien täytyminen liikuntaryhmän osalta

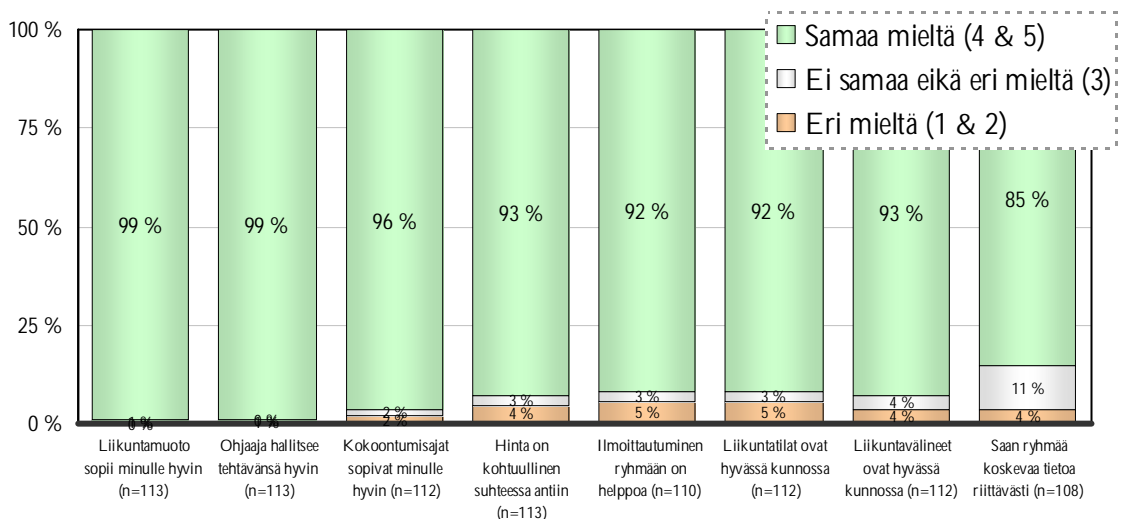
Vastaajia pyydettiin ympyröimään väittämiä asteikolla 1-5 siten, että 1=täysin eri mieltä ja 5=Täysin samaa mieltä.

Täysin tai osittain samaa mieltä olevien osuus väittämistä, päivittäin liikkuvien vastaajien osalta jakautuu asteikossa 94-100 % välille. Eri mieltä väittämistä oltiin ohjaajan pätevyyden (3 %), ilmoittautumisen helppouden (3 %), tiedottamisen (3 %), liikuntavälineiden kunnan (3 %) ja liikuntatilojen kunnan (3 %) osalta (liitekuvio 10).

Täysin tai osittain samaa mieltä olevien osuus väittämistä, ei päivittäin liikkuvien vastaajien osalta jakautuu asteikossa 86-99 % välille. Eri mieltä väittämistä oltiin hinnan (3 %), ilmoittautumisen helppouden (8 %), liikuntatilojen kunnan (5 %), liikuntavälineiden kunnan (2 %) ja tiedottamisen (3 %) osalta (liitekuvio 11).

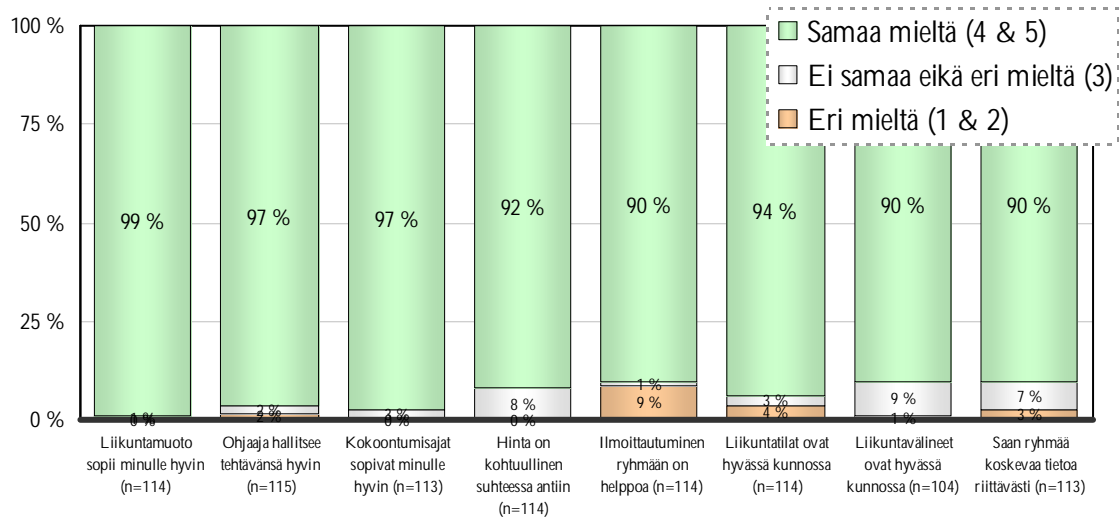
Odotuksien täytyminen asteikolla 1-5 jakoutuivat järjestävien tahojen osalta välille 4,40-4,89 (liitekuvio 12).

Liikuntapalveluiden vastaajien osuudet täysin samaa mieltä ja osittain samaa mieltä olleiden osalta jakautuu väittämien osalta 85-99 % välille (kuvio 19). Ei kumpaakaan mieltä olevien osuus oli korkein tiedottamiseen liittyvässä väittämässä (11 %). Eri mieltä olevien osuus oli korkein ilmoittautumiseen ja liikuntatilojen kuntoon liittyvissä väittämässä (5 %).

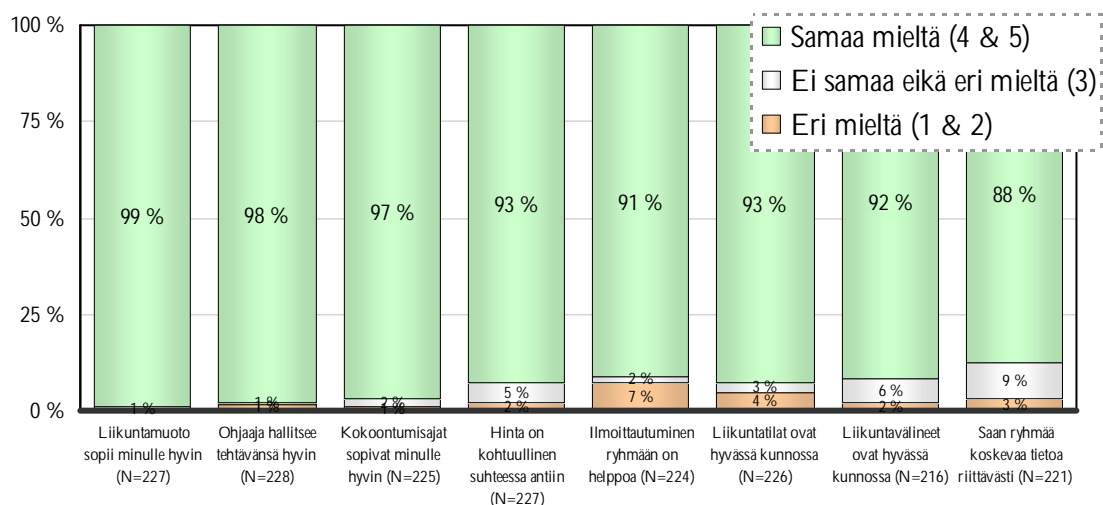
Kuvio 19: Odotuksien täytyminen liikuntaryhmän osalta, samaa, eri ja ei kumpaakaan mieltä olevien prosenttisuudet, liikuntapalveluiden vastaajat

Kansalaisopiston vastaajien osuudet täysin samaa mieltä ja osittain samaa mieltä olleiden osalta jakautuvat väittämien osalta 90-99 % välille (kuvio 20). Ei kumpaakaan mieltä olevien osuus oli korkein liikuntavälineiden kuntoon liittyvässä väittämässä (9 %). Eri mieltä olevien osuus oli korkein ilmoittautumiseen liittyvässä väittämässä (9 %).

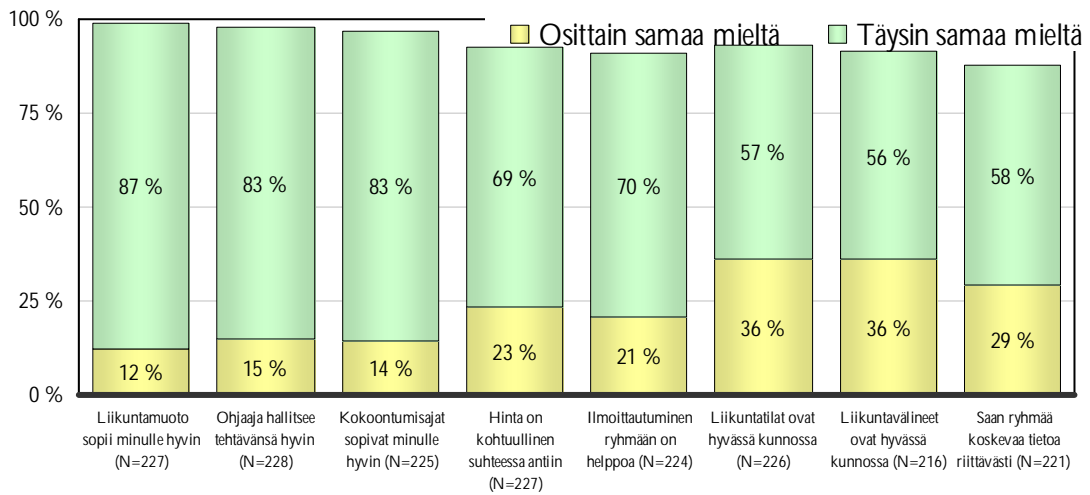
Kuvio 20: Odotuksien täytyminen liikuntaryhmän osalta, samaa, eri ja ei kumpaakaan mieltä olevien prosenttisuudet, kansalaisopiston vastaajat

Täysin tai osittain samaa mieltä olevien osuus väittämistä jakautuu kaikkien vastaajien osalta asteikossa 88-99 % välille (kuvio 21). Eri mieltä olevien osuus on korkein ilmoittautumisen helppoudessa (7 %). Eri mieltä väittämien kanssa olevia vastaajia löytyi hintaan (2 %), liikuntatilojen kuntoon (4 %), liikuntavälineisiin (2 %) ja tiedottamiseen (3 %) liittyvissä väittämässä.

Kuvio 21: Odotuksien täytyminen liikuntaryhmän osalta, samaa, eri ja ei kumpaakaan mieltä olevien prosenttisuudet, kaikki vastaajat

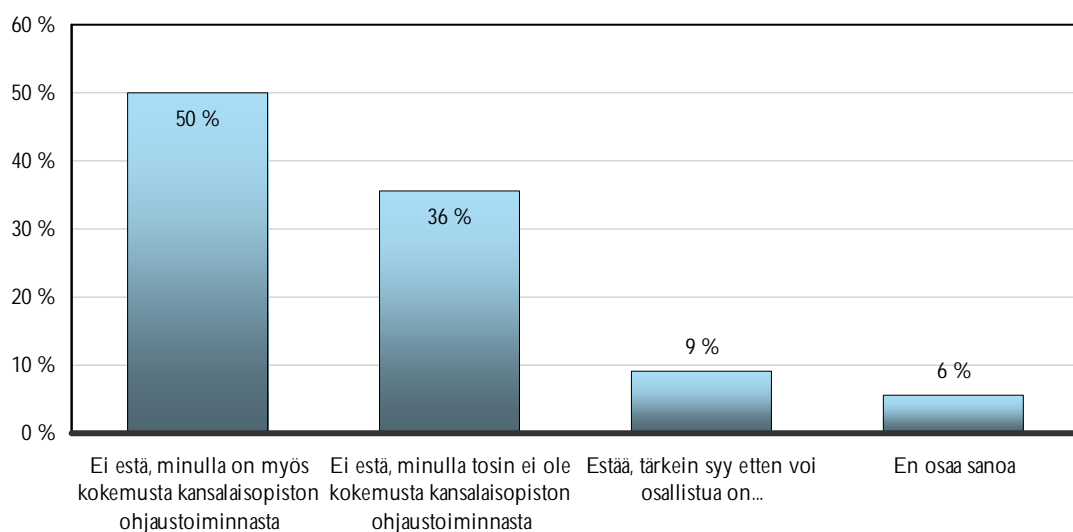
Kaikista vastaajista 87 % oli täysin samaa mieltä siitä, että liikuntamuoto sopii minulle hyvin, osittain samaa mieltä olevien osuus oli 12 % (kuvio 22). Vastaajista 56 % oli täysin samaa mieltä siitä, että liikuntavälineet ovat hyvässä kunnossa, osittain samaa mieltä olevien osuus oli 36 %. Muiden väittämien osuudet sijoittuivat mainittujen väliin.

Kuvio 22: Odotuksien täyttyminen liikuntaryhmän osalta, täysin ja osittain samaa mieltä olevien prosentiosuudet, kaikki vastaajat

8.4 Esteet osallistua ohjaustoimintaan

Liikuntapalveluiden ryhmiin osallistuneista 50 %:lla oli kokemusta kansalaisopiston ohjaustoiminnasta (kuvio 23). Vastaajista 36 % ilmoitti, että esteitä ei ole, tosin kokemusta kansalaisopiston ohjaustoiminnasta ei ole. Vastaajista 9 % ilmoitti, että heillä on este osallistua kansalaisopiston toimintaan.

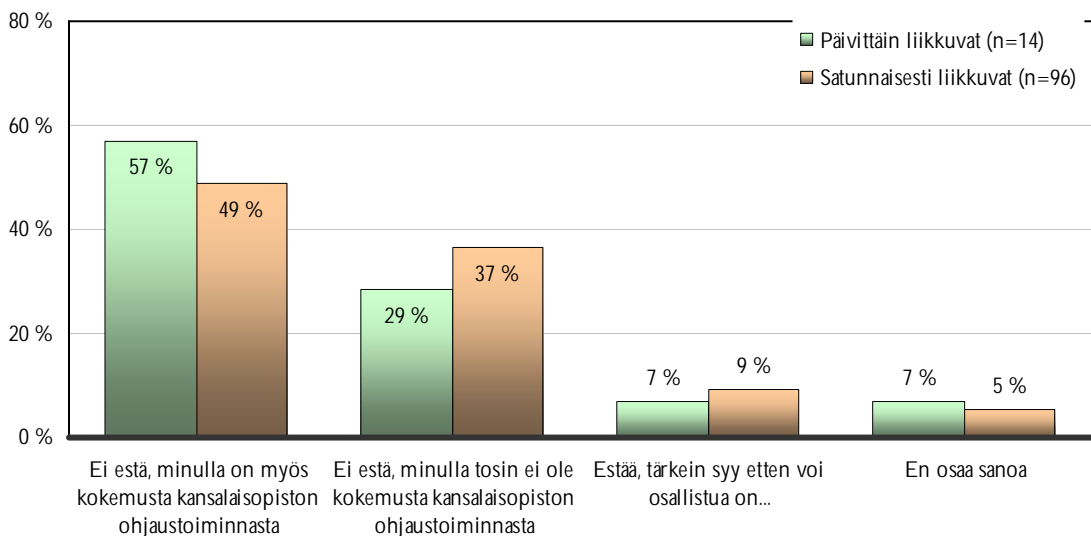
Kuvio 23: Estääkö jokin erityinen syy osallistua kansalaisopiston järjestämään ohjaustoimintaan? Liikuntapalveluiden vastaajat (n=110)

Esteet (n=10) osallistua kansalaisopiston toimintaan olivat:

- Kalliimpi hinta (6kpl)
- Tietämättömyys ohjaajien pätevydestä (1kpl)
- Sopivan liikuntamuodon puuttuminen (1kpl)
- Ikä (1kpl)
- Vuorotyö (1kpl)

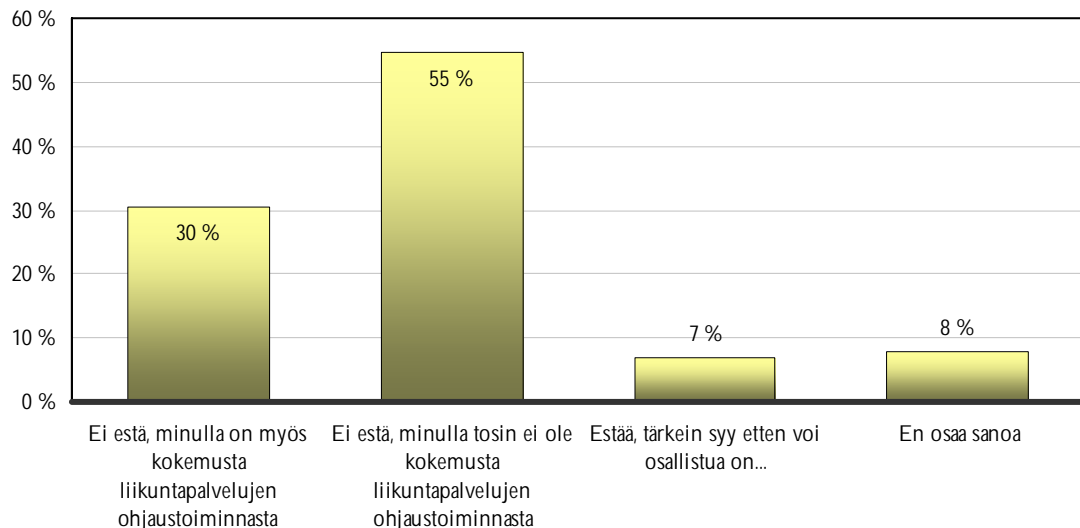
Päivittäin liikkuvista liikuntapalveluiden vastaajista 57 % ei näe esteitä osallistua kansalaisopiston toimintaan. 29 %:lla ei kuitenkaan ole kokemusta kansalaisopiston toiminnasta. Päivittäin liikkuvat eivät löytäneet lainkaan esteitä osallistua kansalaisopiston järjestämään toimintaan (kuvio 24).

Satunnaisesti (ei päivittäin) liikkuvista liikuntapalveluiden vastaajista 86 % ei näe esteitä osallistua kansalaisopiston toimintaan. 37 %:lla ei ole kokemusta kansalaisopiston toiminnasta, 49 %:lla kokemusta on. Satunnaisesti liikkuvista 9 % ilmoitti esteestä osallistua kansalaisopiston ohjaustoimintaan (kuvio 24).

Kuvio 24: Estääkö jokin erityinen syy osallistua kansalaisopiston järjestämään ohjaustoimintaan? Liikuntapalveluiden vastaajat, vertailu liikunnan suoritusiheyden suhteen

Kansalaisopiston ryhmiin osallistuneista 30 %:lla oli kokemusta liikuntapalveluiden ohjaustoiminnasta (kuvio 25). Vastaajista 55 % ilmoitti, että esteitä ei ole, tosin kokemusta liikuntapalveluiden ohjaustoiminnasta ei ole. Vastaajista 7 % ilmoitti, että heillä on este osallistua liikuntapalveluiden toimintaan.

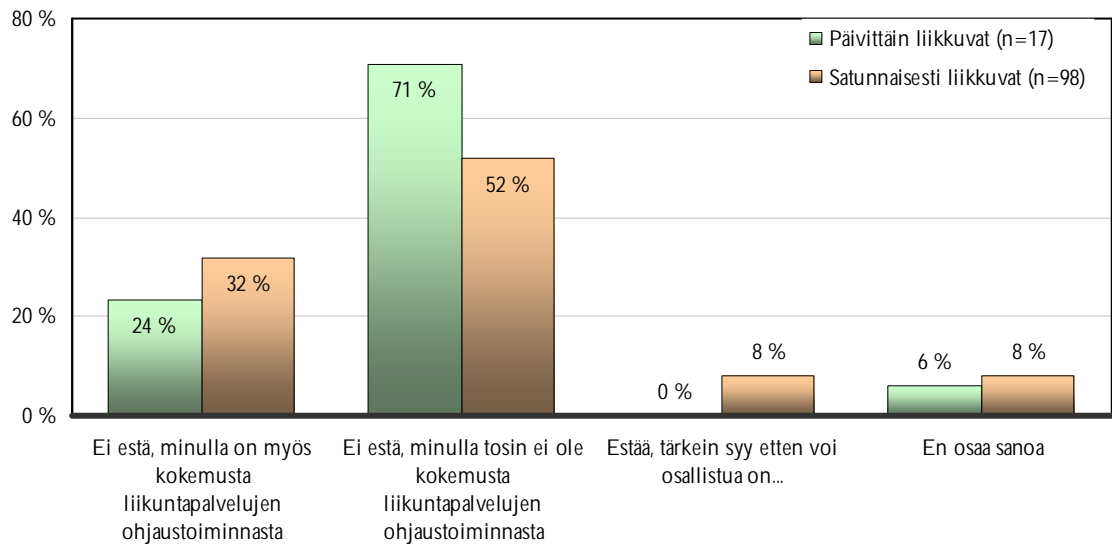
Kuvio 25: Estääkö jokin erityinen syy osallistua liikuntapalveluiden järjestämään ohjaustoimintaan? Kansalaisopiston vastaajat (n=115)

Esteet (n=9) osallistua liikuntapalveluiden toimintaan olivat:

- Sopivan liikuntamuodon puuttuminen (3kpl)
- Ei kokemusta (1kpl)
- Ei kuljetusta (1kpl)
- Työ (1kpl)
- Ilmoittautuminen vaikeaa (1kpl)
- Ei paikkakuntalainen (1kpl)
- Yksi ryhmä riittää (1kpl)

Päivittäin liikkuvista kansalaisopiston vastaajista 95 % ei näe esteitä osallistua liikuntapalveluiden toimintaan (kuviokuva 26). Liikuntapalveluiden toiminnasta ei kuitenkaan ole kokemusta 71 %:lla vastaajista, 24 %:lla kokemusta on kertynyt. Päivittäin liikkuvat eivät löytäneet lainkaan esteitä osallistua liikuntapalveluiden järjestämään toimintaan (kuviokuva 26).

Satunnaisesti (ei päivittäin) liikkuvista kansalaisopiston vastaajista 84 % ei näe esteitä osallistua liikuntapalveluiden toimintaan. 52 %:lla ei ole kokemusta liikuntapalveluiden toiminnasta, 32 %:lla kokemusta olleen. Satunnaisesti liikkuvista 8 % ilmoitti esteestä osallistua liikuntapalveluiden ohjaustoimintaan (kuviokuva 26).

Kuvio 26: Estääkö jokin erityinen syy osallistua liikuntapalveluiden järjestämään ohjaustoimintaan? Kansalaisopiston vastaajat, vertailu liikunnan suoritusasteen suhteen

8.5 Avoimet vastaukset

Kyselyyn vastanneet saivat mahdollisuuden lähettää terveisiä Tuusulan kansalaisopistolle ja liikuntapalveluille. Vastaukset koostettiin aihealueittain (taulukko 4) terveisten pääasiallisen sisällön pohjalta. Vastaukset jaoteltiin lopuksi kolmeen koriin: kolme merkittävintä positiivista asiaa, kolme merkittävintä negatiivista asiaa ja kolme merkittävintä kehittämissuositusta.

Taulukko 4: Vastaajien terveiset järjestäville tahoille

Korit	n	Kansalaisopisto	n	Liikuntapalvelut
<i>Positiiviset</i>	28	Pätevät ohjaajat (57 %) Monipuoliset palvelut (18 %) Kiitollisuus palveluista (18 %)	33	Pätevät ohjaajat (42 %) Kiitollisuus palveluista (30 %) Monipuoliset palvelut (9 %)
<i>Negatiiviset</i>	17	Liian lyhyt toimintakausi (41 %) Ilmoittautumistapa (18 %) Liikuntapalveluja kalliimpi hinta (12 %)	18	Ohjaajien taso vaihtelee (50 %) Pukeutumisaika liian lyhyt (11 %) Hygieniasasiat uimahallissa (11 %)
<i>Kehittämissuositukset</i>	10	Uusia lajeja ohjelmaan (30 %) Lisää aloituspaikkoja (20 %) Lisää liikuntaa eri-ikäisille (20 %)	18	Vaihtelua musiikkiin (28 %) Vaihtelua liikkeisiin (17 %) Lisää monipuolisempaa tarjontaa (17 %)

9 Pohdinta

Liikuntapalveluiden järjestämiselle on vankka kuntalaisten tuki. Liikunta on viime vuosina tuotu kansalaisten tietoisuuteen osana laajempaa kokonaisuutta. Arki- ja työmatkaliikunnan, kuntalaisten sosiaalisen kulttuurin vahvistamisen ja terveysliikunnan kannalta kuntien tulee lähestyä liikuntaa monipuolisesti ja edistää liikuntaa kaikilla käytettävissä olevilla tavoilla. Liikunnanohjauksen sisältöjen tulee elää ajassa ja käytännön toiminnassa on varmistettava, että ohjaustoimintaa järjestävät tahot tekevät yhteistyötä monella tasolla: Tilojen käytössä, sisällön suunnittelussa ja kohdentamisessa, koulutuksen järjestämisessä, sähköisten palvelujen kehittämisessä ja uusien tiedottamistapojen tuottamisessa. Erityisesti liikuntaa vasta aloittelevat tarvitsevat monenlaista tukea, jossa korostuu yhteistyö järjestävien tahojen välillä.

Pohdinnassa käsitellään tutkimuksen keskeisiä löydöksiä ja päädytään antamaan niiden perusteella järjestäville tahoille kohdennettuja ja yhteisiä toimenpidesuosituksia. Toimenpidesuositusten lisäksi pohdintaan on kirjattu vastaukset asetettuihin tutkimusongelmiin.

Kun kuntalainen tekee valinnan liikkeelle lähtemisestä, se tapahtuu aina tietyn motiivin innoittamana. Motiivit ovat hyvin erilaisia ja yhtäkään niistä ei sovi vähätellä. Yksi etsii hyvinvointia ryhmäliikunnasta, toinen yksin harrastamisesta. Kolmas on saanut lääkäriltä vakavan kehotuksen muuttaa elämänsä suuntaa ja neljäs on liikkunut syntymästään saakka aktiivisesti. Viides inhoaa hikoilemista ja kuudes valitsee itselleen arkiliikunnan muotoja. Seitsemäs pitää arvokkaana liikunnan harrastamista sosiaalisten suhteiden ylläpitämiseksi. Lista on loputon.

Julkiset liikunnanohjauspalvelut ovat merkittäviä kuntalaisille suunnattuja hyvinvointipalveluja. Kunnan liikunnanohjauspalvelut tulee järjestää siten, että kuntalainen löytää helposti elämäntilanteeseensa ja toimintakykyynsä sopivan liikuntaryhmän. Kun vastaajat ilmoittivat jonkin järjestäjää, ohjaajaa tai ryhmää koskevan merkityksen olevan ratkaiseva, vastaajien näkemykset vaihtelivat järjestävän tahon välillä.

Kansalaisopiston vastaajat kokivat ryhmällä olevan suurempi merkitys kuin liikuntapalveluiden vastaajien mielestä. Merkitys korostui, jos vastaajan liikunnan suoritusihti oli korkeampi. Liikunnanohjauksesta vastaavien suunnittelijoiden haastattelusta kävi ilmi, että joillakin kansalaisopiston ryhmissä liikkuvilla on ”kynnys” osallistua liikuntapalveluiden järjestämään, erityisliikuntaa korostavaan toimintaan.

Liikuntapalvelujen vastaajien mielestä järjestävällä taholla on suuri merkitys. Merkitys korostui, jos vastaajan liikunnan suoritustiheys oli korkeampi. Kansalaisopiston opiskelijat etsivät itselleen sopivaa liikuntamuotoa, mikä nousi esille myös vapaista vastauksista. Pieni osa liikuntapalveluiden ryhmiin osallistujista hakeutuu palveluihin halvemman hinnan vuoksi. Esteet eivät ole kovin yleisiä mutta ne on syytä tiedostaa toiminnan suunnittelussa. Palveluiden laadun kokemisella ei ollut järjestävien tahojen välillä kuitenkaan suurta merkitystä, esteitä syntyy enemmän hinta- ja imago-tekijöiden vuoksi.

Terveyden edistäminen on hallitusohjelmissa melko tuore asia, ensimmäisiä mainintoja ohjelmista löytyy 80-luvun lopulta. Opetus- ja kulttuuriministeriö panostaa merkittäviä resursseja tiedolla johtamisen ja tietopohjan vahvistamiseen. Näitä määrärahoja jaettaessa olisi tiedostettava, että parhaat tulokset saavutetaan hankkeissa, joissa tiedon lisäksi ymmärrys ihmisten arvoista ja tavoitteista sekä niiden merkityksistä otetaan huomioon. Löytyykö palveluistamme jälkiä tätä edeltävältä (80-luvun loppu) ajalta? Toivottavasti ei, jos niitä ei ole hyvin perusteltu.

Tutkimus oli osaltaan vakiintuneen toiminnan asiakkaille suunnattu ”tyytyväisyyskysely”, joten voi olettaa osan vastauksista tulleen sitoutuneelta, vuosia tai jopa vuosikymmeniä toiminnassa mukana olleilta liikkujilta. Nämä asiakkaat eivät ole mukana toiminnassa satumatonta, vaikka olisivatkin aikoinaan ajautuneet toimintaan ajopuun lailla. Pienetkin muutokset yleisesti ”hyväksytyyn” toimintaan synnyttävät vastustusta, joten on järkevää perustella ja käydä aktiivista keskustelua kuntalaisten kanssa kaikista toimintaan vaikuttavista muutoksista ja perustella niitä hyvin. Oletuksena voidaan jopa pitää, että olemassa olevaa ei tarvitse niinkään perustella, muutoksia toiminnassa pitää sitäkin enemmän. Huolimatta siitä, onko olemassa olevaa alun perinkään tarkasti pohdittu.

Tuusulassa liikuntapalveluiden ja kansalaisopiston välinen yhteistyö on sujunut hyvin erityisesti käytännön tasolla. Osapuolet ohjaavat asiakkaita ryhmiin, jotka ovat heille sopivia, riippumatta järjestäjästä. Työntekijät ja ohjaajat ratkovat esiin tulevia ongelmia yhdessä, tuntevat toistensa asiakaskunnan ja tiedostavat myös naapurin järjestämisen toiminnan tärkeyden. Molemminpuolinen työn arvostus ja ymmärrys on merkittävä pohja, jonka varaan voi rakentaa mitä tahansa.

Koska liikunnanohjausta järjestäviä tahoja on toimialalla kaksi, on myös perusteltuakin odottaa että asiat sujuvat. Jos suunnittelussa ja toteutuksessa on ongelmia, tilannetta parantavat hyvät henkilösuhteet, joiden vaalimisesta ei voi liikaa korostaa. Yhteistyölle tulee kuitenkin luoda kestävä rakenne. Riittävällä dokumentaatiolla varmistetaan hiljaisen tiedon kerääminen ja jakaminen.

Kansalaisopistojen tulee rahoittaa entistä suurempi osuus toiminnastaan tulokertymän avulla. Olla entistä kannattavampia yksiköitä; toisin sanoen tuottaa toiminnan sisältöä osallistumismaksujen avulla. Eri opintoaloja tarkastellen kansalaisopiston liikuntaryhmät ovat kenties parhaita välineitä saavuttamaan tämä tavoite. Liikunnalla on itseisarvonsa lisäksi myös välineellinen arvo. Ryhmät ovat suuria, joten myös maksavia asiakkaita riittää.

Liikuntapalveluiden hankkimisen osalta ihmisten maksuhalukkuus on suhteellisen korkea ja kansalaisopiston opiskelijoiden joukosta suurimmalla osalla maksukyky on myös korkea. Tämä voitiin todeta vapaissa vastauksissa, joissa vain 12 % vastaajista piti hintaa negatiivisena asiana verrattuna liikuntapalveluihin. Tuloksista voitiin todeta, että liikuntapalveluiden toiminnassa mukana olevien esteet osallistua esim. kansalaisopiston toimintaan olivat hintatekijöitä. Vastaajista yli 85 % ei kuitenkaan näe esteitä osallistua toimintaan lainkaan. Liikuntapalveluiden osallistujista puolet on jo osallistunutkin. Tämä mahdollistaa osaltaan kansalaisopistojen monipuolisen opintotarjonnan. Riskinä on se, että liikunnasta muodostuu helposti rahasampo ja unohdetaan ruumiinkulttuurin korostamisen seurauksena muu vapaa sivistystyö, joka on kädentaitoa, kieliä, kirjallisuutta, yhteiskunnallisia aineita, tietotekniikkaa, musiikkia ja kuvataiteita. Ihmisen kokonaispersoonallisuutta tulee vaalia. Ruumiista kannattaa pitää huolta mutta sen rinnalla tulee kuljettaa myös muuta elämänsisältöä. Kun valtionosuudet kansalaisopistoille pienenevät, liikunnan osallistumismaksuilla voidaan luoda lisää uutta toimintaa. Etenkin, jos vapaan sivistystyön palvelutarjonta laajasti ajateltuna halutaan säilyttää tulevinakin vuosina monipuolisena.

Erityisliikuntaan ja ikääntyneille suunnattuun ohjaustoimintaan ei ole tarvinnut asettaa suuria hinnankorotuspaineita. Liikuntapalvelujen ohjaustoiminnan tulokertymien vaikutus tulosalueen talouteen on marginaalinen. Tulovelvoitteen saavuttamiseksi ohjaustoiminnan maksuja on aika-ajoin korotettu, kuitenkin harkiten. Tämä suuntaus on oikea ja se tasa-painottaa palvelujen saatavuutta kaiken ikäisten ja kaiken kokoisten kukkaroiden kannalta.

Järjestävien tahojen maksupolitiikkaan liittyvät toimenpiteet eivät ole toisiaan pois sulkevia tai niitä ei ainakaan pidä sellaisina nähdä. Vapaa sivistystyö laajempaan kokonaisuutena hyötyy liikunnan palvelutarjonnasta ja liikunnan harrastajat hyötyvät siitä, että palveluja monipuolistetaan ja kehitetään.

Vähän liikuntaa harrastava muuttaa toimintaansa vasta sitten, kun hän on saanut liikunnasta riittävän vahvan myönteisen kokemuksen. Ohjaajan kokemuksella ja pätevyydellä on asiakkaan kohtaamisessa ratkaiseva merkitys, oli kyseessä sitten aktiivinen tai hiukan

vähemmän liikkuva. Molempien järjestävien tahojen palveluja tarvitaan ja niiden tuottamisesta tulee jatkossakin vastata ammattilaisten, jotka osaavat kohdata asiakkaan heidän omista lähtökohdistaan käsin. Liikunnanohjauspalveluita käyttävien asiakkaiden ryhmiin hakeutumisen tärkeitä motiiveja on lähes yhtä paljon kuin osallistujia. On lähes mahdotonta laatia vedenpitävää ja kaikille, myös potentiaalisille asiakkaille sopivaa ohjelmaa, eikä se ole edes tarpeellista.

Ohjaustoiminnan suunnittelussa voidaan ottaa huomioon järjestävien tahojen erityispiirteitä ja korostaa niitä. Kohdennettuja palveluita tulee järjestää erityistapauksissa, kaikille avoimien palvelujen järjestämisessä käyttäjä tekee valinnan. Tässä ei ole mitään kummallista tai väärää, kuntalaisen tuleekin saada valita itselleen parhaiten sopivan ryhmän. Sen sijaan ryhmien sisällön suunnittelussa osapuolten tulee kantaa vastuunsa, perustella olemassaolonsa syytä, missiota. Onhan toiminnan ”karkea jaottelu” jo olemassa, vaikka elävässä elämässä esimerkiksi hakeutuvien ikäryhmien osalta se ei aina toteutuisikaan. Ihmisiä ei voi aina jakaa ryhmiin tai karsinoida iän, sukupuolen tai muun taustatekijän perusteella. Kuntalainen voi tehdä jaottelun itse, valita ryhmänsä kiinnostuksen kohteensa mukaan.

Liikunnanohjauksesta vastaavan henkilöstön osaamisella on liikunnan kokemisen kannalta suuri merkitys. Ohjaajan tulee pystyä yhtäältä perustelemaan yksittäisen liikkeen tekemistä tai yleisesti toiminnan tarkoitusta ja toisaalta varmistamaan, että ryhmiin hakeutuvat kokevat tunnin jälkeen heillä olleen hauskaa. Tuntien sisällön tulee edesauttaa ja tukea myös omatoimiseen liikuntaan ryhtymistä sekä kokeilemalla että oppimalla.

Vastaukset tutkimusongelmiin:

1. Mikä on kahden kunnassa liikunnanohjausta järjestävän tahon luonteva tehtävänjako ja rooli kuntalaisten liikuttajana?
 - *Kansalaisopiston* ohjaustoiminnan sisällön tulee mahdollistaa erilaisten, kunto- ja terveystoimintaa edistävien liikuntamuotojen oppimisen. Opiston ohjaustoiminnassa tulee korostaa yksilön kehittymistä oppiaineessa (liikunta), jossa ohjaajan osaamisesta ja taidoista on oppilaalle erityistä hyötyä.
 - *Liikuntapalvelujen* ohjaustoiminnan sisällön tulee mahdollistaa monipuolisen kunto- ja terveystoiminnan erilaisia liikuntamuotoja ja -tapoja hyödyntäen, myös erityisliikunnan tarpeessa oleville liikkujille. Liikuntapalvelujen ohjaustoiminnassa tulee korostaa ohjaajan antaman yksilöllisen tuen merkitystä, erityisesti vähän liikkuneiden keskuudessa.

2. Miksi asiakas on alun perin hakeutunut ohjattuun ryhmään ja estääkö jokin syy hakeutua toisen ohjattua liikuntaa järjestävän tahon ryhmiin?
 - Tulosten mukaan oman kunnon hoitaminen on ylivoimaisesti tärkein syy palveluun hakeutumiseen.
 - Kansalaisopiston vastaajista 85 % ja liikuntapalvelujen vastaajista 86 % eivät näe estettä osallistua toisen järjestävän tahon toimintaan lainkaan. Liikuntapalveluiden vastaajista 50 %:lla on kokemusta kansalaisopiston järjestämästä ohjaustoiminnasta ja kansalaisopiston vastaajista 30 %:lla on kokemusta liikuntapalveluiden järjestämästä ohjaustoiminnasta.
3. Mitkä ovat Tuusulan kansalaisopiston ja liikuntapalvelujen ohjaustoiminnan eroavaisuudet/päällekkäisyydet?
 - Vastauksista voidaan tulkita liikuntapalveluilla olevan erityinen rooli erityisliikunnan ja soveltavan liikunnan järjestäjänä, kansalaisopiston palvelutehtävässä korostuvat aktiivinen harrastaminen ja uusien lajien oppiminen.
 - Vertailtavat ryhmät muodostavat jo samankaltaisuutensa vuoksi oletuksen päällekkäisestä toiminnasta. Tällä ei ole kuitenkaan oleellista merkitystä, koska molemmat järjestävät tahot käyttävät kunto- ja terveysliikuntaa välineenä oman liikunnan edistämiseen liittyvien tavoitteiden saavuttamiseksi. Oleellisempaa sitä vastoin on kuvata palvelun käyttäjälle järjestävän tahon toiminnan sisältöä ja arvopohjaa, tavoitteita, joita ryhmissä ensisijaisesti edistetään.
4. Millaisina asiakkaat kokevat liikunnanohjauspalveluiden laadun odotuksiin nähden?
 - Tutkimuksesta kävi ilmi, että liikuntapalvelujen ja kansalaisopiston asiakkaat ovat erittäin tyytyväisiä järjestettyyn toimintaan. Ohjaajan merkitys on ylivoimaisesti merkittävin tekijä liikuntakokemuksen kannalta. Merkitys korostuu päivittäin liikkuvien keskuudessa. Merkityksen ero järjestävien tahojen välillä on pieni.
 - Tulosten perusteella ryhmiin hakeutumisen helppous ilmoittautumalla ei saa yhtä korkeita arvosanoja kuin muut tekijät. Taustalla saattaa olla kaksi tekijää; ilmoittautumistavasta johtuen paikka ryhmässä on joskus jäänyt saamatta tai sitten ilmoittautumisjärjestelmää on hankala käyttää. Kun paikat täytetään ilmoittautumisjärjestyksessä, se aiheuttaa joskus myös karvaita pettymyksiä. Ilmoittautumisjärjestelmän rakentamisessa joudutaan ottamaan huomioon myös sen rajoitukset, mikä hidastaa ”täydellisesti” sujuvan ilmoittautumistavan käyttöönottoa. Yksi asia lienee varmaa, asiakasmäärien kasvaessa tarve monipuolisille ohjauspalveluille, lisäpaikoille ja helposti saatavilla oleville ohjauspalveluille kasvaa.

5. Onko kunnan liikunnanohjauksen palvelutuotannossa asiakkaan näkökulmasta erityisiä kehittämiskohteita?
- Vastaajien kehittämisehdotukset järjestäjien välillä eroavat toisistaan jonkin verran. Liikuntapalveluiden toiminnassa mukana olevat ehdottavat muutoksia pääasiassa toiminnan sisältöön, kuten liikkeet ja musiikki. Kansalaisopiston toiminnassa mukana olevat ehdottavat lisää liikuntamuotoja, aloituspaikkoja ja eri-ikäisille sopivia lajeja. Kritiikin siemen kohdistuu kansalaisopiston toiminnassa enemmänkin palvelujen riittämättömyyteen kun taas liikuntapalveluiden toiminnassa mukana olevat ideoivat nykyisen toiminnan kehittämistä.

Toimenpidesuositukset kansalaisopistolle:

- Ohjaustuntien sisällön suunnittelun painopiste tulee olla uusien taitojen ja liikuntamuotojen oppimisessa ja osaamisen kehittämisessä. Tavoitetta tulee edistää mm. kunto- ja terveystiikunnan keinoin.
- Opettajien tulee tuottaa oppilaille lisäarvoa heidän erityisosaamisen avulla.
- Kurssiohjelmaan tulee ottaa mahdollisuuksien mukaan lisää uusia liikuntamuotoja, joille on erityistä kysyntää. Hinnoittelun tulee mahdollistaa näiden palveluiden kehittymisen.
- Ohjauksessa tarvittavat olosuhteet tulee valita ensisijaisesti opetettavan liikuntamuodon ehdoilla, mikäli se on mahdollista.

Toimenpidesuositukset liikuntapalveluille:

- Ohjaustuntien sisällön suunnittelun painopiste tulee olla monipuolisessa ja helposti sovellettavassa kunto- ja terveystiikunnassa, jota toteutetaan käytännön ohjaustyössä yhteisesti sovittavilla tavoilla. Soveltavia taitoja tulee tarpeen mukaan hyödyntää myös yleisissä liikuntapalveluissa.
- Liikkeitä tulee vaihdella säännöllisesti ja tunnin sisällön tulee koostua kehoa tasapainoisesti kuormittavista kokonaisuuksista.
- Liikuntamuotojen tulee soveltua sekä aloitteleville liikkujille, että pidempään mukana olleille liikkujille.
- Osa liikunnanohjauspalveluista tulee mahdollisuuksien mukaan ulottaa normaalin toimintakauden ulkopuolelle.
- Hinnoittelun tulee olla kohtuullista ja sen tulee vähentää kynnystä hakeutua palveluiden pariin.

- Liikunnanohjauksessa käytettävä välineistö tulee tarkastaa vuosittain ja uusia sitä mm. soveltavien menetelmien ja yhteiskäytön mahdollistamiseksi.

Yhteiset toimenpidesuositukset

- Ilmoittautumisjärjestelmää, kurssi- ja kausiohjelmaa sekä palveluista tiedottamista tulee kehittää edelleen siten, että ne edesauttavat palveluihin hakeutumista ja niiden löytymistä.
- Osallistujien aktiivisuutta ja tyytyväisyyttä tulee seurata säännöllisesti ja systemaattisesti ohjaustoiminnalle soveltuvien mittareiden avulla.
- Ohjauspalveluiden laatua tulee kehittää säännöllisesti mm. palveluita ja tuotteita, toimintaa ja henkilöstön osaamista arvioimalla.

10 Tutkimuksen reliabiliteetti ja validiteetti

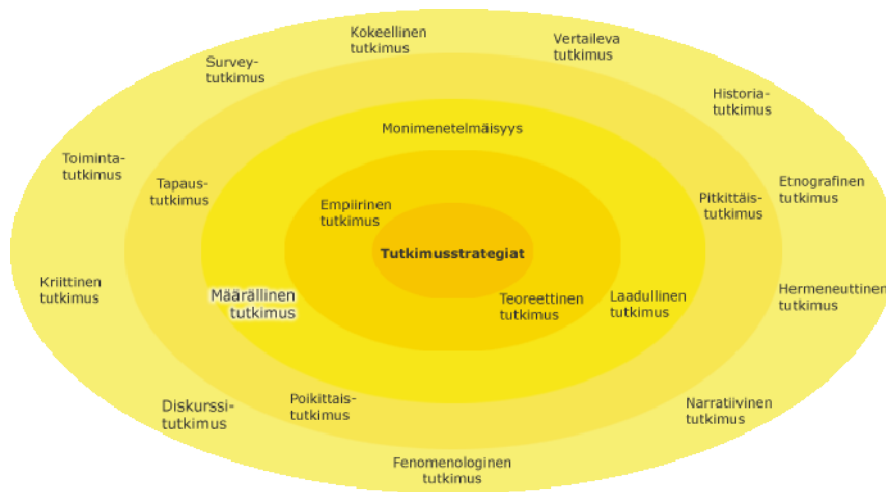
Tieteellinen tutkimustyö vaatii aina jonkinlaisen aineiston - aineistot voivat tosin olla hyvin monenlaisia. Aineisto voi olla hyvää tai kelvotonta. Opinnäytetyötä työkseen lukevat ovat usein todenneet, ettei hyvää tutkimusta saada aikaan ilman hyvää aineistoa. Hyväkään aineisto ei takaa hyvää lopputulosta, jollei tutkija osaa hyödyntää aineiston kätkemää informaatiota. (Valli & Aaltola 2015, 14).

Kvantitatiiviseen eli määrälliseen tutkimukseen liittyvän haastattelututkimuksen perusmuoto on strukturoitujen kysymysten esittäminen satunnaisesti valitulle otokselle. Kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimusperinteessä voidaan myös käyttää haastattelua tiedonkeruumuotona. Silloin kyse on kuitenkin enemmän tai vähemmän avointen kysymysten tai keskusteluteemojen esittämisestä valituille yksilöille tai ryhmille. (Tilastokeskus).

Määrällisessä tutkimuksessa ollaan usein kiinnostuneita erilaisista luokitteluista, syy- ja seuraussuhteista, vertailusta ja numeerisiin tuloksiin perustuvasta ilmiön selittämisestä. Määrälliseen menetelmäsuuntaukseen sisältyy runsaasti erilaisia laskennallisia ja tilastollisia analyysimenetelmiä.

Määrällisen tutkimuksen parina pidetään laadullista eli kvalitatiivista tutkimusta, jossa pyritään ymmärtämään kohteen laatua, ominaisuuksia ja merkityksiä kokonaisvaltaisesti. Laadullisen ja määrällisen menetelmäsuuntauksen välistä eroa usein korostetaan, vaikka molempia suuntauksia voidaan käyttää myös samassa tutkimuksessa ja molemmilla suuntauksilla voidaan selittää, tosin eri tavoin, samoja tutkimuskohteita. Osa analyysimenetelmistä perustuu vahvasti laadullisen tutkimuksen tai määrällisen tutkimuksen suuntaukseen. Toisaalta monet menetelmät asettuvat lähtökohdiltaan suuntausten ääripäiden

välimaastoon. Laadullisten ja määrällisten menetelmien yhdistämisen mielekkyys samassa tutkimuksessa riippuu tutkijan tieteenfilosofisista sitoumuksista. (Jyväskylän yliopisto).

Kuvio 27: Tieteellisen tutkimuksen kehä (Jyväskylän yliopisto)

Tilastokeskuksen aineistossa Hannu Uusitalo (1991, 79) toteaa, että karkeimmillaan laadullinen tutkimus on yksinkertaisesti aineiston ja analyysin ei-numeraalinen kuvaustapa. Laadullinen aineisto on usein ilmiänsuhtaan tekstiä.

Määrällisen tutkimuksen ominaispiirteitä:

- Haastattelut perustuvat yleensä satunnaisotokseen
- Tutkimuksessa kriittisiä pisteitä, joiden jälkeen ei voi enää palata edeltäviin vaiheisiin
- Tutkimukseen kuuluu aina numeraalinen havaintomatriisi, johon aineisto on tiivistetty
- Oleellista on aineiston totuudellisuus

Laadullisen tutkimuksen ominaispiirteitä:

- Yleensä haastatellaan valittuja yksilöitä
- haastattelun perusmuoto
- Ei kriittisiä pisteitä, tulkinta jakautuu koko tutkimusprosessin ajalle
- Aineiston totuudellisuudella ei ole merkitystä

Jari Metsämuuronen (2002, 177) korostaa seuraavia eroja kvantitatiivisen ja kvalitatiivisen tutkimuksen välillä:

- Haastattelun kohdejoukon ero
 - kvantitatiivisessa tutkimuksessa haastattelut kohdistuvat yleensä satunnaisotokseen, kun taas kvalitatiivisessa tutkimuksessa haastatellaan valittuja yksilöitä. Kyse on sekä lukumäärän että valintatavan erosta.
- Kysymysten muodon ero
 - kvantitatiivisen haastattelun perusmuoto on strukturoitu kysymys, kun taas kvalitatiivisen haastattelun perusmuoto on avoin kysymysaihe tai teema.

Määrälliseen tutkimukseen kuuluu aina numeraalinen havaintomatriisi, johon aineisto on tiivistetty ja johon analyysi kohdistuu.

Vaikka nykyään määrällistä ja laadullista tutkimusta ei kategorisesti tarvitsekaan pitää toisistaan erillään, niin perusasiat on syytä tunnustaa. Samassa tutkimuksessa on mahdollista käyttää erilaisia teorioita, menetelmiä ja aineistoja, myös kvantitatiivista ja kvalitatiivista aineistoa, saman tutkimusongelman ratkaisemiseksi. Tätä menettelyä kutsutaan triangulaatioksi (ks. Eskola ja Suoranta 1996, 40-44). Triangulaatiota käytettäessä tutkijan on kuitenkin oltava hyvin selvillä eri menetelmien eroista ja vaatimuksista.

Kvantitatiivisessa tutkimuksessa oleellisin asia, joka kyllä usein jää käytännön tasolla ratkaisematta, on aineiston totuudellisuuden vaatimus. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineiston totuudellisuudella ei ole merkitystä, koska tutkimus ja analyysi kohdistuvat juuri käsillä olevaan aineistoon. Aineisto on mitä on. Johtopäätöksissä toki pyritään teorian avulla esittämään tulkintoja aineiston ja sen ulkopuolisen maailman suhteista, mutta aineistolla ei selitetä kausaalisia prosesseja.

Laadullista tutkimusta kehittämällä pyrittiin ratkaisemaan survey-tutkimuksen tieteenfilosofia ongelmia. Toisaalta laadullisen tutkimuksen kehitys liittyy siihen kokemukselliseen havaintoon, että tilastollisin keinoin ei pystytty tutkimaan inhimillistä toimintaa kovinkaan syvällisesti. Laadullinen tutkimus pakotti kiinnittämään huomiota survey-haastattelun luonteeseen.

Kvalitatiivisella tutkimuksella tarkoitetaan nykyään kokonaista joukkoa erilaisia tutkimuskäytäntöjä. Aineistonäkökulma on kuitenkin keskeistä kaikille niille. Tästä seuraa myös se, että kun survey-tutkimuksessa tutkimusprosessissa on ns. kriittisiä pisteitä, joiden jälkeen ei enää voi kajota sitä edeltäviin vaiheisiin, niin kvalitatiivisessa tutkimuksessa tulkinta jakautuu koko tutkimusprosessin ajalle. Prosessia ei voi pilkkoa samalla tavalla vaiheisiin kuin survey-tutkimuksessa tehdään.

Aineistokeskeisyydestä seuraa myös se, että valtasuhteet kvalitatiivisessa tutkimuksessa poikkeavat selvästi surveyn tilanteesta. Tutkijalla ei ole samassa mielessä valtaa aineiston tuottamisen suhteen. Valta on itse asiassa kokonaan aineiston tuottajalla: vastaajalla, tekstin kirjoittajalla, puheen tuottajalla. Tutkija voi kylläkin osallistua aineiston tuottamistilanteeseen, mutta määrittelyvaltaa hänellä ei ole. Sen sijaan aineiston tulkintaan ja käsittelyyn liittyvä valta ja vastuu ovat kokonaan tutkijalla.

Laadullisen tutkimuksen tehtävä - maailman käsitteellinen ymmärtäminen - ei eroa muunlaisen tieteellisen tutkimuksen yleisestä tehtävästä. Laadullisessakin tutkimuksessa tarvitaan sekä teoreettisia käsitteitä että niiden empiirisiä vastineita.

Kvantitatiivisessa tutkimuksessa objektiivisuus katsotaan saavutettavan sillä, että tutkija nimenomaan pysyy erillään haastateltavasta kohteesta eikä ryhdy kysymyksen ulkopuoliseen vuorovaikutukseen lainkaan. Tutkimuskohdetta katsotaan ikään kuin puolueettoman ulkopuolisen silmin. Esitettävät kysymykset, mittarit on perusteltu teoriasta käsin.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa objektiivisuus lähtee siitä, että tutkija ei sekoita omia uskomuksiaan, asenteitaan ja arvostuksiaan tutkimuskohteeseen. Sen sijaan tutkija nimenomaan yrittää ymmärtää haastateltavan henkilön näkökulmia ja ilmaisuja. Tutkija pyrkii vuorovaikutukseen kohteensa kanssa. Tulkintavaiheessa saatua aineistoa pyritään järjestämään ja ymmärtämään. Teoria on silloin aineiston lukemisen, tulkinnan ja ajattelun lähtökohtana. (Tilastokeskus).

Aineiston validiteetti

- Kattaako aineisto tai vastaako se muuten tutkittavaa ilmiötä tai vastaako aineiston kokoamista valittua analyysimenetelmää.

Havaitsemisen ja ilmiön kuvaamisen validiteetti

- Erottavatko kuvauksessa todelliset ja olennaiset ilmiön piirteet?
- Onko erotuskynnys riittävä havaintojen tekemiseen?
- Erottavatko pää- ja sivuseikat toisistaan?

Tulkinnan validiteetti

- Tulkitaanko havaitut seikat oikein?
- Tuottavatko tulkinnat oikean teoreettisen rekonstruktion?

Tutkimuksen tavoitteiden validiteetti

Validiteetti- ja reliabiliteettikysymyksiä tarkastellaan kvalitatiivisessa tutkimuksessa eri tavalla kuin kvantitatiivisessa tutkimuksessa. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa validiteettikysymys pelkistyy usein tunnuslukujen käyttöä koskeviksi valinnoiksi ja kysymykseksi otannan edustavuudesta. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa validiteettikysymys on teoreettinen ja monivaiheinen. Ensinnäkin se liittyy kohderyhmän paikantamiseen ja tutkijan kykyyn rakentaa toimiva tutkimusasetelma. Tutkijan tulee kyetä osoittamaan, että juuri tätä tutkimusasetelmaa käyttämällä ja juuri tätä kohderyhmää tutkimalla voidaan vastata tutkimuksen kysymyksenasetteluun.

Toiseksi validiteettikysymys liittyy tutkimuksessa syntyvän tulkinnan paikkansapitävyyteen eli siihen päteekö esitetty tulkinta ensinnäkin koko tutkimusaineistossa ja toiseksi siinä ympäristössä, jota on haluttu tutkia. Tutkijan tulee myös pystyä arvioimaan tulkintojen yleistettävyyttä eli sitä, miten tutkimuksen tulkinnat pätevät yhteiskunnallisessa todellisuudessa.

Validiteettikysymys kulkee kvalitatiivisessa tutkimuksessa mukana koko tutkimuksen ajan. Aineiston analyysissa tutkijan tulee jatkuvasti suhteuttaa teoreettisesta viitekehystä luomiaan hypoteeseja sekä teoreettisia käsitteitä ja tutkimusaineistosta nousevia käsitteitä toisiinsa. Teoreettisten käsitteiden ja tutkimusaineistosta nousevien käsitteiden välisen suhteen on oltava looginen samoin kuin teoreettisten johtopäätösten ja empiirisen aineiston välinen suhde.

On myös mahdollista, että tutkimuksen aineistotyyppi ja käytetyt menetelmät eivät sovellu tutkijan valitsemaan teoreettiseen ja metodologiseen traditioon. Tutkija pyrkii työssään soveltamaan esimerkiksi etnometodologian kenttään kuuluvaa keskusteluanalyttistä teoriaa ja metodologiaa. Hänen aineistonsa ei kuitenkaan vastaa keskusteluanalyttisen tutkimuksen aineiston keruun periaatteita. Keskusteluanalyttinen tutkimus käyttää tutkimusaineistonaan mahdollisimman luonnollisten arkielämän tilanteiden nauhoituksia tai videoita, jotka litteroidaan tarkasti systemaattisten litteraatioääntöjen mukaisesti. Jos tutkija yrittää soveltaa tätä metodologiaa esimerkiksi teemahaastatteluaineistoon, tutkimus saattaa olla teoreettisesti tyylikäs, mutta siinä käytetty teoria, metodologia ja empiria eivät toimi kokonaisuutena eli tutkimus ei ole validi.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on näin ollen erityisen tärkeää paneutua teoreettisiin ja metodologisiin kysymyksiin sekä tutustua eri aineistotyyppihin ennen aineiston keruuta. (Anttila 1998).

Tutkimusmenetelmiin liittyvät teoriat saattavat korostaa liikaa kvantitatiivisten ja kvalitatiivisten metodien välisiä eroja. Menetelmät voivat palvella samanaikaisesti molempia tarkoituksia. Esimerkiksi kyselytutkimuksella saatetaan kerätä laadullista aineistoa ja tapaustutkimukset voivat palvella positivistisia ja hermeneuttisia tarkoituksia. Vastaavasti laadullinen aineisto voidaan muuttaa kvantitatiiviseen muotoon. (Pitkäranta 2010, 78).

Aineistoa voidaan kerätä tekemällä kysely isolle ryhmälle yhtä aikaa. Tätä on hyödynnetty ihmistieteissä, kohderyhmän kokoontuessa yhteen paikkaan esim. luokkaan. Aineistoa voidaan kerätä tilaisuuksissa tai vastaavissa kokoontumisissa. Mikäli aineistonkeruu on suunniteltu hyvin ja tehokkaasti, aineistoa voidaan kerätä yhtä aikaa useaan tutkimukseen esim. markkinatutkimus. Tärkeää on kuitenkin muistaa, ettei aineistonkeruu vie liikaa vastaajan aikaa tai väsyttää häntä, jolloin tutkimuksen luotettavuus voi heiketä. (Valli & Aaltonen 2015, 89).

10.1 Työn arviointi

Tässä tutkimuksessa pyrittiin huolellisuuteen ja tarkkuuteen. Tutkimuksen pätevyyttä lisättiin antamalla kyselyhetkellä kirjalliset ja tarkentavat ohjeet kyselylomakkeen antajalle. Kysymyslomakkeita tarkastettaessa havaittiin, että pieni osa lomakkeista oli täytetty puutteellisesti. Vastauslomakkeissa olleita yhteystietoja hyödyntäen lomakkeet täytettiin vastaajien tahdon mukaisesti. Tarkistukset tehtiin puhelimitse ja tämän jälkeen yhteystiedot poistettiin lomakkeista, jotta niitä ei pystytä jälkepäin jäljittämään lomakkeisiin. Tietolähteissä huomioitiin lähdekritiikki.

Kysely toteutettiin kokonaisuudessaan paperilomakkeilla, joista ne ajettiin tietokantaan. Tutkimuksessa oli tarkoitus selvittää Tuusulan kansalaisopiston ja liikuntapalveluiden liikuntaryhmien asiakkaiden näkemyksiä palvelujen sisällöstä. Vastausprosentti oli yli 90, mikä kertoo menetelmän sopineen hyvin viiteryhmään. Kyselylomakkeesta teetettiin esitutkimuksia.

Otos oli verrattain laaja mutta se on ryhmäkohtaisesti kokonaistutkimus (korkea vastausprosentti). Ryhmät oli valikoitu tutkimukseen tietoisesti. Tutkimuksessa ei käytetty tilastollisia ja monimutkaisia menetelmiä vaan se sisältää yksinomaan laadullista analyysiä. Tämä tutkimus on toistettavissa.

Taulukoista pääosa esittelee järjestävien tahojen tulokset toisistaan vertailtavuuden mahdollistamiseksi (tutkimusongelmat 1-4) ja osa taulukoista sisältää tulokset koko vastaajakunnan osalta (tutkimusongelmat 4-5). Vertailu sukupuolen, iän, asuinpaikan ja liikunnan suoritusiheyden suhteen edesauttoivat tulosten analysointia ja pohdintaa.

Seuraavassa on eritelty tutkimuksen tekijän tutkimuksessa ilmenneitä vahvuuksia ja heikkouksia tiedonkeruuta ja sen luotettavuutta ajatellen. Koska tutkimus perustuu pääasiassa kyselylomakkeesta saatuun informaatioon, arvio perustuu vastaajiin ja kyselylomakkeen sisältöön tiedon lähteinä.

Vahvuudet

- + Kyselylomakkeen täytön ohjeistukseen kiinnitettiin erityistä huomiota
- + Hyvä vastausprosentti loi aineistosta lähes tutkimusryhmäkohtaisen kokonaistutkimuksen
- + Vastajaat olivat täyttäneet lomakkeet huolellisesti ja vastauksissa olleet vähäiset puutteet saatiin korjattua.
- + Tuloksista voitiin tehdä tulkintoja järjestävien tahojen eroavaisuuksista ja hahmotella niiden roolia liikunnan järjestäjänä
- + Merkityksien korostaminen tuloksissa ovat hyvin havaittavissa, mikä edesauttaa toiminnan kehittämistä.
- + Jatkoimenpiteet ja tuloksiin liittyvät kehittämissuositukset ovat helposti perusteltavissa.

Heikkoudet

- Nuorempien ikäluokkien aliedustus, joka johtui valittuihin ryhmiin normaalisti hakeutuvi- ta ikäryhmistä. Ryhmät valittiin tutkimukseen samankaltaisuuden perusteella.
- Vastajien käsitys liikunnasta jäi heidän oman arvionsa varaan, lomakkeessa ei viitattu mihinkään suositukseen tai esimerkkiin
- Pääosa lomakkeista täytettiin liikuntaryhmän päätyttyä, mikä saattoi vaikuttaa palautteen sisältöön joko positiivisemmin tai negatiivisemmin. Yksin täytettynä ryhmän paine on pie- nempi, mikä olisi saattanut tosin pienentää palautettavien vastauksien määrää.
- Tutkimuksessa jäi avoimeksi tieto, kuinka kauan osallistujat ovat olleet toiminnassa mu- kana. Ryhmään vastikään liittynyt kiinnittää usein huomiota eri asioihin kuin toiminnassa useita vuosia mukana ollut. Edellä mainittu on syytä lisätä mahdollisiin jatkotutkimusaihei- siin ja vuosittain tehtäviin asiakaspalautekyselyihin.

Lähteet

Anttila, P. 1998. Tutkimisen taito ja tiedonhankinta. Luettavissa:

http://www.metodix.com/fi/sisallys/01_menetelmat/01_tutkimusprosessi/02_tutkimisen_taito_ja_tiedon_hankinta/10_tutkimuksen_luotettavuus/10_2_1laadullisen_tutkimuksen_reliabiliteetti. Luettu: 15.10.2015.

Anttila, P. 1998. Tutkimisen taito ja tiedonhankinta. Luettavissa:

http://www.metodix.com/fi/sisallys/01_menetelmat/01_tutkimusprosessi/02_tutkimisen_taito_ja_tiedon_hankinta/10_tutkimuksen_luotettavuus/10_2_2laadullisen_tutkimuksen_validiteetti. Luettu: 1.10.2015.

Esitys uudesta liikuntalaista. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2014:14.

Finlex. Laki vapaasta sivistystyöstä. Luettavissa:

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980632?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=laki%20vapaasta%20sivistysty%C3%B6st%C3%A4>. Luettu: 22.8.2015.

Finlex. Liikuntalaki. Luettavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150390>. Luettu: 3.6.2015.

Google 2015 Map data. Map of Tuusula.

Huhtanen K., Pyykkönen T. 2012. Valtionhallinto terveyttä edistävän liikunnan kokonaisuudessa.

Itkonen, H. & Kauravaara (toim.) 2015. Liikunta kansalaisten elämänculussa. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 296.

Jyväskylän Yliopisto. Määrällinen tutkimus. Luettavissa:

<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/määrällinen-tutkimus>. Luettu: 16.11.2015

Kansalaisopistojen liitto. Luettavissa: <http://www.kansalaisopistot.fi/usein-kysytyt-kysymykset/>. Luettu: 19.11.2015.

Kansalaisopistojen oppilaitos- ja ylläpitäjärakenteen arviointi 2012. Osaraportti 2: Raken-
teellisten muutosten, lakiuudistusten ja oman toiminnan arviointivelvoitteen toteutuminen,
Koulutuksen arviointineuvoston julkaisuja 60.

Kunnat.net. Laadun hallinta. Luettavissa:

<http://www.kunnat.net/fi/asiantuntijapalvelut/tuke/arviointi-laatu/laatu/Sivut/default.aspx>.

Luettu: 9.11.2015

Kuntaliiton verkkojulkaisu 2014. Kuntatalouden sopeutusohjelma 2014-2018. Luettu:
25.8.2015.

Liehu, S. 22.9.2015 ja 21.10.2015. Erityisliikunnansuunnittelija. Tuusulan kunta. Sähkö-
posti ja haastattelu.

Liikunta ja ikääntyminen 2013. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2013:5.

Liikunta tilastojen valossa 2012. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2013:22.

Lipas. Suomalaisten liikuntapaikkojen tietopankki. Luettavissa:

<https://www.jyu.fi/sport/laitokset/liikunta/liikuntapaikat>. Luettu: 25.8.2015.

Metropoliselvitys 2014. Luettavissa: <http://www.metropoliselvitys.fi/metropolialue/>. Luettu:
10.10.2015.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. Terveyttä edistävä liikunta kunnissa 2010.

Oulasvirta, L. 2007. Palvelun laadun arviointi moniportaisessa julkisessa organisaatiossa.

Luettavissa: [http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/67735/978-951-44-6997-](http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/67735/978-951-44-6997-8.pdf?sequence=1)

8.pdf?sequence=1. Luettu: 20.10.2015.

Pitkäranta, A. 2010. Laadullisen tutkimuksen tekijälle –työkirja. Luettavissa:

https://www.samk.fi/download/13153_Laadullisen_tutkimuksen_tyokirja_APitkaranta.pdf.

Luettu: 22.9.2015.

Pyykkönen, T. 2014. Käytettiinkö valtion liikuntaselitteitä tehokkaasti? Luettavissa:

<http://www.lts.fi/ajassa/ajankohtaista/k%C3%A4ytettiin%C3%B6-valtion-liikuntaselitteit-tehokkaasti>. Luettu: 13.4.2015.

- Rouhiainen, H. 24.9.2015 ja 21.10.2015. Toimistosihteeri. Tuusulan kunta. Sähköposti ja haastattelu.
- Rovio, E., Saaranen-Kauppinen, A., Pyykkönen, T. 2014. Liikuntakynnyksen yli – ohjelmista ihmisten kohtaamiseen. Liikuntatieteellisen seuran Impulssi nro. 28.
- Rusanen, T. 2013. Haastattelututkimus tuusulalaisten näkemyksistä asioista, jotka liittyvät kulttuuri-, liikunta ja kansalaisopiston palvelujen käyttöön Tuusulassa. Julkaisematon.
- Suosituksset liikunnan edistämiseksi kunnissa. Sosiaali- ja terveysministeriö 2010:3.
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2010. Suositukset liikunnan edistämiseksi kunnissa.
- TEA-viisari. Terveyttä edistävä liikunta kunnissa 2014. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 301.
- Therborn, G. 2013. Eriarvoisuus tappaa. Osuuskunta Vastapaino.
- Tilastokeskus. Kuntien ja kuntayhtymien talous- ja toimintatilasto 2013.
- Tilastokeskus. Laadullisen ja määrällisen tutkimuksen erot. Luettavissa: <http://tilastokeskus.fi/virsta/tkeruu/01/07/>. Luettu: 16.11.2015.
- Turnbull-Smith, T. 25.8.2015. Talouspäällikkö. Tuusulan kunta. Sähköposti.
- Tuominen, K. 2013. Johdatko julkista organisaatiota laadukkaasti? Oy Benchmarking Ltd.
- Valli R. & Aaltola J. 2015. (toim.). Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. PS-kustannus.
- Valtion Liikuntaneuvosto 2013. Arviointi valtion liikuntatoimen määrärahojen kasvun tuloksista hallituskaudella 2007-2011.
- Valtioneuvoston periaatepäätös terveyttä edistävän liikunnan ja ravinnon kehittämislinjauksista. Sosiaali- ja terveysministeriön esitteitä 2008:10.
- Valtiovarainministeriö. Taloudellinen katsaus 24a/2015.
- Valtio varainvaliokunnan mietintö VaVM 37/2014 vp (12.12.2014)

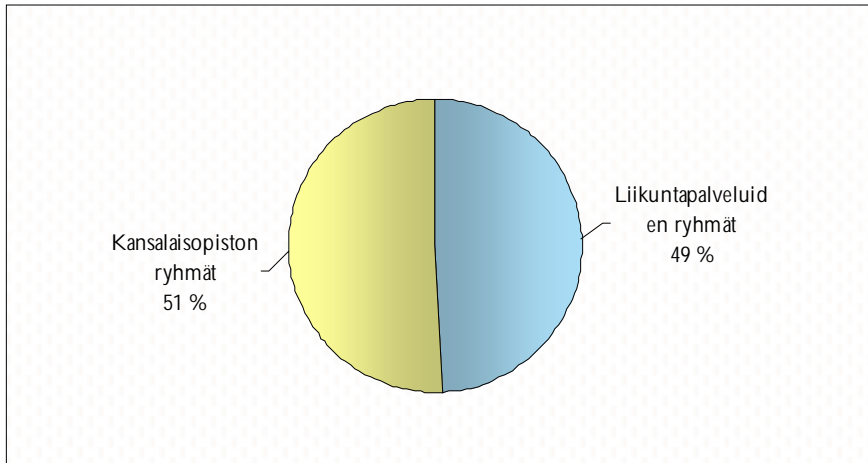
Wikipedia. Tuotannollisen laadun artikkeli. Luettavissa: <https://fi.wikipedia.org/wiki/Laatu>.
Luettu: 6.11.2015.

Liitteet

Liite 1. Apukuviot

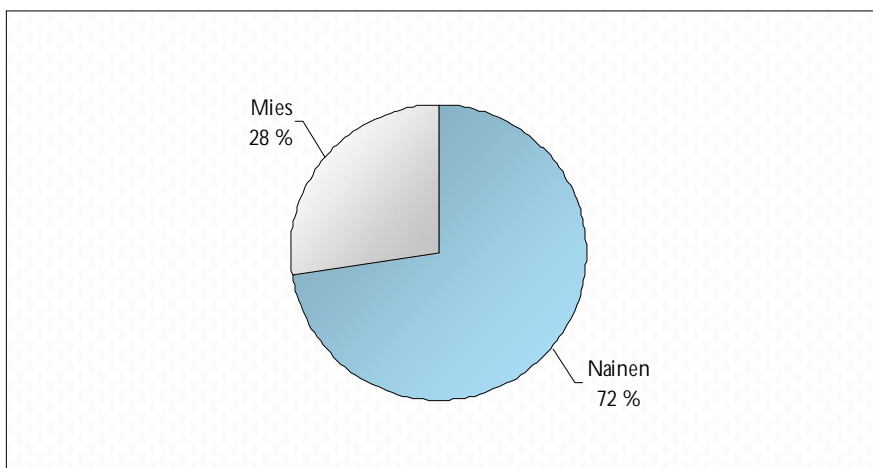
Vastaajatiedot

Apukuvio 1: Ryhmien järjestäjät, kaikki vastaajat

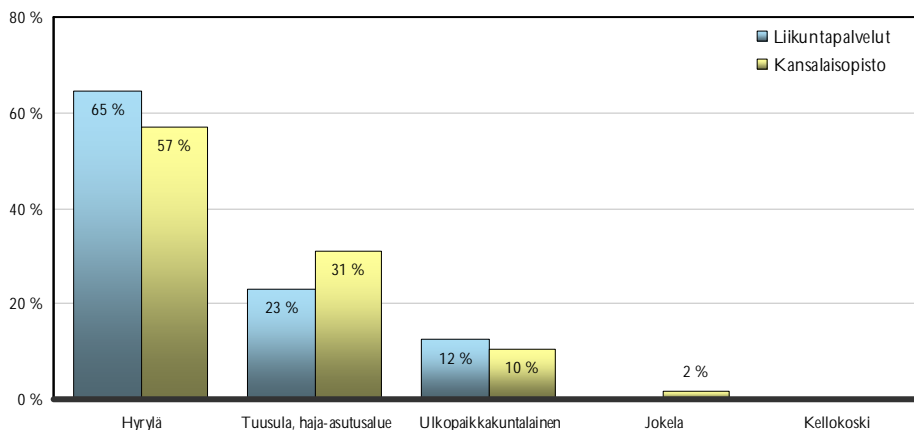
Vastaajatiedot

Apukuvio 2: Sukupuolijakauma, kaikki vastaajat

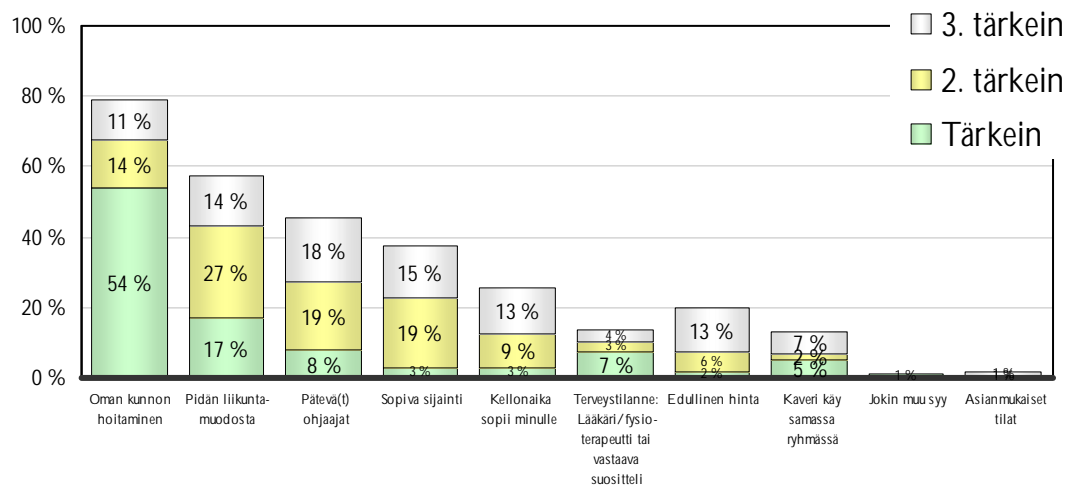
Vastaajatiedot

Apukuvio 3: Asuinpaikka, kaikki vastaajat, vertailu järjestäjien suhteen (n=229)

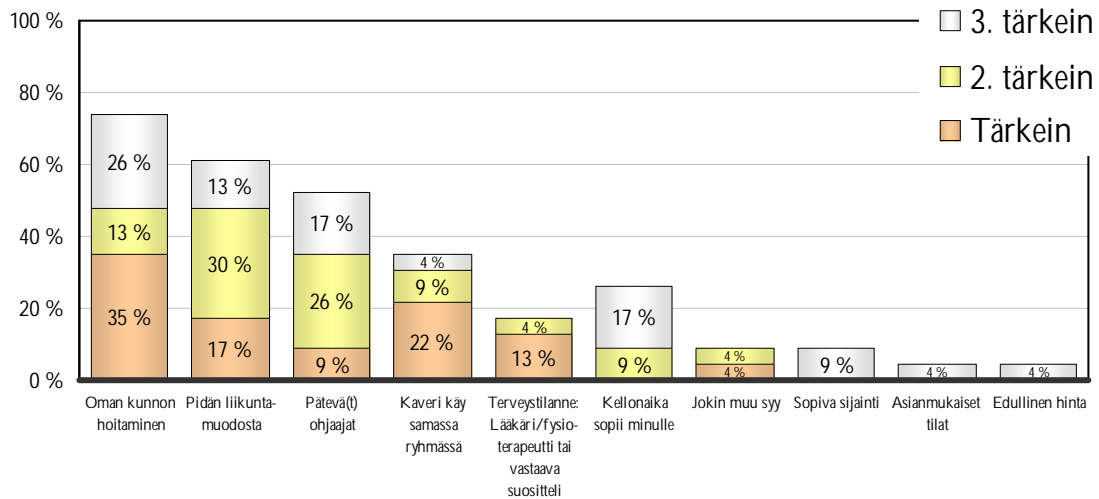
Mikä sai teidät hakeutumaan valittuun ryhmään?

Apukuvio 4: Tärkeysmerkintöjen prosenttijakaumat, tuusulalaiset vastaajat (n=196)

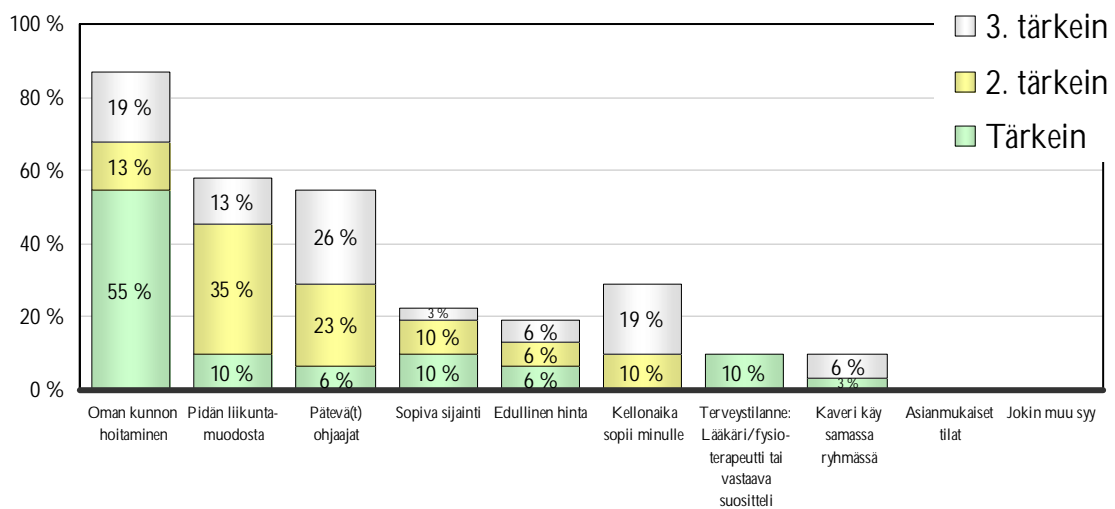
Mikä sai teidät hakeutumaan valittuun ryhmään?

Apukuvi 5: Tärkeysmerkintöjen prosenttijakaumat. Ulkopaikkakuntalaiset vastaajat (n=23)

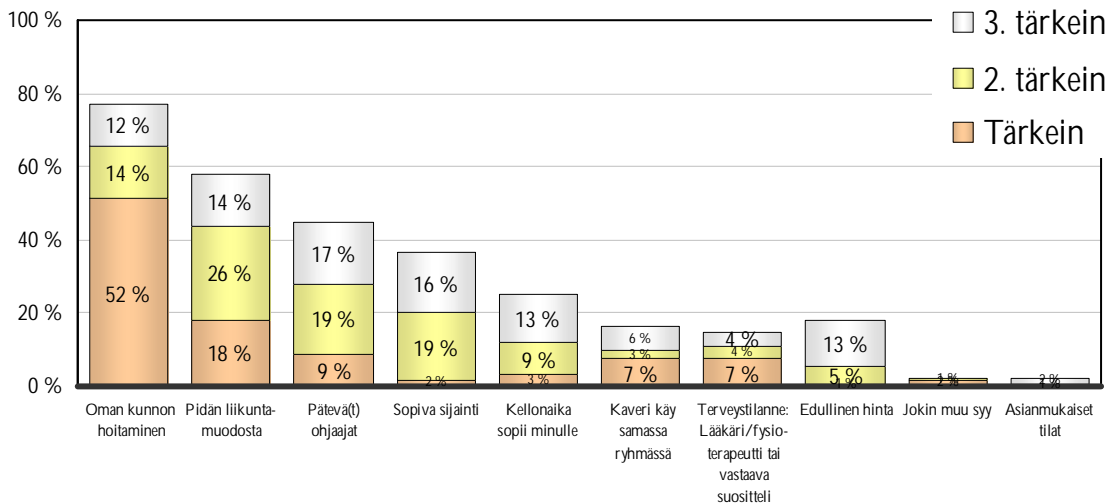
Mikä sai teidät hakeutumaan valittuun ryhmään?

Apukuvi 6: Tärkeysmerkintöjen prosenttijakaumat. Päivittäin liikkuvat vastaajat (n=31)

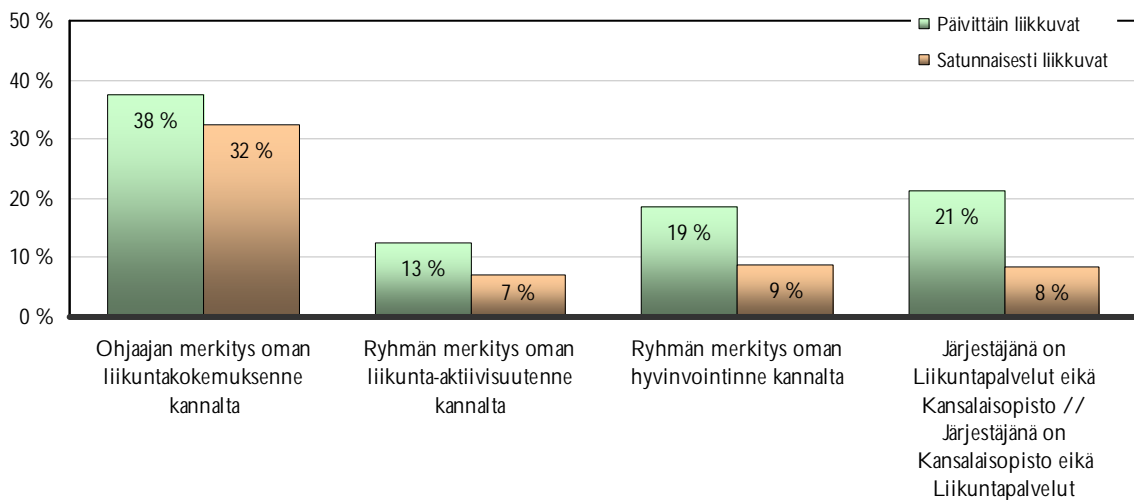
Mikä sai teidät hakeutumaan valittuun ryhmään?

Apukuvi 7: Tärkeysmerkintöjen prosenttijakaumat. Muut kuin päivittäin liikkuvat vastaajat (n=188)

Järjestäjän, ohjaajan ja ryhmän merkitys?

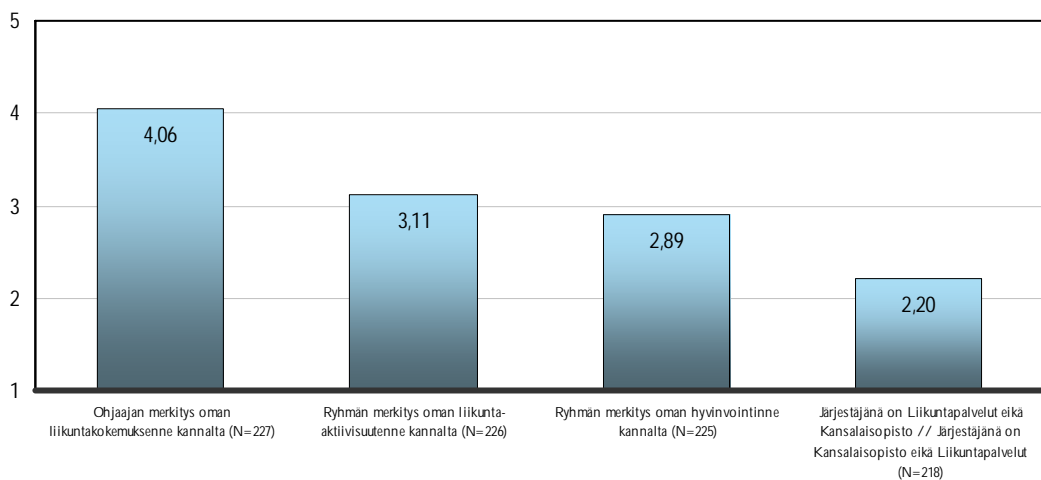
Apukuvi 8: Vertailu päivittäin liikkuvien ja muiden liikkujien suhteen (n=219)

Järjestäjän, ohjaajan ja ryhmän merkitys?

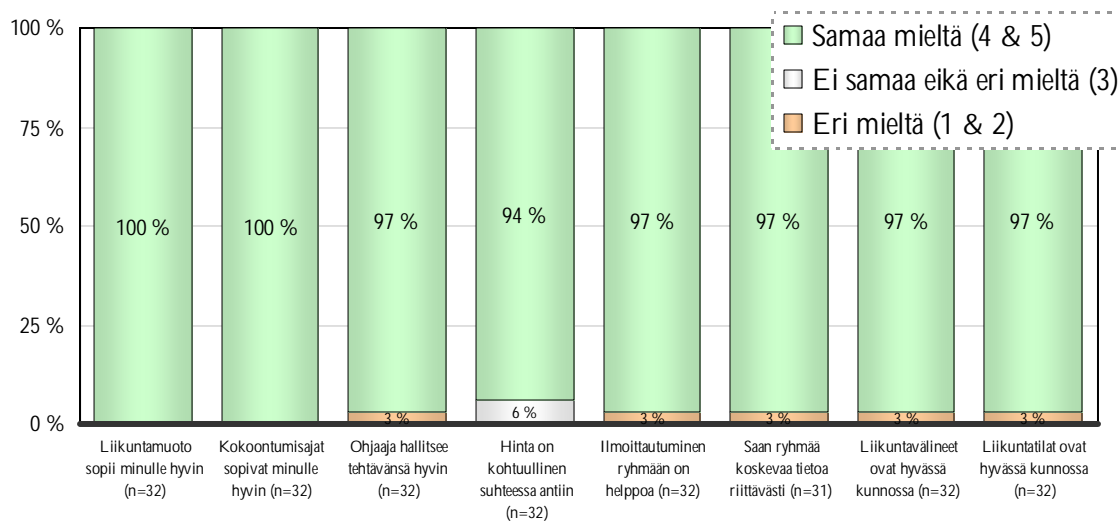
Vastaaja valitsi kolme tärkeintä syytä numeroimalla ne siten, että 1=tärkein, 2=toiseksi tärkein ja 3=kolmanneksi tärkein. Vastaukset pisteytettiin taulukkoon siten, että tärkein=3pistettä, toiseksi tärkein=2pistettä ja kolmanneksi tärkein=1piste. Ei merkintää=0pistettä. Asteikoksi muodostui 0-3, jossa vastanneiden mukaan yleisesti tärkeimpien seikkojen keskiarvot ovat lähempänä kolmosta

Apukuvio 9: Luvut keskiarvoja asteikolla 1-5, kaikki vastaajat

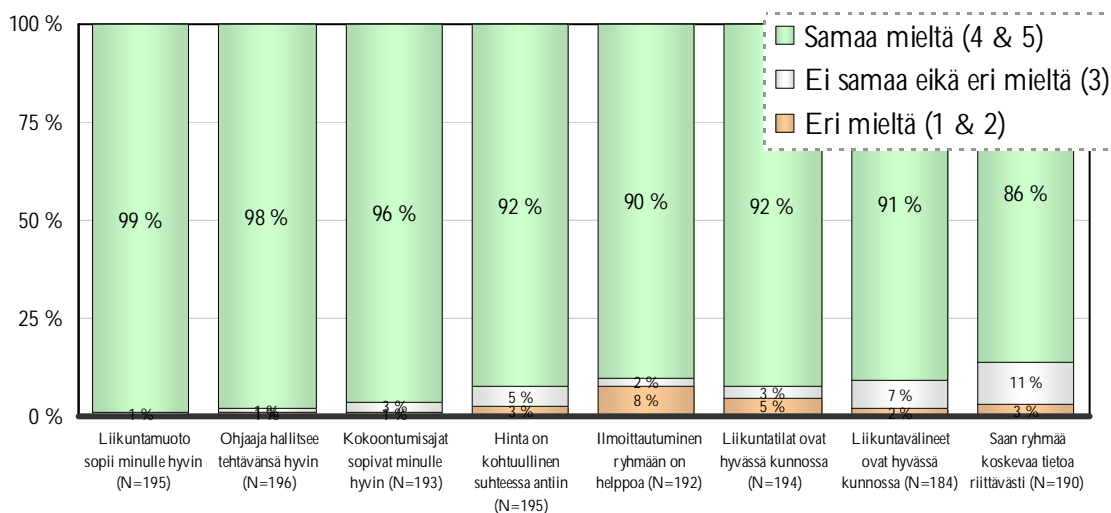
Täytyvätkö odotuksenne liikuntaryhmän osalta?

Apukuvio 10: Samaa, eri ja ei kumpaakaan mieltä olevien prosenttiosuudet, päivittäin liikuvat vastaajat

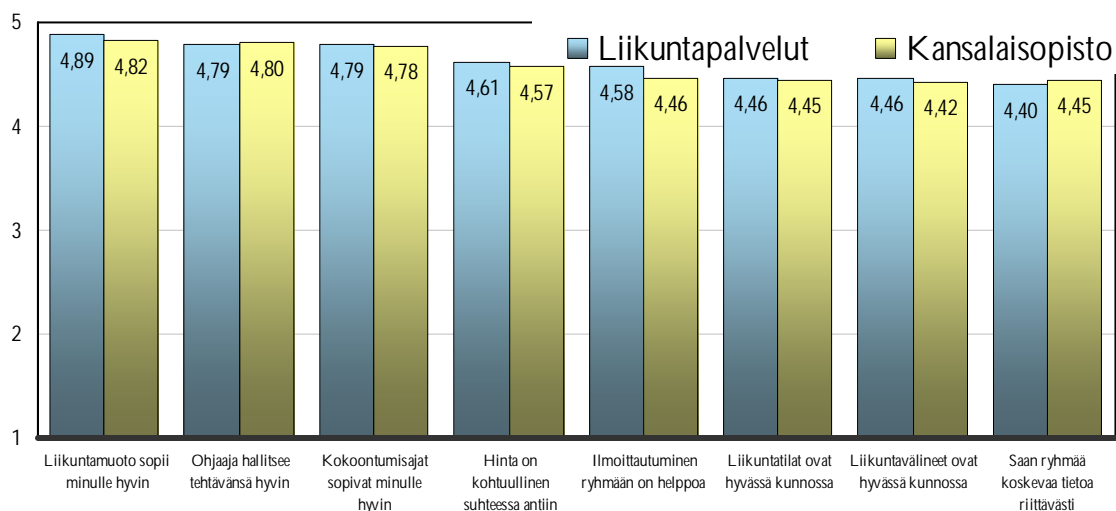
Täytyvätkö odotukseenne liikuntaryhmän osalta?

Apukuvio 11: Samaa, eri ja ei kumpaakaan mieltä olevien prosenttiosuudet, ei päivittäin liikkuvat vastaajat

Täytyvätkö odotukseenne liikuntaryhmän osalta?

Apukuvio 12: Osa-alueita arvioitiin asteikolla 1-5. 1 = Täysin eri mieltä... 5= Täysin samaa mieltä, vertailu järjestävien tahojen välillä

Liite 2. Kyselylomake Liikuntapalvelut

ASIAKASNÄKÖKULMA LIIKUNNANOAJAUSPALVELUISTA TUUSULAN KUNNASSA - VERTAILUTUTKIMUS

KYSELYLOMAKE LIIKUNTAPALVELUT

Tällä kyselylomakkeella arvioidaan Tuusulan kunnan Liikuntapalveluiden liikunnanohjauksen sisältöä.

Kyselyn avulla halutaan myös selvittää osallistujilta syitä palveluihin hakeutumiseen. Vastaaajien kokemukset ja kehittämissuhteet auttavat Tuusulan kuntaa parantamaan liikunnanohjauksen ja toiminnan laatua.

Tutkimus on Tuusulan kunnan liikuntapäällikkö Risto Kanervan opinnäytetyö, joka kuuluu osana Haaga-Helian ammattikorkeakoulun ylemmän tutkinnon opintokokonaisuuteen. Työ on osa Tuusulan kunnan kasvatus- ja sivistystoimen toiminnan ja yhteistyön kehittämistä.

Kyselyyn vastaaminen

Osallistutte Tuusulan kunnan **Liikuntapalveluiden** järjestämään liikuntaryhmään. Pyydämme Teitä vastaamaan kysymyksiin sen ryhmän näkökulmasta, jolta saitte tämän kyselylomakkeen. Vastaaminen on vapaaehtoista. Osoitamme kiitollisuutta arpomalla kaikkien vastanneiden kesken 10kpl 10€ lahjakorttia Tuusulan uimahallin kahvilaan. Tarvitsemme arvontaa varten yhteystietonne, joiden jättäminen on vapaaehtoista. Käytämme yhteystietoja ainoastaan arvontaan ja lomakkeessa mahdollisesti olevien tietojen tarkistamiseen ennen käsittelyä.

Luottamuksellisuus

Kaikki yksittäisen vastaajan tunnistamisen mahdollistavat tiedot poistetaan ennen aineiston luovuttamista Haaga-Helian ammattikorkeakoulun käyttämään tietoarkistoon ja kansainväliselle tietoarjokistolle. Aineisto käsitellään tilastollisin menetelmin, eikä yksittäisen henkilön vastauksia voi erottaa tuloksista.

Kyselyn lähettäminen

Kyselylomake täytetään ohjauksen päätyttyä ja palautetaan ohjaajalle. Kyselylomakkeen voi palauttaa myös ryhmän ohjaajalle seuraavalla ohjauskerralla. Jos olette estynyt osallistumasta ohjauskertaan, voitte palauttaa lomakkeen Tuusulan uimahallin kassalle, Rykmentintie 1 04300 Tuusula, viimeistään tiistaihin 31.3.2015 mennessä.

Lisätiedot

Jos Teillä on kysyttävää tutkimuksen sisällöstä, lisätietoja antaa Tuusulan kunnan liikuntapäällikkö Risto Kanerva, sähköposti: risto.kanerva@tuusula.fi tai puh. 040 314 2220.

Yhteistyöstä kiittäen,

Tuusulan kunta

Risto Kanerva
Liikuntapäällikkö
Liikuntapalvelut

Lomakkeen täyttöohjeet

Lomakkeessa on useimmille kysymyksille valmiit vastausvaihtoehdot. Valitkaa jokaisesta kysymyskohdasta vain yksi vastausvaihtoehto, ellei toisin pyydetä. Valitkaa vastauksenne ympäröimällä numero, kysymyksessä 7 numeroimalla. Kohdassa 10 vastausta pyydetään tarkentamaan sille varattuun tilaan.

Kysymykset

TAUSTATIEDOT

Kysymys 1

SYNTYMÄVUOTENNE: _____

Kysymys 2

SUKUPUOLENNE:

Ympyröikää numero

1	Mies
2	Nainen

Kysymys 3

ASUINPAIKKANNE:

Ympyröikää numero

1	Hyrylä
2	Jokela
3	Kellokoski
4	Tuusula, haja-asutusalue
5	Ulkopaikkakuntalainen (ei Tuusula)

Kysymys 4

OLETTEKO TÄLLÄ HETKELLÄ:

Ympyröikää numero, joka on teille sopivin vaihtoehto

1	Yrittäjä
2	Palkansaaja
3	Eläkeläinen
4	Opiskelija
5	Hoitovapaalla/kotona
6	Työtön
7	Joku muu, mikä?
-

Kysymys 5, ryhmän tieto

LIIKUNTARYHMÄNNE NIMI:

Ympyröikää numero, missä ryhmässä nyt olette

1	Senioreiden kuntojumppa
2	Miesten kuntojumppa
3	Syvän veden jumppa
4	Senioreiden vesivoimistelu
5	Kahvakuula

Kysymys 6, ympärivuotinen liikunta

HARRASTAN LIIKUNTAA:

Vastatkaa tähän ympyröimällä numero, joka kuvaa parhaiten ympärivuotista liikunnastanne

5	Päivittäin
4	Lähes päivittäin
3	2-3 kertaa viikossa
2	n. kerran viikossa
1	Satunnaisesti

Kysymys 7

MIKÄ SAI TEIDÄT HAKEUTUMAAN VALITTUUN RYHMÄÄN?

Valitkaa 1-3 vaihtoehtoa numeroimalla siten, että 1=tärkein, 2=toiseksi tärkein ja 3=kolmanneksi tärkein

- _____ Kaveri käy samassa ryhmässä
 - _____ Terveystilanne: Lääkäri/fysioterapeutti tai vastaava suositteli
 - _____ Pätevä(t) ohjaajat
 - _____ Sopiva sijainti
 - _____ Edullinen hinta
 - _____ Kellonaika sopii minulle
 - _____ Pidän liikuntamuodosta
 - _____ Asianmukaiset tilat
 - _____ Oman kunnon hoitaminen
 - _____ Jokin muu syy, mikä?
-

Kysymys 8

JÄRJESTÄJÄN, OHJAAJAN JA RYHMÄN MERKITYS?

Väittämä	Ei merkitys- tä	Jonkin verran merkitys- tä	Melko paljon merkitys- tä	Hyvin paljon merkitys- tä	Ratkaise- va merki- tys	En osaa sanoa
<i>Ympyröikää numero, joka kuvaava mielipidettänne parhai- ten</i>						
Järjestäjänä on						
Liikuntapalvelut eikä Kansa- laisopisto	1	2	3	4	5	0
Ohjaajan merkitys oman liikuntakokemuksenne kan- nalta	1	2	3	4	5	0
Ryhmän merkitys oman liikunta-aktiivisuutenne kannalta	1	2	3	4	5	0
Ryhmän merkitys oman hyvinvointinne kannalta	1	2	3	4	5	0

Kysymys 9

TÄYTTYVÄTKÖ ODOTUKSENNE LIIKUNTARYHMÄN OSALTA?

Väittämä <i>Ympyröikää numero, joka kuvaa mielipidettänne parhaiten</i>	Täysin eri mieltä	Osittain eri mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Osittain samaa mieltä	Täysin samaa mieltä	En osaa sanoa
Liikuntatilat ovat hyvässä kunnossa	1	2	3	4	5	0
Liikuntavälineet ovat hyvässä kunnossa	1	2	3	4	5	0
Saan ryhmää koskevaa tietoa riittävästi	1	2	3	4	5	0
Ohjaaja hallitsee tehtävänsä hyvin	1	2	3	4	5	0
Hinta on kohtuullinen suhteessa antiin	1	2	3	4	5	0
Kokoontumisajat sopivat minulle hyvin	1	2	3	4	5	0
Liikuntamuoto sopii minulle hyvin	1	2	3	4	5	0
Ilmoittautuminen ryhmään on helppoa	1	2	3	4	5	0

Kysymys 10

OLETTE NYT MUKANA **LIIKUNTAPALVELUIDEN** JÄRJESTÄMÄSSÄ TOIMINNASSA. ESTÄÄKÖ JOKIN ERITYINEN SYY TEITÄ OSALLISTUMASTA TUUSULAN KANSALAI SOPISTON JÄRJESTÄMÄÄN OHJAUSTOIMINTAAN?

Ympyröikää yksi vaihtoehto, joka sopii teille parhaiten

- 1 Ei estä, minulla on myös kokemusta kansalaisopiston ohjaustoiminnasta
- 2 Ei estä, minulla tosin ei ole kokemusta kansalaisopiston ohjaustoiminnasta
- 3 Estää, tärkein syy etten voi osallistua on:
(Kirjoittakaa syy alla olevalle riville)

- 4 En osaa sanoa

Kysymys 11

VAPAA SANA:

Voitte lähettää terveisiä Tuusulan kunnan Liikuntapalveluille ja Tuusulan kunnan Kansalaisopistolle

Kiitos vastauksistanne! Jos haluatte osallistua arvontaan tai jos haluatte osallistua arvontaan ja mahdolliseen lisäkyselyyn myöhemmin toiminnan kehittämiseksi, jättäkää yhteystietonne seuraavalle sivulle. Kaikkien vastanneiden kesken arvotaan 10kpl 10€ lahjakorttia Tuusulan uimahallin kahvilaan.

Risto Kanerva
Liikuntapäällikkö
Tuusulan kunta
040 314 2220

Nimi _____

Puhelinnumero _____

Osallistun arvontaan ja sallin, että minuun voi ottaa yhteyttä liikuntatoiminnan kehittämiseen liittyen.

Osallistun vain arvontaan.

Liite 3. Kyselylomake Kansalaisopisto

ASIAKASNÄKÖKULMA LIIKUNNANOAJAUSPALVELUISTA TUUSULAN KUNNASSA - VERTAILUTUTKIMUS

KYSELYLOMAKE KANSALAIPOISTO

Tällä kyselylomakkeella arvioidaan Tuusulan kunnan Kansalaisopiston liikunnanohjauksen sisältöä.

Kyselyn avulla halutaan myös selvittää osallistujilta syitä palveluihin hakeutumiseen. Vastaajien kokemukset ja kehittämissuhteet auttavat Tuusulan kuntaa parantamaan liikunnanohjauksen ja toiminnan laatua.

Tutkimus on Tuusulan kunnan liikuntapäällikkö Risto Kanervan opinnäytetyö, joka kuuluu osana Haaga-Helian ammattikorkeakoulun ylemmän tutkinnon opintokokonaisuuteen. Työ on osa Tuusulan kunnan kasvatus- ja sivistystoimen toiminnan ja yhteistyön kehittämistä.

Kyselyyn vastaaminen

Osallistutte Tuusulan kunnan **Kansalaisopiston** järjestämään liikuntaryhmään. Pyydämme Teitä vastaamaan kysymyksiin sen ryhmän näkökulmasta, jolta saitte tämän kyselylomakkeen. Vastaaminen on vapaaehtoista. Osoitamme kiitollisuutta arpomalla kaikkien vastanneiden kesken 10kpl 10€ lahjakorttia Tuusulan uimahallin kahvilaan. Tarvitsemme arvontaa varten yhteystietonne, joiden jättäminen on vapaaehtoista. Käytämme yhteystietoja ainoastaan arvontaan ja lomakkeessa mahdollisesti olevien tietojen tarkistamiseen ennen käsittelyä.

Luottamuksellisuus

Kaikki yksittäisen vastaajan tunnistamisen mahdollistavat tiedot poistetaan ennen aineiston luovuttamista Haaga-Helian ammattikorkeakoulun käyttämään tietoarkistoon ja kansainväliselle tietoarkistolle. Aineisto käsitellään tilastollisin menetelmin, eikä yksittäisen henkilön vastauksia voi erottaa tuloksista.

Kyselyn lähettäminen

Kyselylomake täytetään ohjauksen päätyttyä ja palautetaan ohjaajalle. Kyselylomakkeen voi palauttaa myös ryhmän ohjaajalle seuraavalla ohjauskerralla. Jos olette estynyt osallistumasta ohjauskertaan, voitte palauttaa lomakkeen Tuusulan uimahallin kassalle, Rykmentintie 1 04300 Tuusula, viimeistään tiistaihin 31.3.2015 mennessä.

Lisätiedot

Jos Teillä on kysyttävää tutkimuksen sisällöstä, lisätietoja antaa Tuusulan kunnan liikuntapäällikkö Risto Kanerva, sähköposti: risto.kanerva@tuusula.fi tai puh. 040 314 2220.

Yhteistyöstä kiittäen,

Tuusulan kunta

Risto Kanerva
Liikuntapäällikkö
Liikuntapalvelut

Lomakkeen täyttöohjeet

Lomakkeessa on useimmille kysymyksille valmiit vastausvaihtoehdot. Valitkaa jokaisesta kysymyskohdasta vain yksi vastausvaihtoehto, ellei toisin pyydetä. Valitkaa vastauksenne ympäröimällä numero, kysymyksessä 7 numeroimalla. Kohdassa 10 vastausta pyydetään tarkentamaan sille varattuun tilaan.

Kysymykset

TAUSTATIEDOT

Kysymys 1

SYNTYMÄVUOTENNE: _____

Kysymys 2

SUKUPUOLENNE:

Ympyröikää numero

1 Mies

2 Nainen

Kysymys 3

ASUINPAIKKANNE:

Ympyröikää numero

1	Hyrylä
2	Jokela
3	Kellokoski
4	Tuusula, haja-asutusalue
5	Ulkopaikkakuntalainen (ei Tuusula)

Kysymys 4

OLETTEKO TÄLLÄ HETKELLÄ:

Ympyröikää numero, joka on teille sopivin vaihtoehto

1	Yrittäjä
2	Palkansaaja
3	Eläkeläinen
4	Opiskelija
5	Hoitovapaalla/kotona
6	Työtön
7	Joku muu, mikä?
-

Kysymys 5, ryhmän tieto

LIIKUNTARYHMÄNNE NIMI:

Ympyröikää numero, missä ryhmässä nyt olette

1	Vesijumppa (torstai-aamu)
2	Vesijumppa (torstai-ilta)
3	Kuntoilua kahvakuulalla
4	Miesten kuntojumppa
5	Kuntoliikunta 60 +

Kysymys 6, ympärivuotinen liikunta

HARRASTAN LIIKUNTAA:

Vastatkaa tähän ympäröimällä numero, joka kuvaa parhaiten ympärivuotista liikuttamistanne

5	Päivittäin
4	Lähes päivittäin
3	2-3 kertaa viikossa
2	n. kerran viikossa
1	Satunnaisesti

Kysymys 7

MIKÄ SAI TEIDÄT HAKEUTUMAAN VALITTUUN RYHMÄÄN?

Valitkaa 1-3 vaihtoehtoa numeroimalla siten, että 1=tärkein, 2=toiseksi tärkein ja 3=kolmanneksi tärkein

- _____ Kaveri käy samassa ryhmässä
 - _____ Terveystilanne: Lääkäri/fysioterapeutti tai vastaava suositteli
 - _____ Pätevä(t) ohjaajat
 - _____ Sopiva sijainti
 - _____ Edullinen hinta
 - _____ Kellonaika sopii minulle
 - _____ Pidän liikuntamuodosta
 - _____ Asianmukaiset tilat
 - _____ Oman kunnon hoitaminen
 - _____ Jokin muu syy, mikä?
-

Kysymys 8

JÄRJESTÄJÄN, OHJAAJAN JA RYHMÄN MERKITYS?

Väittämä	Ei merkitys-	Jonkin verran merkitys-	Melko paljon merkitys-	Hyvin paljon merkitys-	Ratkaiseva merki-	En osaa sanoa
	tä	tä	tä	tä	tys	
<i>Ympyröikää numero, joka kuvaa mielipidettänne parhaiten</i>						
Järjestäjänä on						
Kansalaisopisto eikä Liikuntapalvelut	1	2	3	4	5	0
Ohjaajan merkitys oman liikuntakokemuksenne kannalta	1	2	3	4	5	0
Ryhmän merkitys oman liikunta-aktiivisuutenne kannalta	1	2	3	4	5	0
Ryhmän merkitys oman hyvinvointinne kannalta	1	2	3	4	5	0

Kysymys 9

TÄYTTYVÄTKÖ ODOTUKSENNE LIIKUNTARYHMÄN OSALTA?

Väittämä	Täysin eri mieltä	Osittain eri mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Osittain samaa mieltä	Täysin samaa mieltä	En osaa sanoa
<i>Ympyröikää numero, joka kuvaa mielipidettänne parhaiten</i>						
Liikuntatilat ovat hyvässä kunnossa	1	2	3	4	5	0
Liikuntavälineet ovat hyvässä kunnossa	1	2	3	4	5	0
Saan ryhmää koskevaa tietoa riittävästi	1	2	3	4	5	0
Ohjaaja hallitsee tehtävänsä hyvin	1	2	3	4	5	0
Hinta on kohtuullinen suhteessa antiin	1	2	3	4	5	0
Kokoontumisajat sopivat minulle hyvin	1	2	3	4	5	0
Liikuntamuoto sopii minulle hyvin	1	2	3	4	5	0
Ilmoittautuminen ryhmään on helppoa	1	2	3	4	5	0

Kysymys 10

OLETTE NYT MUKANA **KANSALAI SOPISTON** JÄRJESTÄMÄSSÄ TOIMINNASSA. ESTÄÄKÖ JOKIN ERITYINEN SYY TEITÄ OSALLISTUMASTA TUUSULAN LIIKUNTAPALVELUIDEN JÄRJESTÄMÄÄN OHJAUSTOIMINTAAN?

Ympyröikää yksi vaihtoehto, joka sopii teille parhaiten

- 1 Ei estä, minulla on myös kokemusta liikuntapalvelujen ohjaustoiminnasta
- 2 Ei estä, minulla tosin ei ole kokemusta liikuntapalvelujen ohjaustoiminnasta
- 3 Estää, tärkein syy etten voi osallistua on:
(Kirjoittakaa syy alla olevalle riville)

- 4 En osaa sanoa

Kysymys 11

VAPAA SANA:

Voitte lähettää terveisiä Tuusulan kunnan Kansalaisopistolle ja Tuusulan kunnan liikuntapalveluille

Kiitos vastauksistanne! Jos haluatte osallistua arvontaan tai jos haluatte osallistua arvontaan ja mahdolliseen lisäkyselyyn myöhemmin toiminnan kehittämiseksi, jättäkää yhteystietonne seuraavalle sivulle. Kaikkien vastanneiden kesken arvotaan 10kpl 10€ lahjakorttia Tuusulan uimahallin kahvilaan.

Risto Kanerva
Liikuntapäällikkö
Tuusulan kunta
040 314 2220

Nimi _____

Puhelinnumero _____

Osallistun arvontaan ja sallin, että minuun voi ottaa yhteyttä liikuntatoiminnan kehittämiseen liittyen.

Osallistun vain arvontaan.